

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**KOLLUĞUN, SUÇ ÖNCESİ VE SONRASI
KİŞİSEL VERİ TOPLAMA YETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

ZEYNEP BAYRAM

İSTANBUL - 2009

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI**

**KOLLUĞUN, SUÇ ÖNCESİ VE SONRASI
KİŞİSEL VERİ TOPLAMA YETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

ZEYNEP BAYRAM

TEZ DANIŞMANI: Prof. Dr. FERİDUN YENİSEY

İSTANBUL - 2009

ÖZET

Bilgi teknolojisinin gelişiminin bu kadar hızlı yaşandığı günümüzde, hukuk da bu gelişme ve hızdan etkilenmektedir. Bu gelişim karşısında toplum yaşayışındaki değişim hukukun kendi içinde yeni kavramlar ve düzenlemeler yapmasını gerekli kılmaktadır. Kişisel veriler de bu kavramlardan biridir. Bizim hukukumuz açısından yeni olan bu kavram aslında Avrupa Birliği Ülkelerinin kanunlarında ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

Bu çalışmada, Kolluğun suç öncesi ve suç sonrası yetkileri açısından kişisel veri toplama, işleme ve değerlendirilmesi incelenmiştir. Kolluk mevzuatında “kişisel veri” ayrı bir başlık altında düzenlenmediği için, Kolluğa verilen mevcut yetkilerin içeriği ve kapsamı bakımından kişisel veri kavramı değerlendirilmiştir. Kolluğun suçu önlemede uyguladığı tedbirlerde kişisel veri toplaması ve değerlendirmesi, suç sonrası suçun araştırılmasında toplanan verilerin kişisel veri niteliğinde olması konumuz açısından incelenmiştir. Diğer ülke kolluk mevzuatlarında kolluğun kişisel veri toplama, işleme ve değerlendirme yetkisine ilişkin düzenlemelere ve AİHM kararlarına yer verilmiştir. DNA'nın suç araştırmasında önemi ve DNA bankaları ve bunlara yönelik eleştiriler çalışmamızın sonunda incelenmiştir.

Kişisel verilerin toplanması, işlenmesi, değerlendirilmesi uluslararası hukukta yasa ile düzenlenmekte ve korunmaktadır. Bizim hukukumuzda böyle bir düzenleme getirilmemiştir. Bu konudaki yasal eksikliklerin sonucu konumuz açısından derinlemesine değerlendirildi. AB ülkelerinde olduğu gibi, kolluk mevzuatımızda kolluğun kişisel veri toplama, işleme ve değerlendirme yetkisi ayrı bir başlık altında düzenlenmesi gerekmektedir.

ABSTRACT

We are living in an era of rapid technological progress. Law is also influenced by the extent and speed of this progress. Changes in societal life caused by the speedy progress in technology renders the development of new notions and arrangements in law necessary. Personal data protection is one of such newly developing legal notions. Although personal data protection is new to the Turkish legal order, it is in fact already regulated in detail in the legal order of European Union (EU) member states.

This study analyzes the authority of law enforcement bodies to collect process and evaluate personal data before and after a crime. Since data protection is not regulated as a separate heading under the Turkish legislation on law enforcement, the notion has been analyzed within the framework of the current nature and scope of the authority delegated to law enforcement bodies. The collection and processing of personal data have been analyzed both within the context of prevention of crime and the conduct of post-crime investigation. The regulation of law enforcement bodies' authority to collect, process and evaluate personal data in other countries and the jurisprudence of the European Court of Human Rights (ECtHR) on this issue form part of this analysis. Finally, the importance of DNA and DNA banks in the investigation of a crime as well as critical approaches on this issue have also been examined.

The collection, processing and evaluation of personal data is regulated and protected through international law. However, such a regulation does not yet exist in the Turkish legal order. The impact of the lack of regulation on personal data protection has been thoroughly analyzed. This study argues that like in EU member states, the authority of law enforcement bodies to collect, process and evaluate personal data needs to be regulated as a separate heading under the Turkish legislation on law enforcement.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
I. GİRİŞ	1
II. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI	4
III. KOLLUĞUN ÖNLEYİCİ VE ADLİ HİZMETLERİ AÇISINDAN	
KİŞİSEL VERİ TOPLAMASI	7
A. KOLLUK HAKKINDA GENEL BİLGİLER	7
B. ADLİ KOLLUK –İDARİ KOLLUK	9
C. KOLLUĞUN BİLGİ TOPLAMASI	11
1.Suçun Önlenmesi Amacıyla Bilgi Toplanması	11
2.Ön Alan Araştırması	14
3.Adli Görevle Bilgi Toplama	16
D. KOLLUĞUN SUÇ ÖNCESİ KİŞİSEL VERİ ELDE ETME YÖNTEMLERİ	17
1.Durdurma ve Kimlik Sorma Yolu İle Kişisel Veri Elde Edilmesi	17
2.Kontrol Noktalarında Kişisel Veri Elde Edilmesi	29
3.Trafik Kontrolünde Kişisel Veri Elde Edilmesi	29
4.Elektronik Plaka Okuma Yöntemi ile Kişisel Veri Elde Edilmesi	30
5.MOBESE Kameraları ile Kişisel Veri Elde Edilmesi	31
6.Parmak İzi ve Fotoğraf ile Kişisel Veri Elde Edilmesi	32
7.Önleme Dinlemesi Yolu İle Kişisel Veri Elde Edilmesi	39
8.Suçu Önlemede Teknik Araçlarla İzleme Yolu İle Kişisel Veri Elde Edilmesi	43
E. KOLLUĞUN SUÇ SONRASI KİŞİSEL VERİ ELDE ETME YÖNTEMLERİ	44
1. Fizik Kimliğin Tespiti ile Kişisel Veri Elde Edilmesi	44
2. Şüpheli veya Sanığın Beden Muayenesi ve Vücudundan Örnek Alınması Yoluyla Kişisel Veri Elde Edilmesi	46
3. Olay Yeri İncelemesinden Elde Edilen Kişisel Veriler	48
4. Adli Bilişim ile Elde Edilen Kişisel Veriler	51

5. Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesinden Elde Edilen Kişisel Veriler	54
6. Teknik Araçlarla İzleme ile Elde Edilen Kişisel Veriler	56
7. Kayıt ve Verilerin İncelenmesi Yöntemi ile Elde Edilen Kişisel Veriler	59
8. İfade Alma ile Elde Edilen Kişisel Veriler	63
F. KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİ VE KULLANILMASI	64
IV. KOLLUK DIŞI MAKAMLARIN KİŞİSEL VERİ TOPLAMA YETKİSİNE GENEL BAKIŞ	65
A. Adli Sicil	65
B. Uçak Bileti	65
C. Banka Hesapları	68
D. Kimlik Bilgileri	69
V. ULUSLARARASI HUKUKTA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI	70
A. AB HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI	70
B. AİHS& AİHM KARARLARI	73
C. ALMANYA 1979 NÜFUS SAYIM KARARI	77
D. TÜRK HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKINDA YASA TASARISI VE ELEŞTİRİLER	78
E. KİŞİSEL VERİLERİN ULUSLARARASI PAYLAŞIMI	80
1. SCHENGEN	80
2. EUROPOL	82
VI. DNA UYGULAMASI VE DNA BANKALARI	82
A. TANIM	82
B. DNA BANKASI	83
C. DNA BANKASINA ELEŞTİRİLER	86
SONUÇ	90
KAYNAKÇA	93

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.w. s	: Adı geçen web sayfası
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
Al. CMUK	: Alman Ceza Muhakemesi Kanunu
AP	: Avrupa Parlamentosu
AT	:Avrupa Topluluğu
ATAD	: Avrupa Toplulukları Adalet Divanı
AÜEHFD	:Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBF	:Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi
AY	: T.C. Anayasası
BWPolG	: Baden-Württemberg Polis Kanunu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CGTİK	:Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
ÇASÖMK	: Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri İle Mücadele Kanunu
JTGYY	: Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunu
JTGYY	: Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği
KBK	:Kimlik Bildirme Kanunu
PVSK	: Polis Vazife Salahiyet Kanunu
TCK	:Türk Ceza Kanunu
VKY	:Veri Koruma Yönergesi
YGİY	: Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği

I. GİRİŞ

Dünyada yaşanan terör olayları, en demokratik ve insan haklarına saygılı batı devletlerini özgürlük ve güvenlik arasında tercihlere zorlamaktadır. Bugün başta Amerika olmak üzere birçok devlet kanunlarında terörle mücadele amacıyla özgürlükleri sınırlamak yönünde değişiklikler yapmıştır. Artık toplum güvenliği, birey özgürlük ve haklarının önüne geçmiştir. Devletler, sınırlanan özgürlüklerle güvenliği sağlayabileceğini düşünmekte terörü bu şekilde önlemeye çalışmaktadır. Günümüzde insan hakları savunucusu olan batılı devletlerin çoğu bu hakları belli ölçülerde sınırlamaktadır. Kanunlarda yapılan değişikliklerle polis oldukça güçlendirilmiş ve birçok yetkiyi doğrudan kendi kullanır hale getirilmiştir. Türkiye’de Avrupa Birliği Yasalarına uyum sürecinde değiştirilen ve kolluğun yetkilerini oldukça daraltan yasalar, yaşanan terör olayı sonucunda tekrar değiştirilerek kolluğun yetkileri arttırılmıştır. Günümüzde devletler güvenlik ve özgürlükler arasına sıkışmış bir durumdadır. “Biraz güvenlik sağlayabilmek için temel özgürlüklerimizden vazgeçersek, sonuçta ne özgürlüğü ne de güvenliği elde edebiliriz” Benjamin Franklin’in bu sözleri bugün birçok devletin durumu bakımından önemlidir. Yaşanan terör olaylarından sonra Amerika çıkardığı Patriot Act(Amerikan Vatandaşlık Kanunu) ile hakim kararına bağlı olan birçok yetkiyi hakim kararı aranmaksızın polise vermiştir. Polis ve istihbarat birimlerinin yetkileri önemli ölçüde genişletilmiş bilgisayar arşivlerinden izleme yöntemleri kabul edilmiş verilere el koyma yetkisi genişletilmiş devlet organları arasındaki enformasyon akışı yoğunlaştırılmış hukuk devletine uygun müdahalede bulunma şartları hafifletilmiştir¹.

Güvenlik için özgürlüğün kısıtlanması konusunda kişisel veriler ayrı bir yer tutmaktadır. Kolluğun, kişiyi belirlenebilir kılan kişisel verilere müdahalesi, kişinin özgürlük alanına ve haklarına müdahaleyi de içinde barındırmaktadır. Çünkü kişisel veri kavramı, kişinin kişilik haklarının içinde var olan ve buradan doğan bir kavramdır. Kişisel verilerin toplanması ve değerlendirilmesi, güvenlik için kişinin özgürlüğüne müdahale oluşturur. Bu nedenle kişisel verilerin toplanması, işlenmesi ve değerlendirilmesi hukuk içinde olmalıdır.

Günümüz dünyasında teknolojik gelişmeler kişisel verilerin saydamlaşmasını ve kolay ulaşılabilir olmasını sağlamaktadır. Kişinin vatandaşlık numarası, sağlık bilgileri, seyahat bilgileri, mali bilgiler, adresi, telefon numarası, ,medeni hali, alışveriş bilgileri ve buna benzer birçok kişisel veri çeşitli şekillerde özel ya da kamu organlarının bilgisayar kayıtlarında mevcut bulunmaktadır. Kolluğun bilgisayar kayıtlarından ya da diğer teknolojik araçlar

---

¹ METİN Yüksel, Terörle Mücadele ve İnsan Hakları, Hukuki Perspektifler Dergisi Sayı:5 Aralık 2005,sf.109

vasıtası ile elde ettiği kişisel veriler güvenliğin sağlanmasında, suçun önlenmesinde ve işlenmiş suçun aydınlatılmasında kullanılmaktadır. Güvenliğin sağlanmasında etkili yöntem suç işlenmeden önce kolluğun müdahale ederek suçun hiç işlenmemesini sağlamaktır. Bu da kolluğun topladığı bilgi ve kişisel veriler ile mümkün olacaktır.

Kamuoyunun ve siyasilerin genellikle ileri sürdükleri bir ihtiyaç olan suçun daha iyi önlenmesi ve yeni bir güvenlik hukuku oluşması açısından ceza hukuku uygulamada yeni bir seçenek karşısında kalmaktadır. Ceza hukuku ya yeni sorunlara ayak uyduracaktır veya diğer yarışan hukuk alanlarının mesela (polis hukuku, istihbarat hizmetlerinin hukuku veya savaş hukuku) öngördükleri kurallarla o konunun düzenlenmesine boyun eğmek durumunda kalacaktır. Bu gelişme ceza hukukunu sadece toplumu koruma görevindeki gelişme açısından değil, aynı zamanda bireylerin özgürlüklerini koruma konusundaki görevi açısından da sınırlarını önemli şekilde zorlamaktadır².

Günümüz Ceza Adalet Sistemine etki eden modellerden biri de Amerikalı hukukçu Herbert L. Packer'ın geliştirdiği modeldir. Bunlardan biri "*due process*" modeli diğeri ise "*crime control*" modelidir. Bu iki model birbiri ile tamamen ters özelliklere sahiptir. Due process modeli; kişi hak ve özgürlüklerine değer veren, crime control modelinde ise suçların önlenmesinde kolluk kuvvetlerinin yetenek ve kabiliyetlerine aşırı bir güven vardır³. Türk Hukuk sisteminde due process modeli kabul edilmiştir.

Şu an Avrupa Birliği ülkelerinde kişilerde suç ve suçlu kaynaklı her an için bir suçun mağduru olma korkusu vardır. Bu nedenle Batı hukukunda 1960'lı ve 1970'li yıllarda yaygın olan "*due process model değerleri*" önemini 1980'li yıllardan itibaren kaybetmeye başlamıştır. Şu anda Anglo Amerikan ve Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde due process model ile *crime control değerleri* arasında denge kurulmaya çalışılmaktadır. Hatta dengenin şüpheli ve sanık lehine kaydığı düşüncesi ile özellikle organize suçlarla ve terörle mücadelede kolluğu daha etkili kılmak için, kolluğun yetkileri devamlı genişletilirken kişilerin hak ve özgürlük alanı daraltılmaktadır. Türkiye'de son yıllarda batıda yapılanın aksine demokratikleşme adına kolluğun yetkileri daraltılmakta kişilerin hak ve özgürlük alanları genişletilmektedir⁴.

---

² JESCHECK/ SIEBER, Alman Ceza Hukuku'na Giriş, Kusur İlkesi, Ceza Hukukunun Sınırları, Tercüme Eden: Feridun Yenisey, İstanbul, 2007 sf.186

³ ERYILMAZ Bedri, Suçla Mücadele Politikası Açısından Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza Hukuku Dergisi, Eylül 2006 sayı:1, sf. 208

⁴ ERYILMAZ Bedri, a.g.m. sf. 210

Globalleşme süreci, “klasik milli devletlerin” suçluluk üzerindeki denetim olanaklarını ortadan kaldırdığı için milli devletler uluslararası alanda işbirliği ağları oluşturarak, teknik izleme tedbirlerine başvurarak özel şahısların katkısını sağlamaya çalışarak ve alternatif sosyal kontrol olanakları yaratmak için gayret göstererek önleme düşüncelerini ön plana çıkararak yeni bir “güvenlik hukuku” oluşturma gayreti içine girmişlerdir. Bütün bu gelişmeler, görevi toplumu ve bireylerin özgürlüklerini korumak olan “klasik ceza hukukunun” yapısal sınırlarını aşar niteliktedir. “Birey ile klasik milli devlet arasındaki ilişkinin bu ilkelerle kısmen çatışan yeni prensiplerle tamamlanması” “yarışma koşullarına dayanan çok tabakalı, milli ve milletlerarası aktörlerden oluşan yeni bir yapı meydana gelmesi”, hukukun bölünmesine ve dünyada yaşayan insanların, “risk altında olan bir toplum” haline gelmelerine neden olmuştur⁵.

Birçok devlette özellikle terörle mücadele alanında görülen baskın çözüm önerisi, ceza hukukunun kapsama alanının genişletilmesi ve adeta sınırsız bir ceza hukukunu yeni bir isim altında, “güvenlik hukuku” adı altında incelemeyi arzu etmektedirler. İkinci çözüm önerisi ise, ceza hukuku dışında ve hatta hukuk dışı önleyici suç siyaseti tedbirlerine başvurulması şeklindedir⁶.

Ceza hukukunun sınırlarının kaldırılması ve yeni bir hukuk dalı olarak “güvenlik hukukunun” oluşması;

Ceza hukukunun sınırlarının genişletilmesi ve ceza hukukunun önleme ve güvenlik unsurları ile güçlendirilerek ceza hukukunu suçun işlenmesinden önceki aşamada “ön alan” kavramı altında genişletmeleri ileri sürülmektedir. Bu görüşler Alman hukukunda

- a. Maddi ceza hukuku alanında “cezalandırmanın öne doğru çekilmesi”
- b. Önleyici kontrol kavramının genişletilmesi garantilerin ortadan kaldırılması ve ceza muhakemesi alanında özel yetkiler kabul edilmesi
- c. Özel kişilerin suç öncesi “ön alan” kapsamında ve ceza muhakemesi hukuku kapsamı dışında daha güçlendirilmiş yetkiler ile donatılması.
- d. Yeni bir “güvenlik mimarlığı” kavramı altında kurumlar arası ve uluslararası nitelikte “task force” oluşturulması ile
- e. Klasik hukuk kategorilerinin eriyip ortadan kalkarak, yeni bir güvenlik hukuku oluşturulması gibi sonuçlar doğurmuştur⁷

⁵ JESCHECK/ SIEBER, a.g.e sf. 227

⁶JESCHECK/ SIEBER, a.g.e. sf.193–194

⁷ Bu görüşte olanlar için bkz. JESCHECK/ SIEBER, a.g.e sf.194

Bu yeni alan, ileride işlenebilecek olan suçların işlenmeden önce önlenmesi, işlendiği takdirde yapılacak bir suç araştırması ve kovuşturmasının alt yapısının oluşturulmasını sağlamaktadır. Ön alan genellikle kişisel veri toplama ve analiz ederek değerlendirmeye dayanan yeni polis tedbirlerinden oluşmaktadır⁸. Gizli veri kayıt teknikleri yöntemleri uygulanarak yapılan dinlemeler, konuşmaların dinlenmesi, telefon konuşmalarının kaydı, yurttaşın bulunduğu yerin ve banka hesaplarının incelenmesi ve yurttaş hakkında kaydedilmiş bulunan değişik kaynaklardaki verilerin birleştirilerek analize tabi tutulması⁹, yeni tedbirlerdir. Kişi ile ilintili olabilecek her türlü bilgi kişisel veri¹⁰ olarak kabul edildiği için, kolluğun suçun önlenmesi ve suçun araştırılması açısından topladığı birçok bilgi kişisel veri niteliğindedir. Kişisel veri niteliğindeki bilgiler ayrıca yasal koruma gerektirmektedir. Bunun nedenini ise kişisel verilerin genel kişilik haklarının bir parçası olması ve kolluğun kişisel veri toplarken haberleşme hürriyeti, özel yaşamın gizliliği, konut dokunulmazlığı, vücut bütünlüğü, seyahat özgürlüğü gibi temel hak ve hürriyetlere müdahalesi oluşturur. Kişisel veri elde edilmesi, kişinin kişisel verilerinin kaderini belirleme hakkına müdahale olarak değerlendirilmesi, kolluğa verilen yetkilerin açık ve belirli yasal düzenlemelere kavuşturulmasını gerekli kılmaktadır.

II. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI

Uluslararası hukukta “kişisel veri” çeşitli şekilde tanımlanmıştır. Avrupa Birliği direktifinde yapılan tanım, en kapsamlı ve diğer ülke kanunları için de temel teşkil etmektedir. 24.10.1995 tarihli Kişisel Verilerin İşlenmesi Karşısında Gerçek Kişilerin Korunması ve Serbest Veri Trafikçi Hakkında Avrupa Birliği Direktifi madde 2 şu şekilde düzenlenmiştir;

“Kişisel nitelikli veri; belirli ya da belirlenebilir gerçek kişilere ait bütün bilgileri ifade eder, bir kişinin belirlenebilir olması özellikle, şifre numarasına göre, ya da psikik, psikolojik, fiziksel, ekonomik, kültürel veya sosyolojik benliği ifade eden bir veya birden fazla unsura aidiyeti aracılığı ile doğrudan veya dolaylı olarak teşhis edilebilmesi anlamına gelmektedir.”

Avrupa ülkeleri kişisel verinin bu tanımına benzer tanımları kendi ülke kanunlarında düzenlemiştir. F. Alman Verilerin Korunması Kanunda; kişisel nitelikli veri, belirli ya da belirlenebilen bir gerçek kişinin kişisel ya da maddi ilişkilerine ait münferit veriler şeklinde tanımlanmıştır. Avusturya verilerin korunması kanunda ise kişisel nitelikli veriler, “kimliği belirli ya da belirlenebilen ilgili hakkındaki bilgiler şeklinde tanımlanmakta ve bireyin kişisel

⁸ YENİSEY Feridun, Yeni Nesil Polis Tedbirlerinin Doğuşu, 22. Bölüm, Yayınlanmamış Kitabı, sf. 1

⁹ JESCHECK/ SIEBER, a.g.e sf.195

¹⁰ BAŞALP Nilgün, Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Ankara 2004 sf.33

verilerinin korunması hakkına açıkça yer verilmektedir. Buna göre ; “herkes korunmaya değer bir yararı bulunduğu sürece özel yaşamına ve aile yaşamına riayet bakımından kendisini ilgilendiren kişisel nitelikli verilerinin gizli tutulması hususunda bir hakka sahiptir.¹¹ Kişinin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, medeni hali, adresi, telefon numarası, özgeçmişi, resim ve sesi, fiziksel özellikleri, genetik bilgileri, sağlık bilgileri, parmak izi, mesleği, pasaport numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, mali durumu gibi bilgiler kişisel veri niteliğindedir.

Kişinin toplanan verileri ile bir kişilik profili oluşturulabilmektedir. Kişi kendisi hakkında toplanan verilerin ne olduğu, ne zaman kimin tarafından toplandığını bilmemesi, ancak bu işlemin uygulanabilir olduğu düşüncesi bile, kişinin davranışlarında belli bir kısıtlamaya gitmesine ve baskı hissetmesine neden olabilir. Bu açıdan, bireyin kendisine ait verilerin kaderini belirleme hakkı ona, kendisine ait kişisel nitelikli verilerin sınırsız olarak elde edilmesi depolanması, işlenmesi ve dolaşımına karşı, esas itibarıyla, kişisel nitelikli verilerin açıklanması ve işlenmesine bizzat kendisinin karar vermesi konusunda hak sahibi olması anlamında bir koruma sağlamaktadır. O halde bireye kendisine ait bir verinin elde edilmesi ve işlenmesini denetleyebilme olanağının ortadan kaldırmaya elverişli her türlü işlem bu hakka bir müdahale oluşturur¹². Bu müdahalenin, anayasada belirtilen nedenlere ve yasal bir düzenlemeye dayanması gerekir.

Kişisel verilerin korunması konusu, her şeyden önce kişilik haklarının alanına girmektedir. Kişilik haklarını, kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden öğelerin tümü üzerindeki hakları olarak tanımlayabilmek mümkündür¹³. Bir çerçeve kavram olarak kişilik hakları içerisinde ilk sırada yer alan alanlardan biri de özel hayattır. Özel hayatın gizliliği ve korunması hakkı ise; bireyin kişiliğini geliştirmek ve manevi değerlerine güvence sağlamak için başkaları tarafından bilinmesini istemediği hususların oluşturduğu ve korunması hukuken gerekli görülen hayat alanı üzerindeki temel bir kişilik hakkı olarak tanımlanabilir¹⁴.

---

¹¹ ŞİMŞEK Oğuz,4422 sayılı çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele kanunu ve 4.madde “kayıt ve verilerin incelenmesi ve kişisel nitelikli verilerin korunması”,<http://web.deu.edu.tr/ab7MAKALE/deu%20MAK/0012.htm>

¹² Siebrecht, Rasterfahndung, s.42 nakleden Erdem Mustafa Ruhan, Ceza Muhakemesinde, Organize Suçlulukla Mücadelede, Gizli Soruşturma Tedbirleri, Ankara 2001 sf.123

¹³ ÖZEK, Çetin Basın Özgürlüğünden Bilgilenme Hakkına, 1999, İstanbul: Alfa Yayınları sf.244

¹⁴ ŞEN, Ersan (1996), Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları sf.251

Kişisel veriler, hassas veriler ve genel olarak erişilebilir verilerden oluşmaktadır. Tavsiye¹⁵ kararında iki ayrı başlık altında hassas veriler ve genel olarak erişilebilir veriler düzenlenmiştir. “Hassas veriler” Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan Kişisel Verilerin Otomatik İşlemden Geçirilmesi Sürecinde Bireylerin Korunması Hakkında Sözleşme’nin (108 nolu Sözleşme) 6. maddesinde düzenlendiği şekliyle bir dosyada saklanamayacak veya genel olarak üçüncü kişilerin erişimine açık bir dosyada bulunamayacak verileri kapsamaktadır. Genel olarak erişilebilir veriler ise, üçüncü kişilere açılması iç hukuka ve uygulamaya göre kamu yararı nedeniyle ağır basan verilerdir¹⁶. Avrupa Topluluğu Veri Koruma Yönergesi madde 8/f.1’de ırk ve etnik unsurlara dair veriler, düşünce özgürlüğüne dahil olan veriler, geniş anlamda sağlık verileri temel hassas verilerdir¹⁷. Örnek vermek gerekirse; politik görüş, ırk, etnik köken, dini inanç, cinsel tercihler, uyuşturucu, alkol bağımlılığı gibi veriler. Bu veri gruplarının ortak paydası yüksek bir risk faktörü olarak kabul edilen ayrımcılık tehlikesidir¹⁸. Bu açıdan hassas verilerin işlenmesi belli istisnalar dışında yasaklanmıştır.

Kişisel verilere ilişkin hükümler ancak kanunla düzenlenmiş ve demokratik bir toplumda gerekli önlemler niteliğini taşıyan, devletin ve kamunun güvenliği, devletin ekonomik çıkarları ya da suçun önlenmesi veya veri sahibinin veya diğer kişilerin haklarını koruma amacıyla istisnalara tabi olabilecektir¹⁹. Kolluk hukukunda, kolluğun kişisel veri toplama yetkisinde temel ilkeleri bu istisnalar oluşturmaktadır.

Anayasamızda kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelere yer verilmesi gerekir. Özel yaşam hakkı genişletilerek kişisel verilerin korunması hakkında hükümler getirilebilir. Anayasada temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği belirtilmiştir, bu kapsamda, kişisel verilerin devlet tarafından elde edilmesi konusunda yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Özellikle kolluk hukuku açısından bu tür düzenlemeler kişi haklarının korunması açısından önemlidir.

---

¹⁵ “Kamu Organları Tarafından Tutulan Kişisel Verilerin Üçüncü Kişilere İletimi” üzerine Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 09.09.1991 tarih ve R (91) 10 sayılı kararı.

¹⁶ SOYKAN Cavidan, Bireysel Gizlilik ve Kişisel Verilere Erişim Hakkı <http://inet-tr.org.tr/inetconf11/bildiri/38.doc> erişim tarihi 22.01.2008

¹⁷ BAŞALP Nilgün, a.g.e sf.42

¹⁸ Dammann/Simitis, S.161 k.n.6 nakleden BAŞALP Nilgün, a.g.e sf.43

¹⁹ SOYKAN Cavidan, Bireysel Gizlilik ve Kişisel Verilere Erişim Hakkı, a.g.w.s. sf.5 erişim tarihi 22.01.2008

III. KOLLUĞUN ÖNLEYİCİ VE ADLİ HİZMETLERİ AÇISINDAN KİŞİSEL VERİ TOPLAMASI

A. KOLLUK HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Kolluk, bir yandan kamu düzenini sağlayan ve koruyan ya da bozulduğunda eski duruma getiren idari faaliyetler, diğer yandan bu tür faaliyetleri yürüten görevlilerdir²⁰. Kolluğun sözlük anlamı; yurt içinde genel düzen ve emniyeti korumakla görevli polis, jandarma gibi devlet kuvveti olarak açıklanmıştır²¹. Genel olarak kolluğu şu şekilde tanımlayabiliriz.

Kolluk; emniyet ve asayiş ile kamu düzenini koruyan, toplumsal düzenini sağlayan, bozulduğunda geri getiren, suç işlenmesini önleyen kanunların ve diğer düzenleyici işlemlerin verdiği görevleri yapan suç işlendikten sonra failleri ele geçirmek görev ve yetkilerine sahip olan görevliler olarak tanımlanabilir²².

PVSK madde 2’de polisin emniyetle ilgili olan görevleri iki kısma ayrılmıştır. Buna göre;

- a. Kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak;
- b. İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakeme Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak,

PVSK düzenlemesinde kolluğun, suç öncesi önleme görevi, Ceza Muhakemesi Kanunu ve ilgili kanunlarda ise, suç sonrası buna adli kolluk diyebileceğimiz, görevi belirtilmiştir.

Kolluk teşkilatını dört birimde inceleyebiliriz. Bunlarda kendi içinde bölümlere ayrılmaktadır. Buna göre;

- a)polis (idari, siyasi, adli)
- b)Jandarma

---

²⁰ GÖZÜBÜYÜK Şeref Yönetim Hukuku Ankara 1983 sf.164

²¹ Sinerji mevzuat içtihat,sözlük

²² Kadir Gündoğan, Cihan Koç, Coşkun Özbudak Kolluk Hukuku Ankara Kartal yayınevi 2007 sf. 445-446 nakleden Coşkun Koç Avrupa Birliği Üyelik Sürecinin Kolluk Mevzuatı ve Uygulamaları Üzerine Etkisi (yüksek lisans tezi)Ankara 2007 sf.6

c)Bekçi

d)Özel Kolluk (Trafik polisi, çocuk polisi, polis çevik kuvvet çiftçi mallarını koruma kolluğu, köy korucuları ve köy bekçileri, kır bekçileri, orman kolluğu, özel güvenlik, gümrük kolluğu, sahil kolluğu, gemi kaptanı, olağanüstü hallerde kolluk yetkisi kullanan sujeler)²³.

Kolluk teşkilatı farklı birimlere ayrılmış olsa da kolluk, kendisine kanunlarla verilen, 1-“tehlikeyi önleme”, 2- “işlenen suçları araştırma”, 3- “işlenen kabahatleri araştırma” ve 4- “Devlet makamlarına destek olma” görevlerini yerine getirir²⁴. Genel olarak kolluğun görevi tehlikeyi önlemek ve suçları araştırmaktır. Kolluk hukuku açısından tehlike; “engellemeden tamamlandığı takdirde, orta zekalı ve objektif bir kişi tarafından zararın doğması ile bitebileceği öngörülen her durumu” ifade eder²⁵.Zarar verici olayın gerçekleşmeye başlamış bulunduğu veya hemen başlayacağı konusunda kesine yakın bir ihtimalin mevcut bulunduğu hallerde “halen mevcut tehlike” vardır. Polis hukukundaki halen mevcut tehlike kavramı ceza hukukundaki “meşru müdafaa” kavramı ile bağlantılıdır. Bu anlamda bir tehlike, polis tedbirlerine başvurmanın şartlarından bir tanesidir²⁶

Klasik bakış açısıyla bakıldığında; polis halen, “somut bir tehlikenin olduğu durumlarda yetkilidir” denir. Yeni bakış açısında ise, tehlikenin doğmasını önleyecek tedbir almak da polisin görevi olarak görülmektedir²⁷.Bu önleyici yetkiler polisin kişilerle ilgili pek çok veriyi toplamasının gerekliliğini doğurmaktadır. Aynı zamanda bu düşünce, ilerde suç işleyebilecek diye insanların özel hayatlarına müdahaleyi de doğurmaktadır. Bu düşünce, araçları durdurup arama yetkisi de verir. Kameralarla açık alanların (meydan, istasyon vb.)izlenmesi yetkisini de içerir²⁸.Günümüz hukukunda polis sadece somut mevcut bir tehlikeyi önlemekle değil, tehlikenin doğmasını önleyecek tedbirler almakla da yetkilidir. Bu tedbirler kişiler hakkında veri toplamasına yöneliktir. Tehlikenin doğmasının engellenebilmesi için kolluğun kuvvetli bilgilere ihtiyacı vardır. Tehlikenin önlenbilmesi, tedbirlerin gizli olmasını gerektirir. Kolluğun gizli olarak veri toplaması, bireyin yaşam alanına girmesini ve özgürlüklerine müdahaleyi kapsayacaktır.

²³ KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU, Ceza Muhakemesi Hukuku 2006 sf. 391–392–393

²⁴ Horst Döding/Dieter Schipper, “Die Polizei im demokratischen Rechtsstaat”, 2. Auflage, Erkrath, 1993 nakleden Yenisey Feridun “Tehlikeyi Önleyici Polis” ve “Adli Polis”
<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndexLvl=5> sf.1

²⁵ WÜRTEMBERGER Thomas, “Tehlike Kavramı” ve Alman Uygulaması Ekseninde Kolluk Hukuku, Tercüme Eden: Prof. Dr. Feridun Yenisey, Ankara 2008 , sf.12

²⁶KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU, a.g.e. sf.446dipnot (7)

²⁷Württemberg/Heckmann,196 aktaran Würtenberger Thomas, a.g.e. sf.16

²⁸ WÜRTEMBERGER Thomas, a.g.e., sf.16

B. ADLİ KOLLUK –İDARİ KOLLUK

Hukukumuzda kolluk teşkilatı içerisinde bir birim olarak adli kolluk, idari kolluk ayrışmasına gidilmemiştir. Fakat kolluk teşkilatı içerisinde görev yapan kişilerin yaptıkları görev bakımından “idari kolluk” “adli kolluk” ayrımı sözkonusudur²⁹.

Ceza Muhakemesi Kanunu, adli kolluk ifadesini kullanmıştır. Ancak kolluk teşkilatı içinde böyle bir birim kurulması düzenlenmemiştir³⁰. Kanunun buradaki ayrımı, soruşturma aşamasında görev alan kolluğu adli kolluk olarak nitelendirmektedir. Adli kolluğu şu şekilde tanımlayabiliriz; suç işlendikten sonra, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının emri altında görevli olan kolluk görevlisidir. Doktrinde Yenisey kolluğun savcılığın emrine verilmesini şu şekilde eleştirmektedir; “getirilen yeni sistemle itham ve araştırma fonksiyonları iç içe girmiştir. Bu durum, olması gereken hukuk açısından yerinde değildir. Olması gereken, bilimsel delil araştırmasının savcı kontrolünde ve denetiminde yapılması fakat savcının polis olmamasıdır”³¹.

Alman Hukukuna göre polis “adli görevleri” açısından savcının yardımcısıdır³². Alman Hukuku’nda kolluk, savcıdan tamamen ayrı çalışır fakat adli kolluk, savcının “idaresi” altındadır. Savcı talimat verir yani yönlendirir fakat emir ve komuta şeklinde organik bir bütünlük yoktur³³.

Bir suçun işlendiğinin öğrenilmesi anından sonra, CMK madde160 “suç işlendiği izlenimini veren hal” in varlığı ile Cumhuriyet Savcısının araştırma mecburiyeti doğar ve adli yetkiler başlar³⁴. Cumhuriyet savcısı maddi gerçeğin araştırılması ve adil yargılamanın yapılabilmesi için emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla

²⁹ ÖZGENÇ İzzet, Ceza Muhakemesi Kanununda Adli Kolluk Kavramı Adalet ve Kolluk İlişkilerinin Ceza Muhakemesi Kanunu Açısından Değerlendirilmesi, Avrupa’da ve Türkiye’de Kolluk ve Adalet İlişkileri, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2006 sf.1

³⁰ Kolluk içinde ayrı bir “suç kolluğu” kurulmalı suç kolluğu kolluğun içinde olmakla birlikte adli-idari niteliği dolayısıyla başında yürütme tarafından en az 7 yıl süre ile görevden alınamayan bir suç kolluğu müdür olmalıdır. Suç kolluğu C.savcılığının ve daha da önemlisi hakimin denetimi altında olmalıdır. Suç kolluğu tarafından kendiliğinden yapılan araştırma ve soruşturma işlemleri istek üzerine veya kendiliğinden hakim denetimine tabi tutulmalıdır. Böylece hukuka aykırı delil elde edilmişse daha soruşturma evresinde bunun tespiti ve bunun iddianameye veya dava dosyasına girmemesi sağlanmış olacaktır. Yenisey Feridun, Adalet ve Kolluk İlişkileri Avrupa’da ve Türkiye’de Kolluk ve Adalet İlişkileri, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2006 sf.38

³¹ YENİSEY Feridun, Adalet ve Kolluk İlişkilerinin Ceza Muhakemesi Kanunu Açısından Değerlendirilmesi, Avrupa’da ve Türkiye’de Kolluk ve Adalet İlişkileri, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2006, sf.30.

³² YENİSEY Feridun “Tehlikeyi Önleyici Polis” “Adli Polis” a.g.w.s.syf.8

³³ YENİSEY Feridun, Adalet ve Kolluk İlişkileri...a.g.m.,sf.30.

³⁴ YENİSEY Feridun, Adalet ve Kolluk İlişkileri.....a.g.m. sf.28

yükümlüdür. (CMK madde160/2) Ceza Muhakemesi Kanunda “acele hallerde kendiliğinden suç araştırma” yetkisi kolluğa verilmemiştir. Yeni kanunla adli kolluk Cumhuriyet savcısının emri ile suç araştırması yapabilecektir. Adli Kolluk Yönetmeliği madde 6/2 adli kolluk görevlileri kendilerine yapılan bir suça ilişkin ihbar veya şikayeti, el koydukları olayları yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhal Cumhuriyet savcısına bildirir ve Cumhuriyet savcısının emri doğrultusunda işin aydınlatılması için gerekli soruşturma işlemlerine başlar. Alman Ceza Muhakemesi Kanunu acele hallerde polisin kendiliğinden suç araştırması yapmasını kabul etmiştir³⁵. Hırvatistan, İngiltere ve Galler, Kuzey İrlanda, İrlanda’da polis bütünüyle bağımsız olduğu için, savcının soruşturma hususunda polise doğrudan talimat vermek için yetkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle bu ülkelerde savcı ve polis arasında doğrudan bir komuta zinciri bulunmamakta ve savcı polise herhangi bir konuda emir verme yetkisini elinde bulundurmamaktadır. Aynı nedenle polisin de doğrudan savcının taleplerine göre hareket etme zorunluluğu yoktur³⁶.

İdari Kolluk, kamu düzenine ve kamu güvenliğine yönelik tehlikeleri önlemekle görevlidir. Bu nedenle önleyici kolluk da denilmektedir. PVSK madde 2/a’ da idari kolluğun görevi belirtilmiştir. Buna göre;

“Kanunlara tüzüklere, yönetmeliklere Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almaktır”.

Suç öncesi yetkiler idari nitelikte olup tehlikeyi önlemek için Devlet’e verilmiştir³⁷. Kolluk somut tehlike ile karşılaştığında yetkilerini kullanabilir. Klasik bakış açısıyla bakıldığında polis halen “somut bir tehlikenin” olduğu durumlarda yetkilidir. Yeni bakış açısında ise, tehlikenin doğmasını önleyecek tedbir almak da polisin görevi olarak görülmektedir. Bu önleyici yetkiler polisin kişilerle ilgili pek çok veriyi toplamasının gerekliliğini doğurmaktadır³⁸. Kolluk, suçu önleyebilmesi için araştırma yapması ve bilgi toplaması gerekmektedir

PVSK madde 2/b bendinde adli kolluk suç işlendikten sonra Ceza Muhakemesi Kanuna tabidir. Aslında Adli kolluğun görev ve yetkileri Ceza Muhakemesi Kanunda düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak Polis Kanunda da adli kolluğa ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Polis kanunu “somut tehlikelerin” önlenmesini amaçlar. Eğer bir olaya müdahale

³⁵ YENİSEY Feridun “Tehlikeyi Önleyici Polis” “Adli Polis” a.g.w.s.sf.6 erişim tarihi 24.02.2009

³⁶ J.P.TAK Peter, Avrupa Konseyi Üye Devletlerinde Kolluk- Savcılık İlişkilerine Genel Bakış, Avrupa’da ve Türkiye’de Kolluk ve Adalet İlişkileri, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2006,sf.133–134

³⁷ YENİSEY Feridun, Adalet ve Kolluk İlişkileri... a.g.m. syf.28

³⁸ WÜRTENBERGER Thomas, a.g.e.sf.16

edilmişse Polis Kanunu'na göre “somut tehlike” olmalıdır. Buna karşılık suç soruşturması sözkonusu ise, Ceza Muhakemesi Kanunu devreye girer ve soruşturmaya başlamak için de “makul şüphe” gerekir³⁹. İdari kolluk yetkilerini Polis Kanundan alırken, adli kolluk Ceza Muhakemesi Kanundan almaktadır. Kolluk aldığı yetki kaynağıyla da birbirinden ayrılmaktadır. Kolluğun görevini yaparken adli mi yoksa idari kolluk mu olduğunu belirlemek bazı durumlarda oldukça zordur.

Silahlı bir yağma sonrasında şüphelinin kontrol noktasında üzerinin aranması olayı örneği ele alınabilir. Böyle karışık bir durumda polis kişinin üzerinde silah olduğu ve polisin hayatına yönelik tehlike mevcut bulunduğu için Polis kanuna göre arama yapabilir. Ancak silahın bulunması Ceza Muhakemesi Kanununu ve Ceza Kanunu da devreye sokar. Somut bir olayda hangi yetkisini uygulanacağına polis takdir yetkisini kullanarak kendisi karar verir⁴⁰. Kolluk somut olaya göre değerlendirme yapacak ve yetkilerini buna göre kullanacaktır. Bu gibi durumlarda o anda hangi tedbirin daha ağır bastığı ve önemli olduğuna bakılarak idari makamların mı yoksa C.savcısının mı yetkili olduğu belirlenir⁴¹.

C. KOLLUĞUN BİLGİ TOPLAMASI

Kolluğa verilen yetkilerin en başında bilgi toplama gelmektedir. Kolluğun suçu önlemede en önemli silahı bilgi toplama değildir. Kolluğun topladığı bilgiler suç öncesinde suçun önlenmesinde, suç sonrasında ise suçun aydınlatılmasında önemli birer faktördür. Öncelikle suç öncesi yani önleme görevi açısından kolluğun hangi koşullarda, ne türlü bilgi toplama yetkisi var bunu inceleyeceğiz.

1. SUÇUN ÖNLENMESİ AMACIYLA BİLGİ TOPLANMASI

Suç öncesi, suçun önlenmesi amacıyla kolluğun bilgi toplaması konusunda kanunda ayrı bir düzenleme yapılmamıştır. Suçun önlenmesi amacıyla bilgi toplama, kolluğun istihbarat yetkisi kapsamında değerlendirilmektedir. Bu tür bir bilgi toplama polisin etrafı kollama konusundaki görevinden kaynaklanır. Bu göreve “istihbarat toplama” adı verilir⁴². Kolluğun istihbarat yetkisi Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ve Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinde düzenlenmiştir. PVSK ek madde 7’de şu şekilde tanımlanmıştır;

“Polis, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak, emniyet ve asayişini sağlamak

³⁹ WÜRTEMBERGER Thomas, a.g.e sf.15

⁴⁰ WÜRTEMBERGER Thomas, a.g.e. sf.15

⁴¹ YENİSEY Feridun, “Adalet ve Kolluk İlişkileri .....”a.g.m. sf.34

⁴² YENİSEY Feridun, Uygulanan ve Olması Gereken Ceza Muhakemesi Hukuku Hazırlık Soruşturması ve Polis, İstanbul 1993,sf.134

üzere, ülke seviyesinde istihbarat faaliyetlerinde bulunur, bu amaçla bilgi toplar, değerlendirir, yetkili mercilere veya kullanma alanına ulaştırır. Devletin diğer istihbarat kuruluşlarıyla işbirliği yapar”.

PVSK ek madde 7’de polise genel yetki verilmiştir. Polis, ülke ve milletin bütünlüğü, anayasa düzeni ve genel güvenlik için önleyici ve koruyucu tedbirleri uygulamada yasal kaynağını bu genel düzenlemeden almaktadır. İstihbarat ile ilgili çalışmalar açık bilgi veya gizli bilgi üzerinden yapılır. Açık bilginin kişi ile ilgili olan kısmının depolanması ve sonra bunların değerlendirilmesi kişilik hakları ile ilgili olduğundan yasa ile düzenlenmelidir. Gizli bilgilere ulaşılması için de yasal düzenlemeye ihtiyaç bulunduğu açıktır.2009 yılı itibariyle halen mevcut olan istihbarat yasalarımız hangi yetkinin kim tarafından, nasıl kullanılacağı ve nasıl denetleneceği konusunda ayrıntılı düzenleme içermemektedir. Bunların tamamlanması gerekir⁴³.

JTGYY madde 46/d Gerekli istihbarat faaliyetlerini yürütmek; elde edilen bilgileri değerlendirmek, yetkili mercilere ulaştırmak ve diğer istihbarat ve güvenlik kuruluşlarıyla yakın işbirliği yapmak, şeklinde yürütür.

İleride suç işlenmesini önlemek amacıyla polisin bilgi toplama yetkisinin doğması için “belli olayların” ortaya çıkmış olması ve bu olaylara dayanan şüphenin belli kişiler üzerinde yoğunlaşmış olması şart olmalıdır⁴⁴. Çünkü istihbarat yoluyla kişinin özel hayatına, kişisel verilerine, haberleşme özgürlüğüne müdahale edilmektedir. Bu haklar temel hak ve özgürlüklerden olması nedeniyle ancak Anayasa ve Uluslararası sözleşmelere uygun olarak kanuni düzenlemeler doğrultusunda müdahale edilebilir. PVSK ek madde 7’de istihbarat kapsamında telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespitinde hakim kararı ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Emniyet Genel Müdürü ya da İstihbarat Dairesi Başkanının yazılı emriyle iletişim tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir, kayda alınabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yazılı emir 24 saat içinde yetkili hakimin onayına sunulur. Teknik araçlarla izleme yapılabilmesi için de hakim kararı gerekmektedir. Kanunda genel olarak bilgi toplanması için hakim kararı aranmaktadır, buradaki amaç, kişinin haklarını hakim güvencesine almaktır.

---

⁴³ YENİSEY Feridun, İstihbarat, 31.Bölüm, yayınlamamış kitabı sf.3

⁴⁴ YENİSEY Feridun, Hazırlık Soruşturması ve Polis .... a.g.e. sf.134

İstihbaratta kullanılan yöntemler, gözlem, tarif, mülakat, sızdırma, keşif, takip, izleme, gözetleme, mülakat ve provokasyondur⁴⁵.İstihbaratta kullanılan yöntemlerde gizlilik esastır.

Polise, tehlikenin önlenmesi için kişisel veri toplama yetkisi PVSK ek madde 7’de önleme dinlemesi olarak verilmiştir. Alman polisi tehlikeyi önlemek amacı ile kişisel veri toplama yetkisine sahiptir.⁴⁶

Polisin topladığı istihbari bilginin delil olarak kullanılması konusunda kanunda açık bir düzenleme mevcut değildir. PVSK ek madde 7/7’de elde edilen kayıtların birinci fıkrada sayılan amaçlar dışında kullanılmayacağı ve elde edilen bilgi ve kayıtların saklanmasında ve korunmasında gizlilik ilkesi geçerlidir. Derdiman⁴⁷’a göre polis istihbarat yöntemleri ile elde ettiği bilgiler de bizzat saklanamayacağından adli soruşturmaya zorunlu bir dayanak teşkil eder, mahkemelerde delil olarak kullanılabilirler. Alman Hukukunda terör eylemi niteliğinde suçlarda istihbarat sonucu elde edilen bilgiler delil olarak kullanılmaktadır. Ancak Anayasa ve Ceza Muhakemesi Kanunuyla posta ve telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi yetkisi sınırlandırılmış ve hangi şartlarda nasıl kullanılacağı belirtilmiştir⁴⁸. Kanaatimce kolluğun istihbarat amaçlı gizli tedbirlere başvurulabileceğine ilişkin belirlilik ve normun açıklığı ilkelerine uygun yasal düzenlemelerin olması ve istihbarat amaçlı toplanan bilgilerin, toplandığı amaç doğrultusunda kullanılmalıdır. İstihbarat amaçlı bilgi toplamak amacıyla başvuru tedbirler, temel hak ve hürriyetlere müdahale oluşturduğu için bu müdahalenin kaynağı yasal bir düzenlemeden alması gerekir.

Kişisel verilerin toplanması ve kaydedilmesinde amaca uygunluk ilkesi kabul edilmiştir. Bu ilkeye göre kişisel veri hangi amaçla toplanmış ise o amaç doğrultusunda kullanılır. Kolluğun kişisel veriyi suçun önlenmesi amacıyla mı, adli amaçla mı topladığı burada önem kazanmaktadır. Uygulanan hukuk normunun koruduğu menfaate bakılır. Eğer kişisel verinin başka bir amaçla kullanılması, “ölçülük ilkesine” uygun ise bu takdirde amaç değişikliği yapılabilir. Verinin kullanma amacı değiştirilmesi sözkonusu olduğunda hakkında kişisel veri toplanmış olan birey açısından “ikinci bir temel hak ihlali” oluşur. Baden-Württemberg Polis Kanununda, amaç değişikliğinin hangi hallerde hukuka uygun olduğu düzenlenmiştir⁴⁹. (BWPoIG 37–38) Baden-Württemberg Polis Kanununda “sadece önleme amacıyla” elde

⁴⁵ YENİSEY Feridun, Polis Meslek Mevzuatı Polis Okulları Ders Kitabı, Ankara, 1997, sf.326

⁴⁶ YENİSEY Feridun, Polisin Genel Hallerdeki ve Terör Halindeki Yetkileri <http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndxLv1=5>, erişim tarihi 24.02.2009

⁴⁷ DERMİMAN Cengiz, Polis Yönetimi ve Hukuku,3. Baskı, 2007 sf.216

⁴⁸ SEMİZ Hasan Uluslararası Hukuk Bakımından Terör Suçlarında Kolluk Yetkileri,(yüksek lisans tezi) İstanbul, 2007 sf 81

⁴⁹ YENİSEY Feridun, Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Kullanılması,19.Bölüm, Yayınlanmamış Kitabı,sf.3

edilmiş kişisel veriler ceza muhakemesi amacıyla kullanılamaz(BWPolG 37 II 2) Fakat önleme amacıyla toplanmış bulunan kişisel verilerin ceza muhakemesinde kullanılması konusunda StPO’da bir düzenleme varsa bu mümkündür.

2. ÖN ALAN ARAŞTIRMASI

“Beyaz alanı” oluşturan Polis Hukuku (tehlikenin önlenmesi ve bastırılması) ile “siyah alanı” oluşturan, suç işlendikten sonra başlayan soruşturma ve kovuşturma evreleri arasında yer alan, “gri alan” (Graufeld)⁵⁰ “ön alan araştırmalarından” (Vorfelddermittlungen) bir hukuk alanıdır⁵¹.Ön alan araştırmasında henüz somut olgulara dayanan, basit nitelikte bir şüphe sözkonusu değildir. Ancak yapılacak inceleme ve araştırmalar neticesinde, temelleri oluşabilecek, “araştırmaya değer nitelikte bir olay” , “şüpheli bir durum” vardır⁵².Bilgi elde etmeye yönelik tedbirler içeren ön alan soruşturmalarında, bu tedbirin uygulanması için ne işlenmiş bir suçun aydınlatılması, ne de önlenmesi gereken somut bir tehlikenin bulunması gerekmektedir. Ön alan henüz bir başlangıç şüphesinin ya da somut bir tehlike durumunun bulunmadığı bir zaman dilimini ifade etmektedir⁵³.

Kolluğa suç işlemeden önce soyut rizikolara karşı ve/veya gelecekteki bir ceza muhakemesi için müdahale olanakları verilmesi, aslında polisin zorlayıcı yetkisinin vaktinden önce uygulanması sonucunu doğurur bu da kolluğun sadece ve doğrudan amacı olan kamu güvenliği ve düzeninin idame ettirilmesi amacını taşır⁵⁴.

Örgüt suçları söz konusu olduğu zaman, polis tarafından yapılan ön alan araştırmaları, değişik bir boyut kazanır. Örgüt oluşturmak başlı başına bir suçtur. Örgütün işlediği suçların araştırılması, C. savcısının görev alanındadır. Ancak, örgütün var olup olmadığının araştırılması, ön alan araştırması olarak, polisin görevine girer. Gri alan bakımından hangi organın görevli olduğunu belirlerken, “yapılan araştırmaların ağırlık noktası” ölçütü kullanılır, somut olayda yapılan ön alan araştırmasının ağırlıklı amacı, “delil elde etmek” ise, adli görev (repressiv) söz konusu olur. Fakat bir örgütün başka suçlar işlemesinin önlenmesi amacı ağırlık kazanıyorsa, Polis Hukuku uygulanır⁵⁵. Ön alan araştırması sonucunda elde edilen delillere göre soruşturma açılıp açılmayacağına karar verilecektir. O halde ön alan

⁵⁰ Artzt 1999, 3. nakleden YENİSEY Feridun Tehlikeyi Önleyici Polis” “Adli Polis” www.hukukturk.com sf.11 erişim tarihi 24.02.2009

⁵¹ YENİSEY Feridun “Tehlikeyi Önleyici Polis” “Adli Polis" a.g.w.s.sf.11 erişim tarihi 24.02.2009

⁵²Untersuchungswürdiges Geschehen Yenisey Feridun “Tehlikeyi Önleyici Polis” “Adli Polis” a.g.w.s. sf.10 erişim tarihi 24.02.2009

⁵³ Artzt,9;Ahlers,139 nakleden Özbek Veli Özer, Ceza Muhakemesi Hukuku,,Ankara, 2006 sf.160

⁵⁴ ÖZBEK Veli Özer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2006 sf.164

⁵⁵ YENİSEY Feridun “Tehlikeyi Önleyici Polis” “Adli Polis” a.g.w. s. sf.11 erişim tarihi 24.02.2009

soruşturmalarının iki yönü ön plana çıkmaktadır.1-Ön alan soruşturmaları gizlidir.2-Bilgi elde etmeye, istihbarata yöneliktir⁵⁶

Gizli olarak yürütülen ön alan araştırmasında bilgi toplama işlemi kişiye ait verilerin toplanması ve işlenmesidir. Gizli yollarla kişiye ait verilerin toplanması ve işlenmesi, kişinin haklarına müdahale oluşturup oluşturmadığı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bu görüşlerin temelinde Alman Anayasa Mahkemesi'nin elektronik veri işlemine ilişkin kararının farklı yorumlanması yatmaktadır. Alman Anayasa Mahkemesi, modern veri işlem teknolojisinin ortaya çıkardığı tehlikelere işaret etmektedir. Tehlike, modern bilgi teknolojisinin kendine özgü veri işlem ve bağlantı olanakları yaratmasından kaynaklanmaktadır⁵⁷. Bundan hareketle bazı yazarlar⁵⁸, kişinin kendisine ait verilerin kaderini belirleme hakkını, otomatik veri işlemle sınırlı görmüşlerdir, bu görüşe göre veri elde etmenin gizli olduğu durumlarda bu hakkın koruma alanına girilmiş olmayacaktır. Diğer görüşe⁵⁹ göre ise, kararın can alıcı yanı, vatandaşların, kişiliğini geliştirme şansına sahip olmaları için kendisi hakkında kimin neyi, ne zaman bildiğini bilmek zorunda olduğu anlatımıdır. Alman Anayasa Mahkemesi bunu özellikle, otomatik işlem bakımından tehlike altında görmüştür. Bu durumda otomatik veri işlem dışında da, pekala birey kimin tarafından kendisi hakkında kişisel nitelikli bilgi elde edildiğini bilemiyorsa aynı tehlike ortaya çıkabilir⁶⁰. Kişisel verinin korunması, bireyin kişiliğini geliştirmesi amacını kapsamaktadır. Devletin gizli olarak kişi hakkında veri toplaması, kanaatimce kişinin kişiliğini geliştirmesi açısından bir tehlike ihtiva etmektedir. Çünkü bireyin kişiliğini geliştirmesi, kendisi hakkında kimin neyi, ne zaman bildiğini bilmesini gerektirir, devletin gizli olarak kişi hakkında veri toplaması, kişinin bu hakkını sınırlamaktadır. Bu nedenle sınırlamanın koşul ve çerçevesini, açık ve bireylerin anlayabileceği biçimde ortaya koyan ve normun açıklığı ilkesine uygun yasal bir düzenlemeye⁶¹ dayanması gerekir.

Gizli olarak veri elde edilmesinin müdahale oluşturup oluşturmayacağı konusunda verinin türünün önemli olduğunu savunan görüşte; *Herkese açık olan* kişisel verilerin kişinin kendisine ait olan kişisel verilerin kaderini belirleme hakkının koruma alanına girmediği, ceza

---

⁵⁶ ÖZBEK Veli Özer, a.g.e sf.162

⁵⁷ BVerfGE 65, s.44 vd. nakleden Erdem Mustafa Ruhan, Ceza Muhakemesinde, Organize Suçlulukla Mücadelede, Gizli Soruşturma Tedbirleri, Ankara 2001 sf.158

⁵⁸ Roewer, NJW 1985,s775,Rebmann, NJW 1985 s.4;Geis JZ 1991 s.113nakleden Erdem Mustafa Ruhan, a.g.e sf.158

⁵⁹ Lammer s.26vd.,Peitsch CuR 1989 s.725,Deutsch s.72 vd.,Baumann DVBI,1984 s.612 vd. 113nakleden Erdem Mustafa Ruhan, a.g.e. sf.158

⁶⁰ERDEM Mustafa Ruhan, a.g.e. sf.158–159; Yazar bu konuda ikinci görüşü benimsediğini açıklamıştır.

⁶¹BVerfGE 65 s.44 nakleden Erdem Mustafa Ruhan, a.g.e. sf.184

koşuşturma organlarının herkese açık olan kişisel nitelikli veri elde etmeleri, genel yaşam rizikosunun bir parçası olduğu ve ilgilinin bunu bizzat yarattığı vurgulanmıştır. Verinin miktarı da müdahale açısından önemlidir, özellikle toplanan verilerle kişilik veya hareket profili yaratılması durumunda sınır aşılmış olur⁶².

3. ADLİ GÖREVLE BİLGİ TOPLAMA

Suç işlendiğini ihbar, şikayet veya resen yaptığı araştırmalarla öğrenen polis, bilgi toplamaya başlar. İşlenmiş bir suç hakkında soruşturma evresinde bilgi toplama, araştırma olarak tanımlanır. Suç işlendiği izlenimini veren hal varsa CMK madde 160'a göre Cumhuriyet savcısı kamu davası açmaya yer olup olmadığına karar vermek için maddi gerçeği araştırır. Adli görevle bilgi toplama suç işlendikten sonraki aşama, yani soruşturma aşaması olması nedeniyle Ceza Muhakemesi Kanunu uygulanacaktır. Buna göre CMK' da suçun araştırılmasında yetki Cumhuriyet savcısına verilmiştir. Kolluk C. savcısının yardımcısıdır. Acele hallerde dahi kolluk kendiliğinden araştırma yapamaz. C. savcısının emri ile hareket etmek zorundadır. C. savcısı kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir.

Araştırma tedbirlerinin tasnifi şu şekildedir; a)Klasik yetkiler: Durdurma, kimlik sorma, kontrol noktaları oluşturma, kimlik tespiti, zorla getirme, arama, elkoyma, postada elkoyma, yakalama, ifade alma

b)Modern yetkiler: İletişimin dinlenmesi, gizli izleme, gizli görevli kullanma, göz kulak olma, uzun süreli gözetleme

c)Tıbbi yönden yapılan araştırmalar; gözlem altına alma ve vücudun tıbbi yönden araştırılması, DNA analizlerinin yapılması

d)Bilgisayar destekli araştırmalar; Trol ağı metodu, bilgi bankasından sorgulama, genel denetim⁶³

Kolluk, C. savcısının emri ile suç araştırmalarında bu yöntemlere başvurarak suça ilişkin veri ve delil elde edebilecektir

---

⁶² ERDEM Mustafa Ruhan, a.g.e. sf164

⁶³KUNTER-YENİSEY-NUHOĞLU, a.g.e. sf.705

D. KOLLUĞUN SUÇ ÖNCESİ KİŞİSEL VERİ ELDE ETME YÖNTEMLERİ

Bu bölümde polisin kişisel verilerle bağlantısı ele alınacak ve polisin hangi yöntemlerle kişisel veriye ulaştığı irdelenecektir.

1. DURDURMA VE KİMLİK SORMA YOLUYLA KİŞİSEL VERİ ELDE EDİLMESİ

Kolluk suç öncesi ve suç sonrası durdurma ve kimlik sorma, fotoğraf ve parmak izi alma yetkisine sahiptir.

Kolluğun durdurma ve kimlik sorma yetkisinin birbiri ile olan bağlantısı nedeniyle, iki yetkiyi birlikte inceleyeceğiz. Daha önceki düzenlemede kimlik sorma yetkisinin durdurma yetkisini de kapsadığı kabul edilmekteydi; şekil olarak kolluğun kimlik sorabilmesi için önce kişiyi durdurması gerekiyor; bu nedenle durdurma kolluğun bir yetkisi olarak görülmesine rağmen kanunda açıkça düzenleme yapılmamıştı. Kimlik sorma yetkisi, değişiklikten önce, PVSK madde 17'de düzenlenmiştir. Yeni düzenleme ile durdurma ve kimlik sorma PVSK 4A maddesinde⁶⁴ yer alır. Durdurma yetkisi, PVSK değişikliği ile kolluğa yeni değil, ama açıkça verilen bir yetkidir.

---

⁶⁴ Polis, kişileri ve araçları;

- a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,
- b) Suç işlendikten sonra kaçan failerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,
- c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,
- ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek, amacıyla durdurabilir.

Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için polisin tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması gerekir. Süreklilik arz edecek, fiilî durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

Polis, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir; kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir.

Durdurma süresi, durdurma sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için zorunlu olan süreden fazla olamaz.

Durdurma sebebini ortadan kalkması halinde kişilerin ve araçların ayrılmasına izin verilir.

Polis, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik gerekli tedbirleri alabilir. Ancak bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez.

Bu Kanun ve diğer kanunların verdiği görevlerin yerine getirilmesi sırasında, polis tarafından gerekli işlemler için durdurulan kişiler ve araçlarla ilgili hükümler saklıdır.

Polis, görevini yerine getirirken, kendisinin polis olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, kişilere kimliğini sorabilir. Bu kişilere kimliğini ispatlamaları hususunda gerekli kolaylık gösterilir.

Belgesinin bulunmaması, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla ya da sair surette kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar edilir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşılmacaya kadar gözaltına alınır ve gerekirse tutuklanır. Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usûlü bakımından 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.

Kolluğun kişisel veri toplama yetkisi açısından durdurma sonucu elde edilen veriler, kişiye kimlik sorulması, durdurulan bir araç ise plakası, durdurma sebebine ilişkin sorular karşısında aldığı bazı bilgiler, kişisel veri niteliğindedir. Konumuz açısından, durdurma sonucu toplanan verilerin kişisel veri niteliğinde olması önemlidir.

Kolluk, yeni düzenlemeye göre, bir suç ya da kabahatin işlenmesini önlemek, işlenen bir suçun faillerini yakalamak, hakkında yakalama emri ya da zorla getirilme emri olan kişileri tespit etmek mevcut ya da muhtemel bir tehlikeyi önlemek amacıyla kişileri durdurabilir.(PVSK 4A/1)

Durdurma, bir kolluk görevlisi tarafından hareket halinde olan veya duran bir kişinin, kamuya açık bir alanda, hal ve hareketleri, belirli bir yerde bulunma sebebi, üzerinde veya yanında bulundurduğu eşya hakkında, bir açıklama istemek üzere hareket etme kabiliyetinin sınırlanarak **geçici olarak özgürlüğünün kısıtlanması**⁶⁵ olarak tanımlanmıştır. Polisin sorduğu soru üzerine, makul bir vatandaş kendisini halen “serbest” hissedebilecek fakat oradan ayrılmaması gerektiğine inanabilecek idi ise polisin başvurduğu tedbir yolda durdurma ve kimlik sorma tedbiridir⁶⁶. Amerikan Yüksek Mahkemesi Terry davasında, polis memurunun tecrübesine dayanarak, izlediği davranışlardan, o şahsın bir suç işleme yolunda olduğuna inanırsa veya şahsın silahlı olduğu ve halen bir tehlike yarattığı kanaatine ulaşırsa, o şahsı durdurup sorular sorup üst araması yapabileceğini kabul etmiştir⁶⁷.

Durdurma yakalama değildir, yakalama ile durdurma arasındaki farkı şöyle belirtebiliriz. Eğer makul ve orta zekalı bir kişi, serbest olmadığını hissedebiliyorsa, yani, yakalama Yönetmeliğinde belirtildiği gibi fiilen denetim altına alınmış ise, “ yakalanmış kişi” statüsüne girdiğinden AY 19 ve AİHS 5’teki haklardan yararlanan bir kişi, hukuk durumundadır. Buna karşılık, durdurma, geçicidir ve kişi bu geçiciliğin farkındadır. Eğer makul ve orta zekalı bir insan durdurulduktan sonra artık kendi isteği ile oradan ayrılamayacağını anlayabilecek idiyse, durdurma bitmiş, yakalama başlamıştır⁶⁸. Yakalamada kişinin hak ve özgürlük alanına yapılan müdahalenin boyutu ile durdurmada kişiye verilen

---

Kimliğinin tespiti amacıyla tutulan kişiye, kimliği tespit edildikten sonra ve talepte bulunması halinde, bu amaçla tutulduğuna ve tutulma süresine dair bir belge verilir. Kişinin kimliğinin belirlenmesi durumunda, bu nedenle gözaltına alınma veya tutuklanma haline derhal son verilir.

Nüfusa kayıtlı olmadığı için kimliği tespit edilemeyen kişilerin nüfusa kayıtlarının temini için gerekli işlemler yapıldıktan sonra, 5 inci maddeye göre fotoğraf ve parmak izi tespit edilerek kayda alınır.

Kimliği tespit edilemeyen kişinin yabancı olduğunun anlaşılması halinde, 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun hükümlerine göre işlem yapılır.

⁶⁵ Bland, Miller Qinton’dan nakleden ERYILMAZ Bedri, Türk ve İngiliz Hukukunda ... a.g.e.,sf.32

⁶⁶ US v.Mendenhall 1980 nakleden Kunter-Yenisey- Nuhoglu a.g.e. sf.907

⁶⁷ YENİSEY Feridun, Faili tekrar tanımaya yarayan önleme ve koruma tedbirleri (3)Kimlik Tespit Etme, Parmak İzi ve Fotoğraf Kaydı, sf.1 <http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndxLv1=5>

⁶⁸ YENİSEY Feridun, Durdurma, sf.2

<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndxLv1=5>

zararın boyutu farklıdır⁶⁹.Yakalama, bir kişinin hakim kararı alınmış olmamasına rağmen geçici bir süre için özgürlüğünün kısıtlanması demektir⁷⁰.Kanun maddesinde süreklilik arz edecek, fiilî durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamayacağı belirtilmiştir. Durdurma sebebi ortadan kalktığı takdirde durdurma sona erecektir. Eğer durdurma sebebi ortadan kalkmamış ve şüphe kuvvetlenmiş ise olayın koşullarına göre yakalama ya da arama aşamasına geçilecektir. Durdurma işlemi süreklilik arz edecek şekilde yapılamaz. Durdurma, durdurmaya esas teşkil eden işlemin yapılması için zorunlu olan süre kadar devam eder (PVSK 4A/4).Yolda durdurma uzun sürse bile, gitmeyi engellemek için zor kullanma yoksa yakalama gerçekleşmiş sayılmaz⁷¹. Bu nedenlerle durdurmaya yakalama diyemeyiz, durdurmaya yakalama dersek kolluğun suç önleme, araştırma, bilgi toplama, suç faillerini yakalama, tespit etme yetkisini daraltmış oluruz.

Polis haklarında kuvvetli iz, eser, emare veya delil bulunan şüphelileri yakalar ve gerekli kanuni işlemleri yapar.(PVSK madde 13A) YGİY madde 4’de yakalama; kamu güvenliğine, kamu düzenine veya kişinin vücut veya hayatına yönelik var olan bir tehlikenin giderilmesi için denetim altına alınması gereken veya suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına alma işlemlerinden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınmasını ifade eder. Yakalama için kanunkoyucu kuvvetli şüphe olması şartını ararken, durdurma için makul sebep olmasını yeterli bulmaktadır. Bu şüphe derecesi özgürlük kısıtlanmasının derecesine göre orantılıdır ve bu bakımdan da durdurma, yakalama değildir.

Polis durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirdikten sonra durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilecektir⁷². Adli ve Önleme Arama Yönetmeliği madde27/4’de kişinin bu sorulara cevap vermekle yükümlü olmadığı belirtilmiştir. Kolluğun soru sorma yetkisi olmakla birlikte, soru sorulan kişinin sorulara cevap verme mecburiyeti yoktur. Her durdurulan kişi suçun önlenmesi ve suçluların yakalanması için kolluğa yardım etme noktasında ahlaki bir yükümlülük altındadır. Kişiler hukuki yükümlülük altında olmadığından kendisine sorulan sorulara cevap vermeyi red etmesi kolluğun görevini yapmasına bir engelleme olarak kabul edilemez⁷³. İngiltere Yüksek Mahkemesi Rice v Connolly Kararında “durdurulan kişinin sorulara yanıt vermemesinin tek başına, o kişinin suçu işlediğine

⁶⁹ ERYILMAZ Bedri, Türk ve İngiliz Hukukunda... a.g.e.,sf.113

⁷⁰ KUNTER-YENİSEY-NUHOĞLU, a.g.e. sf.810

⁷¹ People v. Foster 1994;Kunter-Yenisey- Nuhoglu a.g.e. sf.817

⁷² PVSK madde 5/3-Polis, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir; kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir

⁷³ COP A Note1B, Rice v. Connolly [1996]2 QB s.414-419aktaran ERYILMAZ Bedri, Türk ve İngiliz Hukukunda ...a.g.e.,sf.176

dair makul şüphe oluşturmadığına fakat bununla birlikte soruyu yanıtızsız bırakmanın kişinin hakkında var olan kuşkuyu güçlendirdiğine” hükmetmiştir⁷⁴.

Kişi cevap verme zorunluluğu olmadığından oradan ayrılabilir ancak kişi hakkında belirli iz, emare, şüphe var ise kişinin sorulara cevap vermeden ayrılması şüpheli kuvvetlendirebilir. Kolluğun kişiyi yakalaması için bu şüphenin kuvvetli iz, eser, emare ve delillere dayandırılması gerekir. Kolluk, kişinin verdiği cevap üzerine şüphe ortadan kalkıyorsa, kişinin gitmesine izin verir ancak şüphenin varlığı halinde kolluk Adli ve Önleme Arama Yönetmeliği madde 27/5'e göre kişinin üzerinde giysileri çıkarılmadan yoklama biçiminde kontrol yapabilecektir.

Polisin durdurduğu kişiye durdurma sebebine ilişkin sorular sorması ifade alma mıdır? Durdurma sırasında sorulan sorular ifade alma değildir. İfade alma devletin şüphelendiği kişiye bu suç ile ilgili soru sormasıdır. Devletin şüphelenmediği kişiye soru sorması ise bilgi toplamadır. Poliste durdurulan kişinin suç işlediği konusunda makul bir başlangıç şüphesi meydana gelmiş değil ise, sorulan sorular ifade alma değil, polisin bilgi toplaması sözkonusudur. Polisin sorduğu sorular başlangıç şüphesi çerçevesinde kalmış olması gerekir. Bu gibi sorulara Alman hukukunda⁷⁵ “informativische befragung” adı verilmektedir. Durdurulan kişiye sorulan sorular ifade alma kapsamında değerlendirilmediği için polisin CMK madde147'deki kişiye haklarını bildirmek mecburiyeti sözkonusu değildir. Eğer polis kişiyi, kişinin özgürlüğünü kısıtlayarak onu yakalamış ve gözaltına almışsa haklarını öğrenme hakkı yürürlüğe girmektedir⁷⁶.Makul ve umma derecesindeki bir şüphe üzerine durdurulan ve üzerinde arama yapılan bir kişi bakımından da Miranda kuralları geçerli değildir. Çünkü bu kişi gözaltına alınmış sayılmaz⁷⁷.

Durdurma yetkisi, suç öncesi suçun önlenmesi ve suç sonrası suçun failini delilleri ile ortaya çıkararak suçları aydınlatmada etkili bir metot olarak kullanılır. Kanun polisin bu yetkiyi kullanabilmesi için tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan “makul bir sebebin” varlığını aramaktadır. Buna göre makul sebep, eğitim görmüş bir kolluk mensubuna; “maddede gösterilen durdurma sebeplerinden birinin gerçekleşmiş

---

⁷⁴ ERYILMAZ Bedri Türk ve İngiliz Hukukunda ve Uygulamasında Durdurma ve Arama Ankara 2003,sf.116Aktaran; TAŞKIN Ş.Cankat, Arama Yönetmeliği Madde 27,Hukuk ve Adalet Dergisi,sayı11 yaz 2007, sf.174

⁷⁵ KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e.sf.1053

⁷⁶ NY v. Quarles 1984 aktaran Kunter-Yenisey- Nuhoğlu a.g.e. sf.859

⁷⁷ KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU Ceza Muhakemesi Hukuku 2006 sf.859

olduğunu” göstermelidir⁷⁸. Makul sebep, önleme amaçlı bir durdurmada bir suçun önlenmesine yönelik bir tehlikenin varlığını gösteren somut bazı emarelerin varlığına yönelik olması gerekirken, adli amaçlı bir durdurmada, durdurulmak istenen kişinin aranan kişi olduğunu gösterir nitelikte olmalıdır⁷⁹. Makul şüphe kavramı, Adli ve Önleme Arama Yönetmeliği madde 6’da “hayatın akışına göre somut olaylar karşısında genellikle duyulan şüphe” şeklinde tanımlanmıştır.

Burada şüphenin somut olgulara dayanması gerekmektedir. AİHM kararlarında⁸⁰ da şüphenin tahmine göre değil somut olgulara/verilere dayandırılması ve objektif bir gözlemciyi inandırabilecek nitelik taşıması gerektiği vurgulanmıştır. Olayın şartları, olaya taraf olmayan makul düşünen üçüncü bir kişide de, şüphenin varlığı sonucuna ulaştırması gerekir⁸¹. Her şeyden önce, makul şüpheye esas teşkil edecek sebeplerin herkes için aynı anlama gelen “objektif” bir nitelik taşıması gerekir⁸². Şüphenin makul seviyede olması gereği ise tahmini “basit bir tahmin” olmaktan çıkarmakta, tahminin bazı bilgi, belge, gözlem ve tecrübe gibi objektif maddi bulgularla desteklenerek “ciddi bir tahmin” seviyesine ulaşmasını gerektirmektedir. Bu durumda şüphenin basit bir tahmin seviyesinde olması halinde, şüpheyi makul seviyeye getirmek için kolluğun o kişiyi gözlemeye ve izlemeye devam etmesi gerekir⁸³. Şüphenin makul olup olmadığının değerlendirilmesinde daha sonra ortaya çıkan değil, özgürlüğü kısıtlama anında ki şartlar esas alınır.⁸⁴ Şüphenin makullüğünün durdurma sırasında öğrenilen bilgilerden değil, durdurma ve arama öncesi var olan sebeplerden çıkarılabilmesi gerekir⁸⁵.

PVSK madde 4A’da durdurma yetkisinin kullanılması için makul sebep aranırken, Adli ve Önleme Arama Yönetmeliği madde 27’de durdurma yetkisinin kullanılması için umma derecesinde makul şüphe olması gerektiği ve somut emarelerle desteklenen şüphenin bulunması gerektiği belirtilmiştir. PVSK, makul şüphe yerine makul sebep kavramını tercih etmiştir. PVSK 4A’da durdurma “içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması” şeklinde düzenlenmiştir. Kolluk, somut olay karşısında

⁷⁸ YENİSEY Feridun, Durdurma, a.g.w.s.sf.2

⁷⁹ ERYILMAZ Bedri, 5681 Sayılı Kanun İle PVSK Değişiklikler Sonrası Oluşan Yeni Durum ;Bir Adım İleri İki Adım Geri, Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi,Sayı 11,Yıl :2007-Yaz sf.100

⁸⁰ AİHM,FOX CAMPBELL,HARTLEY v. UK(KARARIN 29-36 SAYILI PARAĞRAFLARI)KAYNAK www.echr.coe.int aktaran TUNCEL /KARAKAYA, 5681 sayılı PVSK Değişikliğinin Anayasa ve Ceza Muhakemesi İlkeleri Temelinde Değerlendirilmesi, Hukuk ve Adalet Dergisi sayfa 148,Sayı:11 Yıl:2007-Yaz

⁸¹ Lidstone,K ve Palmer, C.,supra no 4,s.9 Aktaran ERYILMAZ Bedri, Türk ve İngiliz Hukukunda ..a.g.e.,sf.113

⁸² COP A,par.1.6 ERYILMAZ Bedri, a.g.e.,sf.113

⁸³ Zander,M,supra no 7,s.7 Aktaran ERYILMAZ Bedri, a.g.e.,sf.113

⁸⁴ Stogmuller v Austria (1979–1980) 1 EHRR 155 aktaran ERYILMAZ Bedri, a.g.e.,sf.54

⁸⁵ ERYILMAZ Bedri, a.g.e.sf.256

sübjektif değerlendirme yapabilecektir. Kişi hürriyetinin kısa bir süre dahi olsa kısıtlandığı bir işlemde; kolluğun sübjektif değerlendirmesine göre değil, objektif yani somut olayda herkes için aynı anlama gelen somut olgulara, verilere ve bilgilere dayanan makul şüphe esası benimsenmelidir. Makul şüphe yukarıda açıkladığımız unsurları taşımalıdır aksi halde şüphe tahmin seviyesinden öteye geçmez bu durumda makul şüpheden söz edilemez.

Kolluğun durdurma yetkisini kullanması için somut olayda PVSK’da sayılan sebeplerin oluşması halinde somut olgulara dayanan bir şüphenin varlığının aranması durumunda bu; yetkinin keyfi olarak kullanılmasını engelleyecektir. Kanun bu haliyle eleştirilmektedir. Bu hüküm polise durdurma yetkisi verirken açık olmayan, netlik taşımayan, keyfiliğe kaçabilecek bir uygulamayı olanaklı kılacak “bir makul sebep” kavramı getirmektedir. Makul sebebi sonuçta bir polis memuru ya da bir jandarma değerlendirecektir. Bu kavramın temeli belirsizdir. Ne zaman, kimin için, nasıl, ne ölçüde sorularına açık bir dipsiz kuyudur. Uygulamada büyük sorunlar çıkaracaktır. Önleme aramasının yeniden düzenlendiği bir ortamda keyfilik sınırına dayanan bir normdur⁸⁶.

PVSK madde 4A’da durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için polisin tecrübesine dayanarak somut olayda kanun maddesinde belirtilen şartların gerçekleşmiş olduğu izlenimine varması aranmaktadır. Polisin mesleki tecrübesi objektif mi yoksa sübjektif bir nitelik midir? PVSK değişikliğinin eleştirilerinde şüphenin polisin mesleki tecrübesi gibi sübjektif nitelikte değil, AİHM içtihatları ile belirlendiği gibi “objektif bir gözlemciyi inandırabilecek nitelikte olması gerektiği⁸⁷ belirtilmiştir. Kolluğun tecrübesinden kast edilen her kolluk görevlisinin kendi tecrübesi değil, polisliğin oluşturduğu ortak, standart tecrübedir⁸⁸.

Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için polisin tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması gerekmektedir. Burada “polisliğin tecrübesi ve içinde bulunduğu durumdan edindiği izlenimin” bir arada bulunması ve somut olgulara dayanması ile bu koşulların makul bir sebebin kaynağını oluşturması temeldir. Bu iki temel koşul birbirinden ayrı olarak ele alınmamalıdır. Bu iki unsurun birlikte var olması halinde bu yetkinin kullanımına imkan sağlanmakta, tecrübe veya içinde bulunulan durum ayrı ayrı ve tek başına bir yeter koşul oluşturmamaktadır. Bu iki temel koşulun birlikte aranması keyfiliği ortadan kaldıran bir yaklaşımı ortaya koymaktadır. Maddede kast edilen

⁸⁶ YURTCAN Erdener, PVSK Değişikliğine Dair Birkaç Not, Güncel Hukuk, Ağustos 2007/8-44, sf 20.

⁸⁷ TUNCEL, KARAKAYA, a.g.m. sf 148,

⁸⁸ ERYILMAZ Bedri, a.g.m. sf.100

objektif bir tecrübelerdir. Bu genel olarak toplumda kabul gören tecrübelerdir. Polisin objektif tecrübeleri; bir polis memurunun meslekte geçirdiği yıl sayısına göre edinilen bir tecrübe olmayıp, kurumsal kültür ve mesleki formasyona sahip herhangi bir polis memurunun şüpheli ekseni yaklaşımına göre şekillenen ve bunu elde ettiği bilgiler, veriler ve analiz sonuçları ile ilişkilendirilerek somut olayın koşulları içerisinde kullanmayı sağlayan bir tecrübelerdir⁸⁹. Yüksek Mahkeme Terry v. Ohio (1968) davasında Polis memurunun tecrübelerine dayanarak izlediği davranışlardan o şahsın bir suç işleme yolunda olduğuna inanırsa veya şahsın silahlı olduğu ve halen tehlike yarattığı kanaatine ulaşırsa o şahsı durdurup sorular sorup üst araması yapabileceğini kabul etmiştir⁹⁰. Kararda, polis memurunun tecrübelerine göre somut olgularla olayın değerlendirilmesi ve polisin kişiyi durdurması ve sorular sormasının hukuka uygun olduğu belirtilmiştir. Burada polisin mesleki tecrübeleri önemlidir, olayla karşı karşıya olan polis olayın değerlendirmesini mesleki tecrübeleri ile yapacaktır. Polis mesleki tecrübeleri ile somut verileri, bilgileri, delilleri birleştirilerek hareket edecektir. Aksi halde sadece tecrübe sözkonusu olursa bu polisin tahmini ve sübjektif değerlendirilmesi olacaktır. Tecrübe ve makul şüpheli her olayda birlikte aranmalıdır.

Önleme amaçlı durdurma ve aramada kolluğun şüpheli belirli bir tip suçun veya suçların işlenebileceğine dairdir. Kolluk geçmiş tecrübelerine dayanarak yakın veya uzak gelecekte bir suç işlenebileceğini tahmin etmekte fakat bu tahminine dayanak teşkil eden şüpheli belli bir kişiye yönelmemektedir. Bu nedenle suçun işlenmesi tehlikesinin muhtemel bulunduğu bölgede veya yerde herkesi sistematik olarak durdurmaya ve aramaya tabi tutmaktadır⁹¹.

PVSK değişikliğinde durdurma yetkisinin kullanımı herhangi bir izin ya da emre bağlanmamış, kanunda hangi hallerde kolluğun bu yetkiyi kullanabileceği sınırlı şekilde belirtilmiştir. Kolluğa herhangi bir makamdan izin ya da emir almadan hareket etme yetkisi verilmesi özgürlüklere müdahale olarak eleştirilmektedir. Durdurma yetkisi, kişi özgürlüğünü belli bir süre dahi olsa kısıtlaması ve bunun hakim veya savcı izni ya da emri olmadan yani kişi özgürlüğüne yönelik bir hareketin yargıç güvencesi olmadan yapılması Anayasa madde 19'a aykırılık oluşturduğu ileri sürülmektedir. Kolluğun herhangi bir makamdan izin ya da emir almadan kişi özgürlüğüne müdahale etmesi idarenin keyfi hareketlerine sebep olacağı, kanunda belirtilen somut olayda "makul sebeplerin" açık ve net bir kavram olmaması

---

⁸⁹ZEYBEK Cengiz, Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Polisin Durdurma Yetkisi , <http://www.caginpolsi.com.tr/70/33-34-35-36.htm>

⁹⁰ KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e sf.906

⁹¹ ERYILMAZ Bedri, a.g.e.,sf.39

nedeniyle de bu keyfiliğin artacağı ileri sürülmekte, kanun değişikliği bu yönleri ile eleştirilmektedir.

Durdurma yetkisi ile kişinin birden çok temel hak ve özgürlüğüne dokunmak mümkündür. Anayasamızın 17. maddesinde düzenlenen “kişinin dokunulmazlığı ve manevi varlığı”,19.maddesinde düzenlenen “kişi hürriyeti ve güvenliği” ve 20. maddesinde düzenlenen “özel yaşamın gizliliği” ve 35. maddesinde düzenlenen “mülkiyet hakkı” ve 38. maddesinde düzenlenen “suç ve cezalara ilişkin esaslar” ile yakından ilgilidir⁹². Bu bakımdan yapılan değişikliğin anayasal ilkeler çerçevesinde de değerlendirilmesi gerekir. Anayasamızın 13. maddesinde yapılan değişiklikte temel hak ve özgürlüklerin genel ahlak, kamu düzeni, kamu yararı, genel sağlık gibi genel nedenlerle sınırlandırılması yerine kanunda belirtilen sebeplerle sınırlandırılabilmesi ve bu sınırlamanın anayasal kriterlere uygun olması aranmıştır. PVSK’ da yapılan değişikliğin anayasaya aykırı olduğu eleştirilerinde; kişinin hak ve özgürlüğüne yapılan müdahalelerin nasıl, ne kadar, ne zaman, kim tarafından yapılabileceğine ve bu yöndeki uygulamaların denetimine ilişkin kurallar Anayasa ile düzenlenmelidir⁹³. Anayasamızın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği maddesinde hangi hallerde devletin bu hak ve özgürlüklere müdahale edeceği açık ve net bir şekilde sıralanmıştır. Anayasada belirtilen haller dışında bu temel hakka müdahale halinde ise tazminat ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. Durdurma yetkisi, bu hakka doğrudan müdahale etmesi ve anayasadaki sınırlamalar içinde yer almadığı için yapılan düzenleme anayasaya uygun olmadığı ileri sürülmüştür. Yenisey, PVSK değişikliğini anayasanın seyahat özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir. Buna göre, Anayasa’nın 13. maddesinde yapılan 2001 değişikliği doğrultusunda, Devletin kişi hak ve özgürlüklerinin kısıtlayabilmesi için öncelikle Anayasanın hakkı düzenleyen maddesinde, bu hakkın hangi sebeplere dayanılarak kısıtlanabileceğinin belirtilmesi ve daha sonra da buna dayanarak bir yasal düzenleme yapılması gerekmektedir.

Durdurma, kişinin seyahat özgürlüğünü (Anayasa md. 23/3) ilgilendirir. Bu nedenle, Anayasa’nın öngördüğü suç soruşturma, kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla kanunla sınırlandırılabilir. Anayasa’nın bahsettiği kanun PVSK 4/A maddedir. Bu nedenle durdurma yetkisinin PVSK ile düzenlenmesinin Anayasa’ya uygun olduğunu saptamak isteriz⁹⁴. AIHM, bir kimseyi durdurmak için her şeyden önce Sözleşmenin 5. maddesinin 1. fıkrasındaki koşulların oluşmasını aramaktadır. İkinci olarak 5.maddede

⁹² TUNCEL/KARAKAYA a.g.m sf 144

⁹³ TUNCEL/KARAKAYA, a.g.m sf.145,

⁹⁴ YENİSEY Feridun, Durdurma, a.g.w.s. sf.1

sayılan nedenlerden birine dayanılarak kişilerin özgürlüklerinin kısıtlamanın iç hukukta yasal bir temelinin bulunması gerekmektedir. Üçüncü olarak da özgürlük kısıtlaması yasanın öngördüğü koşullara uygun olarak gerçekleştirilmiş olmalıdır⁹⁵.

AİHM kriterlerine göre kişinin özel hayatına kamu otoritesinin müdahalesi ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı dirlik ve düzenin, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için demokratik bir toplumda zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşullarıyla olanaklıdır. Terörle ilgili davalarda mahkeme ulusal güvenliği ön planda tutmaktadır. Durdurma ve arama AİHS md.5/1.b anlamında özgürlük kısıtlaması olarak kabul edilirse bundan sözleşmenin önleme amaçlı durdurma ve aramalara izin verdiği sonucu çıkarılabilir. Dolayısıyla belli bir suçun işlendiğine veya işleneceğine dair somut ve makul bir şüphe şartı aranmaksızın kolluk terörle mücadele gibi suçlar bakımından buna ilişkin özel bir yasanın verdiği yetkiye dayanarak durdurma ve arama yolu ile durdurma ve aramanın amacıyla sınırlı olarak kişi özgürlüğünü kısıtlayabilecektir⁹⁶.

PVSK madde 4A'da hangi amaçla ve hangi hallerde durdurma yetkisinin kullanılacağı belirtilmiştir. Buna göre makul sebeple durdurulan kişiye polis durdurma sebebini bildirdikten sonra kimlik veya bulundurulması gerekli diğer belgeleri sorabilecektir. Kolluk, durdurma sırasında kimlik sorabileceği gibi kimlik sormak için de durdurma yetkisine sahiptir. PVSK madde 4A/1'de suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek, hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek, suç işlenmesini önlemek amacıyla kimlik sorabilir. Burada durdurma kimliği sorma sebebine, kimliği öğrenme de makul sebebe dayanmalıdır⁹⁷.

Polisin bir kişinin kimliğini sorabilmesi için “makul sebep” olmalıdır⁹⁸. Amerikan Yüksek Mahkeme'si Brown v. Texas kararında polisin vatandaşlarla iletişim kurabileceğini fakat sebepsiz olarak bilgi almak ya da kimlik sormak maksadıyla kişileri durdurmak gibi bir yetkisinin olmadığını belirtmiştir. Polis bir kişi ile karşı karşıya geldiğinde ona birtakım sorular sorarken kimliğini de sorabilir. Fakat sorduğu bu kimliği “kayıtlara geçirme” hakkı ve yetkisi prensip olarak yoktur, sadece soru sorabilir fakat kayıtlara geçiremez⁹⁹. Polis kimlik

⁹⁵ TAŞKIN Ş.Cankat, Arama Yönetmeliği Madde 27,Hukuk ve Adalet Dergisi,sayı11 2007-yaz,sayfa174

⁹⁶ ERYILMAZ Bedri,a.g.e.,sf.63

⁹⁷ DİRDİMAN Cengiz, Polis Yönetimi ve Hukuku,3. Baskı, 2007 sf. 176

⁹⁸ WÜRTEBERGER Thomas,a.g.e.sf.25

⁹⁹ WÜRTEBERGER Thomas,a.g.e. sf.26.

sorarak, kişinin suç kaydını incelemekte ve kişisel veri elde etmektedir, ancak bu aşamada kimlik tespiti yetkisi olmadığı için elde ettiği kişisel veriyi kayıt edememektedir.

Türk Polisi, Temmuz 2007'den bu yana tehlikenin önlenmesi amacı ile durdurma yetkisine sahiptir. (PVSK 4A/1-a) Bununla birlikte, durdurulan kişi kimlik ibraz ederse, polis "tehlikenin önlenmesi amacı" ile kimlik tespiti yapamaz. Madde düzenlenirken dar tutulmuştur. Oysa Alman Polis Kanunlarında, polisin tehlike altındaki objelerin yakınlarındaki kişilerin kimliğini sormak ve bu kimlikleri kayda geçirmek yetkileri vardır¹⁰⁰. Suç işlenmesi de bir "tehlikedir". Alman Polisine suçun önlenmesi için de kimlik tespit etme yetkisi verilmiştir. (Ed-Behandlung zur vorbeugenden Bekämpfung von Straftaten PolG 36/1, Nr. 2)¹⁰¹

Kimlik sorma ile kimlik tespiti birbirinden farklıdır, buna göre; kimlik tespit etme; o kişinin polis kayıtlarına geçirilmesidir. Buna karşılık kimlik sorma, kişiyi kayıtlara geçiren bir işlem değildir¹⁰². Kimlik tespit etmek, kişisel verilerin kayıt altına alınması demektir¹⁰³. PVSK'da kimlik tespiti, kişinin kimliğini ibraz edememesi, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması halinde yapılmaktadır. Kanunda bu kişinin gözaltına alınabileceği ve tutuklanabileceği belirtilmiştir. İngiltere'de kişiler kimlik taşımak zorunda olmadıkları gibi kolluğun kimlik tespit etmek amacıyla kişileri durdurma yetkisi de yoktur¹⁰⁴.

Alman Hukukunda polis, her olayda kamu güvenliğini ve kamu düzenini korumak için kimlik tespiti yapabilir.(polis kanunu madde 26) Kimlik tespiti tehlikeli yerlerde, tehlikeli yerleri şu şekilde tanımlamışlar; hayat tecrübesinin gösterdiğine göre kişilerin suç işlemeye devam ettikleri yerlerdir. Genellikle çok suç işleniyorsa bu yer, tehlikelidir. Tehdit altında olan yerlerde polis kimlik tespiti yapabilir. Örneğin tehlikede olan yer kapsamına bir elektrik santrali girebilir. Avrupa Birliği'ne üye olan bir devletten diğer bir üye devlete uzanan bir otoyol düşünün polis otoyolda hareket eden bir otomobil içerisindeki insanların kimliklerini tespit edebilir, Avrupa Birliği üyesi bir ülkeden bir başkasına geçmek üzere iken trendeki insanların kimliklerini tespit edebilir.¹⁰⁵

---

¹⁰⁰ Ed-Behandlung PolG 36; Ed-Behandlung zur Identitätsfeststellung PolG 36/1, Nr. 1

¹⁰¹ Yenisey Feridun Alman Hukuku İle Mukayeseli Olarak Polisin Genel Hallerdeki ve Terördeki Yetkileri a.g.w.s.

¹⁰² YENİSEY Feridun, Durdurma Kimlik sorma Kimlik tespiti a.g.w.s.

¹⁰³ YENİSEY Feridun, Yeni Bir Kolluk Kanunu Nasıl Olmalıdır?

<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndexLvl=5sf.46>

¹⁰⁴ ERYILMAZ Bedri, a.g.e. ,sf.141

¹⁰⁵ WÜRTENBERGER Thomas, a.g.e. sf.26

Türk Hukukunda Sıkıyönetim kanunu madde 16'da Sıkıyönetim ilan edilen yerlerde Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından alınan tedbirlere aykırı hareket edenler, emirleri dinlemeyenler veya istekleri yerine getirmeyenler veya kimliklerine dair kasten gerçeğe uymayan bilgi verenler veya bilgi vermektan çekinenler 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar şeklinde bir düzenleme vardır. Kabahatler Kanunu¹⁰⁶ madde 40'ta kimlik bildirmeme başlığı altında hüküm düzenlenmiştir.

PVSK değişikliğinde; kimliğini ispat edemeyen kişinin, tutuklanacağını öngörse de referansta bulunulan CMK hükümlerine göre bu kişinin tutuklanması mümkün değildir. Zira bir kişinin üzerinde kimlik belgesi bulunmaması suç değildir. Ortada suç yoksa CMK hükümleri devreye giremez. Bir kişinin üzerinde kimlik belgesi bulundurmaması suç veya kabahat değil iken kimliği ile ilgili açıklamada bulunmaktan kaçınması ya da gerçeğe aykırı beyanda bulunması ise kabahattir. Kolluğa kimlik ile ilgili açıklamada bulunmaktan kaçınma ya da gerçeğe aykırı beyanda bulunma fiillerinden dolayı da tutuklama tedbirine başvurulamaz. CMK mad.100/4 değil kabahatler, adli para cezası ve bir yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlar için dahi tutuklama yolunu kapatmıştır.¹⁰⁷Kanunda kimliği belirlenemeyen kişinin tutuklanacağı öngörülmüşse de bu suç olmayan bir fiil için oldukça ağır bir hüküm olacaktır. Kişinin kimliği tespit edilinceye kadar gözaltında tutulması veya parmak izi ve fotoğrafının alınarak kimliğini belirli kılınması kanunu ruhuna daha uygun tedbirler olacaktır.

“Kolluğa ayrıca durduğu ve kimliğini sorduğu kişinin kimlik bilgilerini kayıt etme yetkisi verilmeden sadece durdurma ve kimlik sorma yetkisinin verilmesi ile suçun veya kabahatin nasıl önleneceğidir. Kimliğine bakılarak durdurulan kişinin suç kaydı kontrol edilse bile bir kişinin geçmişte suç işlediğine dair kollukta bir kaydının bulunması yeni bir suç

---

¹⁰⁶Kabahatler kanunu Kimliği bildirmeme

Madde 40- (1) Görevle bağlantılı olarak sorulması halinde kamu görevlisine kimliği veya adresiyle ilgili bilgi vermektan kaçınan veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişiye, bu görevli tarafından elli Türk Lirası idari para cezası verilir.

(2) Açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar edilir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşılncaya kadar gözaltına alınır ve gerekirse tutuklanır. Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usulü bakımından Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.

(3) Kişinin kimliğinin belirlenmesi durumunda, bu nedenle gözaltına alınma veya tutuklanma haline derhal son verilir.

¹⁰⁷ ERYILMAZ Bedri,a.g.m.sf.97-98

işleyeceği anlamına gelmez ve bir kişiden salt olarak kimliğini göstermesinin istenmesi o kişinin işlemeyi düşündüğü suçtan vazgeçirtmeyecektir. Bu nedenle kolluğun durdurma ve kimlik sorma yetkisini her zaman kimlik bilgilerini kayıt etme yetkisi izlemelidir¹⁰⁸. Kimlik bilgilerinin kayıt edilmesi suçun önlenmesinde daha etkili bir yol olacağı ve kimlik bilgisi kaydedilen kişinin işlemeyi düşündüğü suçu işlemekten vazgeçeceği veya erteleyeceği ileri sürülmektedir. PVSK 4A/1 maddedeki durdurma sebeplerinden biri olduğu için durdurulduktan sonra kimlik belgesini ibraz etmeyen veya açıklamada bulunmaktan kaçınan veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişi nüfusa kayıtlı değilse, bu kişinin parmak izi ve fotoğrafı tespit edilerek, özgü sisteme (AFİS) kayda alınır¹⁰⁹.(PVSK 4A/11)

PVSK madde 9/6 'da polis tarafından korunan binalara girerken kimlik gösterme zorunluluğu getirmiştir.

Polis, tehlikenin önlenmesi veya bertaraf edilmesi amacıyla güvenliğini sağladığı bina ve tesislere gelenlerin; herhangi bir emir veya karar olmasına bakılmaksızın, üstünü, aracını ve eşyasını teknik cihazlarla, gerektiğinde el ile kontrol etmeye ve aramaya yetkilidir. Bu yerlere girmek isteyenler kimliklerini sorulmaksızın ibraz etmek zorundadırlar. Milletlerarası anlaşmalar hükümleri saklıdır.

Önleme aramasının düzenlendiği maddede yer verilen bu düzenleme, polisin tehlikenin önlenmesi veya bertaraf edilmesi amacıyla güvenliğini sağladığı binalarda sorulmadan kimlik ibraz etme zorunluluğu getirilmiştir. Herhangi bir şüphe olmadan bütün herkes için bu uygulama sözkonusu olacaktır. Madde gerekçesinde “polis tehlikenin önlenmesi veya bertaraf edilmesi amacıyla, giriş ve çıkışların belirli bir usule tabi olduğu bina, tesis veya diğer yerlere” gelenlerde önleme araması yapılacak ve kimlik ibraz etmeleri zorunlu olacaktır. Durdurma, makul sebeplerin varlığı halinde gerçekleşmekte ve kimlik sormada bu makul sebebin bir sonucu olmaktadır. Bu düzenlemede hiçbir şüphe ya da makul sebep olmadan sadece tehlikenin önlenmesi amacıyla kişiden kimlik göstermesi istenmektedir. Bu düzenlemenin amacı, bu binalarda, genellikle kamu binalarında, polisin tehlikeyi önlemesi ve kamu güvenliğini sağlamasıdır.

---

¹⁰⁸ ERYILMAZ Bedri, a.g.m. sf.99

¹⁰⁹YENİSEY Feridun, Faili tekrar tanımaya yarayan önleme ve koruma tedbirleri (3)Kimlik Tespit Etme, Parmak İzi ve Fotoğraf Kaydı a.g.w.s sf.2

2. KONTROL NOKTALARINDA KİŞİSEL VERİ ELDE EDİLMESİ

Araçları ve kişileri durdurma yetkisi PVSK madde 4/A'da düzenlenmiştir. Polisin durdurma yetkisini kullanması için tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması gerekir. Yukarıda açıkladığımız üzere polis durdurduğu araçtaki kişilere kimliklerini sorabilir. Bizim hukukumuzda, polisin durdurma ve arama yapması için makul bir sebep aranmaktadır. Ancak Alman ve Avrupa Birliği Hukukunda sınır bölgesi yakınlarındaki bir kişi herhangi bir sebep olmadan durdurulabilmektedir. Ayrıca Alman Polis Kanunu madde 26'ya göre polis belirli yerlerde kontrol noktası oluşturabilir, bu noktadan geçen herkese kimlik sorabileceği gibi istediğine de sorabilir. Bu kontrol noktasını oluştururken bunu genel bir bilgiye dayandırmalıdır¹¹⁰.PVSK' da böyle bir düzenleme yoktur. Ancak, Özbek'e göre PVSK madde 9 düzenlemesi Al. CMUK'a benzer kontrol noktalarının oluşturulmasına izin vermektedir¹¹¹.

Alman CMUK m.111/1 ile "kontrol noktaları oluşturulması" yargılama önlemi olarak düzenlenmiştir. Bu önlem de Al. CK'nun 129a maddesinde düzenlenmiş olan terör örgütü kurma suçu veya o maddede sayılan diğer suçlardan birinin veyahut silahlı gasp suçunun işlendiğine dair somut vakıalara dayalı yoğunlaşmış şüpheler var ise uygulanabilir. Somut vakıalar failin yakalanmasını, delillerin güvence altına alınması için bu tedbiri gerekli kılıyorsa kamuya açık cadde ve meydanlarda veya kamuya açık diğer yerlerde kontrol noktaları kurulabilecektir. Bu kontrol noktası içinde bulunan herkes kimliğinin tespiti ve yanındaki eşyaların aranmasına müsaade etmek zorundadır¹¹². Kontrol noktalarında durdurulan kişilerin kimliklerinin tespiti, kişisel veri toplama işlemidir. Bu bakımdan kolluk kimlik tespitini yasal düzenleme ile yapabilir. Türk Ceza Muhakemesi Kanunda böyle bir düzenleme mevcut değildir.

3. TRAFİK KONTROLÜNDE KİŞİSEL VERİ ELDE EDİLMESİ

Trafik denetimi herhangi bir şüpheye veya sebebe bağlı olmaksızın yapılan, trafikte yol alan araç sahiplerinin ehliyetleri bulunup bulunmadığı, kendilerinin araç kullanma açısından herhangi bir engellerinin bulunup bulunmadığı ve aracın trafiğe uygun bulunup bulunmadığını denetlemek amacıyla yapılan rutin bir kontroldür. Polis bu görevini yerine getirmek üzere araçları durdurabilir ve sürücü belgesinin gösterilmesini isteyebilir. Böyle bir

---

¹¹⁰ WÜRTENBERGER Thomas, a.g.e. sf.43-44

¹¹¹ ÖZBEK Veli Özer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2006 syf.161

¹¹² ÜNVER Yener, Federal Almanya'da Terör ve Organize Suçluluk İle İlgili Düzenlemeler, Nurullah Kunter'e Armağan, 1998,sf.406

istem, polis tarafından verilen bir emir olup kanun ile düzenlenmiş bulunduğu için (StVG2) kişinin ehliyetini göstermeye ve bunu polise vermeye (StVZO 24) mecburdur¹¹³. Türk Hukukunda Trafik kolluğunun trafik denetimi ve düzenini sağlamak amacıyla araçları durdurmak ve ilgili belgeleri sorma yetkisi Karayolları Trafik Kanunda düzenlenmiştir. Karayolları trafik kanuna göre trafik kolluğu karayollarını kullanan kişilerin trafik kurallarına riayet edip etmediklerini, araçların trafiğe uygun olup olmadığını denetlemek araç sürücülerine ait belgeleri araçta bulundurulması zorunlu teçhizatları kontrol ederek uymayanlar hakkında işlem yapmak, hareket halindeki trafik içinde trafik kurallarını ihlal edenleri cezalandırmak amacıyla durdurma yapabilir.¹¹⁴

4. ELEKTRONİK PLAKA OKUMA YÖNTEMİ İLE KİŞİSEL VERİ ELDE EDİLMESİ

Günümüzde teknolojik gelişmeler sayesinde bilgisayar destekli araç plakası okuma sistemi uygulanmaktadır. Kişinin kullandığı aracın plakası kişisel veri niteliğinde olup, plakanın kaydedilmesi kolluğun kişisel veri elde etmesidir. Dünyada ilk araba plakası okuma sistemi İngiltere İçişleri Bakanlığı tarafından 1980'li yılların başında geliştirilmiştir. İçişleri Bakanlığı Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Merkezi, çalıntı araçları tespit edebilmek ve bulabilmek için bilgisayar destekli video kamerasını içeren, yürürlükteki kurallara uygun araç plaka numaralarını otomatik olarak okuyabilme yeteneğine sahip bir cihaz geliştirdi. Kullanmış olduğu infa-red kamera vasıtasıyla gece karanlığında da çok rahat bir şekilde işlevlerini yerine getirebilen bu cihaz, çalıntı bir araç tespit ettiğinde otomatik olarak en yakın polis karakoluna veya polis aracına alarm vermekteydi. Çok mükemmel bir gözetleme ve tespit etme yeteneğine sahip olan bu cihazlardan kaçmanın, tespit edilmeden kurtulmanın yolu ancak okunamayacak derecede çok kirlili bir plaka veya aşırı derece bozuk bir havada araç kullanmak gibi seçeneklerle sınırlı kılınmıştır.¹¹⁵

Bu sistem günümüzde oldukça gelişmiş durumdadır. Belli noktalarda canlı yayın sağlayan güvenlik kameraları yerleştirilmekte, izleme ve kayıt yapılabilmektedir. Bu sistem ile polis elde edilen kayıtlardan aranan araçları sorgulamak suretiyle araştırma yapmaktadır. Türkiye'nin ilk mobil e-devlet uygulaması niteliği taşıyan GPRS ve GPS teknolojisinin kullanılması ile gerçekleştirilen trafik ekiplerinin Mobil PC'ler vasıtasıyla araç ve şahıs sorgulamaları yapabilmelerine imkan tanıyan en kapsamlı proje Trafik Bilgi Sistemi adı

---

¹¹³ Pieroth/Schlink/Kniesel 2007§14, Rn.13a nakleden Yenisey Feridun, Kişisel Veri Toplama Yetkisi, yayınlanmamış kitabından sf.14

¹¹⁴ ERYILMAZ Bedri, a.g.e. ,sf.158

¹¹⁵ Manwaring,S.,The Policing Revolution , The Harvester Pres,nakleden Geleri/İleri Organize Suçlarla Mücadelede Gizli ve Örtülü Yaklaşımlar Ankara 2003 syf.158

altında tamamlanmış ve faaliyete geçmiştir. Türkiye'deki trafik ve trafik güvenliği (araç, sürücü, kaza ve karayolu) ile ilgili tüm arşiv bilgilerini kapsamaktadır. Sistem online ve mobil hizmetler sunmaktadır¹¹⁶. Bu şekilde sürücü bilgilerinin, araç bilgilerinin ve kazalara ilişkin bilgilerin bulunduğu bir veritabanı oluşturulmuştur. Bu uygulama ile araç ve sürücüler hakkında hızlı ve doğru bilgi elde edilmesi amaçlanmaktadır.

Bu sistemde polis, araç plakalarını video kaydederek kişisel veri toplamaktadır. Bu sistemde sürücü ve araç hakkında oluşturulan veri tabanı, kişisel veri niteliğindedir. Elektronik plaka okuma sisteminde sürekli, ara vermeden belli bir alanın kamera ile kaydedilmesi, o alanın uzun süreli gizli izleme ve gözetleme altında bulundurulduğu bunun da özel hayata müdahale oluşturduğu yönünde eleştirilmiştir.

5. MOBESE KAMERALARI İLE KİŞİSEL VERİ ELDE EDİLMESİ

Ülkemizde MOBESE sistemi uygulanmaktadır. MOBESE eş zamanlı olarak elde edilen görsel bilgilerin; delil niteliğinde saklanması, izlenmesini, otomatik olarak veya izleme neticesinde elde edilen alarmlar hakkında gerekli kayıt ve işlemlerin yapılmasını sağlayan donanım ve yazılımlardır. Görüntüleme Sistemi Kabiliyetleri ise elde edilen görüntü verisinin; Delil niteliğini kaybetmeden kaydedilip saklanabilmesi, fotoğraf çıktısının alınabilmesi, eş zamanlı veya geçmişe yönelik izlenebilmesi, görüntü kalitesini arttırmak veya görünebilirliği sağlamak üzere işlenebilmesi ve ilgili alt uygulamaları içermektedir¹¹⁷. MOBESE, kayıtları ile kişinin kimliğini belirleyici fotoğraf ve görüntü kaydı yapılabilmektedir. Bu sistem sayesinde kişinin görüntü kayıtları ile kolluk, kişisel veri elde etmiş ve kaydetmiş olmaktadır. Kanunkoyucunun aleni alanlara açıkça görülebilir bir şekilde denetleme kameraları koymasındaki amaç, potansiyel faillerin gözetlenen alanlarda suç işlemekten çekinecekleri beklentisidir. Ancak, bu tür kayıtların suçların aydınlatılmasında ve faillerin teşhisinde önemli bir rol oynadığı ve halktaki emniyet duygusunu güçlendirdiği de bir gerçektir. Video ile denetleme çifte karakterli bir idari işlemdir; bir taraftan suçun işlenmesi önlenirken, diğer taraftan da işlenecek olan suçun koğuşturulması kolaylaştırılmaktadır¹¹⁸.

Sokaklarda sürekli video kaydı yapılması suçların önlenmesinde etkilidir ve azaltabilir. Fakat sürekli kaydetmek kişisel haklara müdahaledir. Bu nedenle şu kural konmuştur. Her yerde video kaydı yapılamaz. Sadece tehlikeli yerlerde, sürekli suç işlenmekte olan

---

¹¹⁶ÇEVİK/FİLİZ, Polis Teşkilatında Bilgi Yönetimi
<http://www.icisleri.gov.tr/icisleri/TurkIdareDergisi/UpLoadedFiles/165%20-%20184%20h.h%C3%BCseyincevik.doc> erişim tarihi 05.05.2009

¹¹⁷ ÇEVİK/FİLİZ, Polis Teşkilatında Bilgi Yönetimi, a.g.w.s erişim tarihi 05.05.2009

¹¹⁸ YENİSEY Feridun, "Aleni Alanların Video Kameralarla Denetlenmesi" Yayınlanmamış Kitabı, sf.2

mahallelerde video kaydı yapılmalıdır. Tehlikeli yerlerde sürekli video kaydı yapılabilir¹¹⁹.Tehlikeli yerler suçların hazırlandığı veya genellikle işlendiği yerlerdir¹²⁰.MOBESE kameralarının amacı suç işlenmesini önlemek, işlenecek olan suçun aydınlatılmasını kolaylaştırmasıdır. Bu nedenle MOBESE kameralarının yerleştirildiği yerlerin suç işleme oranının yüksek olduğu yerler olmasına dikkat edilmelidir. Aksi halde gelişi güzel şehrin her yerine MOBESE kameraları koyarak sürekli video kaydı yapmak kişilik haklarına ve kendisine ait kişisel verilerin kaderini belirleme hakkına müdahale olacaktır. Kişilik haklarına müdahale kamu güvenliğine karşı tehlikenin mevcut olması halinde mümkündür. Bu nedenle MOBESE kameralarının yerleştirileceği yerlerde kamu güvenliğine karşı somut tehlikelerin varlığı aranmalıdır.

6. PARMAK İZİ VE FOTOĞRAF İLE KİŞİSEL VERİ ELDE EDİLMESİ

Parmak izi ve fotoğraf alma yetkisi bir çeşit tanıma ve bilgi edinme yolu ve Alman polis kanun tasarısında söylendiği şekli ile aynı zamanda “tekrar tanımaya” yarayan bir yetkidir¹²¹. Parmak izi ve fotoğraf, kişinin kimliğini belirleyen kişisel verilerdir. Parmak izi ve fotoğraf alma yetkisi polisin hem adli hem de idari yetkisi olup suçların önlenmesinde önemli bir yere sahiptir.

El parmakları anatomik olarak eklem seviyesinde (başparmak iki, diğer parmaklar üç olmak üzere) boğumlara ayrılmıştır. Bu boğumdan en uç boğumun iç yüzündeki deride çıkıntı ve girintilerin oluşturduğu ve papilla adı verilen oluşumlar vardır. Bu oluşumlar anne rahminde (intrauterina) gelişen ceninde (fetüs) gebeliğin altıncı ayında oluşmaya başlar ve doğumdan sonra da ölüme kadar değişmeksizin varlığını sürdürür. Papilla adı verilen bu oluşumların parmağın temas ettiği cisimler üzerinde ter ve yağ bezlerinin yardımı ile bırakmış oldukları izlere parmak izi (fingerprints) adı verilir¹²².Parmak izi, değişmezlik, benzemezlik, sınıflandırılma özelliği dolayısıyla kişilerin ikinci hüviyetidir¹²³. Kişinin kendisine ait kişisel verilerin kaderini belirleme hakkının sağladığı koruma altındadır. Kişisel nitelikli veri olma özelliği dolayısıyla parmak izi alınması, kaydedilmesi, korunması ve kullanılması yasal düzenlemelere tabidir¹²⁴.

¹¹⁹ WÜRTEMBERGER Thomas “Tehlike Kavramı” ve Alman Hukuku Uygulamasında Kolluk Hukuku Ankara 2008 sf.37

¹²⁰ YENİSEY Feridun, “Aleni Alanların Video Kameralarla Denetlenmesi” Yayınlanmamış Kitabı sf.2,

¹²¹DERDİMAN Cengiz, a.g.e. sf. 157

¹²²AYKAÇ M., Adli Tıp Ders Kitabı, İstanbul, 1987 s.249 nakleden Ahmet Nezih Kök AÜEH, C.7 S.3-4 Aralık 2003 sayfa 5-6

¹²³ YAŞAR,2001:175alıntı Tetik Erdoğan Polis Dergisi sayı 41 Temmuz ağustos eylül2004 sayfa 34

¹²⁴ PYSK MADDE 5, CGİK MADDE21/3, CMK MADDE 81VE 91

Kolluğun parmak izi alma yetkisi PVSİK madde 5¹²⁵'de "Parmak izi ve fotoğrafların kayda alınması" başlığı altında düzenlenmiştir.

Kanunkoyucu ilk dört bentte polisin önleme yetkisi ile parmak izleri alınacak kişileri sıralamıştır. Kanunkoyucu PVSİK madde 5/1-a bendinde gönüllü kişilerden polisin parmak izi alabileceğini düzenlemiştir.

Kanun gerekçesinde gönüllü kişilerden, özgür irade ile hiçbir baskı altında kalmadan kendi rızası ile ve önceden aydınlatılmış kişinin, anlaşılması gerekmektedir. Kanunda gönüllü kişiler, çok açık ve net bir kavram değil, kişilerin parmak izinin alınırken ne kadar aydınlatılmış ve özgür iradenin olacağı da tartışmalı bir durum, burada gönüllü kişiler kavramından daha ziyade hangi durum ve koşullarda, kimlerin parmak izlerinin alınabileceğinin belirtilmesi kavram kargaşası yaratmayacaktır. Kişinin kendi rızası hukuka uygunluk için yeterli midir? Danıştay 10. Dairesinin 13.03.2007 tarih ve 2005/6392E-2007/948K sayılı kararı¹²⁶ ile Adli ve Önleme Arama yönetmeliği madde 8/1-f bendinin iptaline yönelik karar gerekçesinde birey ile kolluk arasındaki güç dengesizliğinin, kişinin rızasını sakatlayabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle kişinin rızasının hukuka uygunluk için yeterli olmadığını kabul etmiştir. Anayasa koyucu haklı sebeple kamusal güç kullanma yetkisine sahip kişi ve organlar karşısında, rızayı bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul etmemiştir.

Rıza, kişilerin hukuki statülerinin eşit olduğu noktalarda kabul edilebilir bir hukuka uygunluk sebebidir¹²⁷. Kanun koyucunun bunu değerlendirmesi gerekir, tamamen kişinin rızasına bırakılan bir işlem için kişi gerçek ve özgür iradesi ile hareket edebilecek midir? Kişi,

¹²⁵Parmak izi ve fotoğrafların kayda alınması

MADDE 5- Polis;

a) Gönüllü,
b) Her çeşit silah ruhsatı, sürücü belgesi, pasaport veya pasaport yerine geçen belge almak için başvuruda bulunan,
c) Başta polis olmak üzere, genel veya özel kolluk görevlisi ya da özel güvenlik görevlisi olarak istihdam edilen,
ç) Türk vatandaşlığına başvuruda bulunan,
d) Sığınma talebinde bulunan veya gerekli görülmesi halinde, ülkeye giriş yapan sair yabancı,
e) Gözaltına alınan,
kişilerin parmak izini alır.

¹²⁶ Gerek Anayasanın ilgili maddelerinde, gerek 5271 sayılı Yasada, özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı hakkı ile kamu güvenliği arasında bir denge kurulmaya çalışılırken, birey ile kolluk arasındaki güç dengesizliğinin, ilgilinin rızasını sakatlayabileceği endişesiyle, bu hakların, mümkün olduğunca yargı yerlerince verilen kararlarla sınırlanması esası benimsenmiştir. Anayasanın sıkı bir şekilde korumakla yetinmeyip, sınırlama ölçütlerini de sıkı kurallara bağladığı temel haklardan olan <özel hayatın gizliliği> ve <konut dokunulmazlığı> hakkından tümüyle vazgeçilmesi anlamına gelen <rıza> müessesesinin, bu hakların ihlalini kolaylaştıracağı ve Anayasa ile getirilen korumayı işlevsiz kılabileceği açıktır. Bu durumda, dava konusu Yönetmeliğin 8. maddesinin (f) bendindeki <...ilgilinin rızası...> ibaresinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

¹²⁷ TUNCEL /KARAKAYA, a.g.m. sf 157

yasanın bunu onun rızasına bırakıp bırakmadığı konusunda yeteri kadar aydınlatılacak mı? Parmak izini kolluk karşısında olduğu için mi verecek yoksa bu onun rızası ile mi alınmış olacaktır? Madde, bu yönleriyle uygulamada keyfilik ve suiistimale sebep olacağı yönünde tartışmaya açıktır. Uygulamada bilgilendirme tam yapılsa bile bazı durumlarda kişilerin kolluğun bu anlamdaki talebini özgür iradesi ile ret etmesi mümkün olmayabilir. Çünkü çoğu kimse bir an önce kolluk ile işini bitirmek için veya ret talebinin suçlu olarak algılanmasının önüne geçmek için ya da kolluğun varlığı ile oluşturduğu psikolojik baskıdan kurtulmak için parmak izini vermek zorunda olduğunu hissedebilir¹²⁸. Kanun koyucu, kişinin hukuki olarak hangi sebeple kolluk görevlisine kendi rızası ile parmak izi vermesi gerektiği konusunda yeterince açık değildir. Bu kavram açısından keyfilik sözkonusu olabilecektir, bu durumda birçok konuda kişilerin parmak izleri alınabilecek ve bu gönüllü kişiler kapsamında değerlendirilebilecektir. Kanaatimce bu maddenin suiistimal edilmemesi için yasa maddesinde kişilerin hangi hukuki nedenler için verdikleri parmak izleri, gönüllü kapsamında sayılacağı belirtilmelidir. Eryılmaz¹²⁹,a göre “gönüllü” kişilerden kast edilen belirli bir olay için ve işi bittikten sonra silinmek kaydı ile sadece mağdurlardan alınan parmak izi olmalıdır. Parmak izi alınması kişinin vücut bütünlüğüne yönelik bir fiil olup bu Anayasa madde 17 ve madde 20 anlamında temel haklar kapsamında korunmaktadır. Danıştay’ın aynı kararında konut dokunulmazlığı ve özel hayatın gizliliği gibi temel hakların Anayasa madde 12’de belirtildiği üzere vazgeçilmez ve devredilmez niteliği vurgulanarak bu hakların, kişinin rızası ile sınırlandırılması halinde bu anayasal hakların ihlalinin kolaylaşacağı belirtilmektedir. Aynı şekilde parmak izi alınmasının kişinin rızasına bırakılması da anayasada belirtilen temel hakların vazgeçilmezliği ve devredilmezliğini ihlal edecektir.

Kanun maddesinde sayılan diğer kişiler ise; Polis; silah ruhsatı, sürücü belgesi, pasaport veya pasaport yerine geçen belge alan kişilerin parmak izlerinin alınması, sahte silah ruhsatı, sürücü belgesi ve pasaport kullanımının önüne geçmek için gereklidir¹³⁰.

“Alman Pasaport ve Kimlik kanunda değişikliğe gidilerek kişilerin bilgisayar desteğiyle kimliğinin tespitine imkan sağlamak amacıyla “Biometrik” özelliklerin kimlik bilgilerine kaydedilmesi imkanı getirilmiştir. Uluslararası alanda pasaport ve seyahat belgelerinde belli bir standardın sağlanabilmesi için ülkemizle birlikte 182 ülkenin üyesi bulunduğu, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü’nün (International Civil Aviation

¹²⁸ ERYILMAZ Bedri, a.g.m. sf.103

¹²⁹ ERYILMAZ Bedri, a.g.m. sf.103

¹³⁰ ERYILMAZ Bedri, a.g.m. sf.103

Organisation-ICAO) pasaportların özelliklerini belirleyen 9303 numaralı dokümanı ve ekleri ülkemizde de kabul edilmiştir. ICAO (Uluslar arası Sivil Havacılık Örgütü) ve Avrupa Birliği Komisyonu tarafından alınan kararlar doğrultusunda 2010 yılına kadar pasaport tanziminde parmak izi gibi biyolojik (biyometrik) verilerin de bulunacağı çipli sisteme geçilecek olması nedeniyle, kişilerin parmak izlerinin alınmasına yapılan değişiklikte yer verilmiştir¹³¹.

Türk vatandaşlığına başvuruda bulunan (PVSK 5/1-ç), sığınma talebinde bulunan veya gerekli görülmesi halinde, ülkeye giriş yapan sair yabancı kişilerin de parmak izi alınır. (PVSK 5/1-d) Uluslararası Terörizmle Mücadele Kanunu md.12'de iltica talebinde bulunan yabancıların parmak izlerinin Federal Kriminal Daire kayıtları ile karşılaştırılması kabul edilmiştir¹³².

Başta polis olmak üzere *genel veya özel kolluk görevlilerinin ve özel güvenlik görevlisi* olarak istihdam edilenlerin parmak izinin alınması maddede düzenlenmiştir.

Avusturya'nın yeni istihbarat polis kanunu madde 77'de parmak izi alma ve resim çekme usulü düzenlenmiştir. Buna göre; arşive konulmak üzere bir kişinin kimlik bilgilerini tespit edecek olan makam bu şahsa yaptığı işlemin sebebini açıklayarak hazır olmasını ister. İlgili kişi bu isteğe uymaz ise kendisine buna katlanmak mecburiyetinde olduğunu emredebilir. Kişinin bu emre karşı idari makamlara başvurma hakkı yoktur. Avusturya polis kanunda polisin parmak izi ve fotoğraf çekmesinin kolluk için önemli bir bilgi kaynağı olduğu, bir kez suç işleyen kişinin başka suçlar işleyerek tekrar dikkate gelebileceği, bu amaçla kişisel bilgi toplamanın istihbarattan farklı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kişinin, resminin çekildiğinin ve polis kayıtlarında olduğunu bilmesi kişiyi başka suçlar işlemesine engel olacaktır.

PVSK madde 4A/11'de kişi durdurulduktan sonra nüfusa kayıtlı olmadığı için kimlik tespiti yapılamayan kişilerin nüfusa kayıtları için gereken işlemler yapılır ve bu kişilerin parmak izi ve fotoğrafları sisteme kaydedilir.

PVSK madde 5/1-e Gözaltına alınan kişilerin parmak izinin polis tarafından alınacağını düzenlemiştir. CMK madde 91¹³³e göre Cumhuriyet savcısının kararı ile kişi

---

¹³¹ ZEYBEK Cengiz, Polis Vazife Ve Salahiyet Kanundaki Değişiklikler Ve Önleyici Polislik Yaklaşımı, Türk İdare Dergisi, http://www.icisleri.gov.tr/_icisleri/TurkIdareDergisi/UpLoadedFiles/27-44.cengiz%20zeybek.doc erişim tarihi 05.05.2009

¹³² TURHAN Faruk, Almanya'da Terörle Mücadele İçin Ceza Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler, Hukuki Perspektifler Dergisi, Sayı:5, Aralık 2005 sf.135

¹³³CMK MADDE 91 - (1) Yukarıdaki maddeye göre yakalanan kişi, Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir. Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın

gözaltına alınmaktadır. Gözaltı Cumhuriyet Savcısı'nın yazılı emri ile gerçekleşir¹³⁴ ve gözaltı süreci savcının denetimindedir. Bu nedenlerle kişinin parmak izinin alınması Cumhuriyet savcısının emri ve denetiminde olmaktadır. Gözaltına alma, soruşturma yönünden zorunlu olması ve kişinin suçu işlediğini düşündürecek emarelerin varlığına bağlıdır. Burada makul şüphe yani somut olgulara dayandırılabilir bir şüphenin olması gerekir. Makul şüphe gözaltı için yeterli kabul edilmektedir, ancak parmak izi ve fotoğrafın kaydedilmesi gibi tekrar tanımaya yarayan tedbirler için şüphenin daha yoğun olması gerekmektedir. Kolluğun adli görevi çerçevesinde tekrar tanımaya yarayan tedbirlere başvurabilmesi için şüphenin isnat teşkil edecek kadar yoğunlaşmış olması şart olmalıdır yani belli olaylara dayanan "kuvvetli şüphe" bulunmalıdır¹³⁵. CMK madde 81'de fizik kimliğin tespiti¹³⁶ düzenlenmiştir. Bu maddeye göre üst sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın kimliğinin tespiti için gerekli olması halinde Cumhuriyet savcısının emriyle parmak izi ve fotoğrafı kayda alınır demektir. Fizik kimliğin tespiti için iki koşul öngörülmüştür buna göre suçun iki yıl veya daha fazla hapis cezası gerektirmesi ve şüpheli veya sanığın kimliği belli olmadığından kimliğinin tespiti gerektiği durumlardır. PVSK ile CMK madde 81'in çeliştiği CMK' da iki yıl ve üstü hapis cezası şartı aranmasına rağmen PVSK gözaltı halinde parmak izi alınacağını düzenlemiştir. Kanaatimce kanun burada suçun cezası için bir üst sınır belirlemiştir ve kişinin kimliğinin belli olmaması halini de şart olarak belirtmiştir yani kimliğin belirlenebilmesi için kişinin parmak izi, fotoğraf gibi kişisel verilerinin alınması ve bunların kayda geçirilmesi soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi için gereklidir. Aksi halde iddianame düzenlenemeyecektir.(CMK madde170/3-a)

---

hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmi dört saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre oniki saatten fazla olamaz.

(2) Gözaltına alma, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olmasına ve kişinin bir suçu işlediğini düşündürebilecek emarelerin varlığına bağlıdır.

¹³⁴ CMK MADDE 161-(3) Cumhuriyet savcısı, adli kolluk görevlilerine emirleri yazılı; acele hâllerde, sözlü olarak verir. Sözlü emir, en kısa sürede yazılı olarak da bildirilir.

¹³⁵ YENİSEY Feridun Uygulanan ve Olması Gereken Ceza Muhakemesi Hukuku, Hazırlık Soruşturması ve Polis İstanbul 1991 sayfa132–133

¹³⁶ Madde 81 - (1) Üst sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, kimliğinin tespiti için gerekli olması halinde, Cumhuriyet savcısının emriyle fotoğrafı, beden ölçüleri, parmak ve avuç içi izi, bedeninde yer almış olup teşhisini kolaylaştıracak diğer özellikleri ile sesi ve görüntüleri kayda alınarak, soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyaya konulur.

(2) Kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hâllerinde söz konusu kayıtlar Cumhuriyet savcısının huzurunda derhâl yok edilir ve bu husus tutanağa geçilir.

CMK madde 81/2'de bu kayıtların maddede belirtilen hallerde yok edileceği belirtilmiştir. CMK madde 81'in amacı, şüphelinin kimliği için fizik kimliğinin tespit edilerek iddianamenin düzenlenmesi ve koğuşturma aşamasına geçilmesidir. PVSŞ'da parmak izinin alınmasındaki amaç suçun önlenmesi veya suçun aydınlatılması, toplanan verilerle delilden suçluya ulaşmaktır. Parmak izi suçun aydınlatılmasında önemli bir veridir. Bu verinin kolluk tarafından saklanması ve kullanılması sadece bizim ülkemizde değil bütün ülkelerde kullanılan yaygın bir sistemdir. Avusturya'nın Yeni İstihbarat Polis Kanunu madde 70/1, her emniyet makamı 68. maddenin 1. fıkrası uyarınca veya genel kurallar uyarınca parmak izi almak durumunda olduğunda bunları fişliklerde biriktirir. Bunlar silinceye kadar muhafaza edilir. Bavyera Polis Kanunu madde 14/1-2 ilgili suç teşkil eden bir fiil işlemiş olduğundan şüphelenilen bir kişi olduğu ve fiilin türü ve işleniş biçimi dolayısıyla tekrar suç işleme tehlikesi mevcut bulunduğu için, suçların işlenmeden önlenmesi amacıyla önleyici kolluk hizmetleri açısından gerekli görülüyorsa fizik kimliği tespit edilebilir. İlgili fizik kimliğin tespiti için yapılmış bulunan kayıtların ortadan kaldırılmasını yok edilmesini talep edebilir.

Bizim kanunumuzda suç şüphesi ile gözaltına alınan kişi parmak izi ve fotoğraf kayıtlarının silinmesini talep edemez. PVSŞ'da bütün gözaltına alınan kişilerin parmak izinin alınması ve kaydedilmesi sonucu doğmaktadır. Burada kişinin işlemiş olduğu suç, suçun işleniş biçimi ve kişinin tekrar suç işleme tehlikesi olup olmadığına bakılmadan genel bir uygulama yapılmaktadır. Kişinin soruşturma ve kovuşturma evresindeki durumu parmak izinin saklanma süresinde dikkate alınmalıdır. Kanunkoyucu maddeyi düzenlerken genel ve toptan bir uygulama öngörmüş, parmak izinin saklanmasında ayrı süreler, koşullar ve sistemler oluşturmamıştır. Eryılmaz'a göre, burada üçlü bir ayrıma gidilmelidir. Buna göre gözaltına alınan ve serbest bırakılan kişilerin parmak izi ve fotoğraf kaydı örneğin bir yıl saklanıyorsa, tutuklanıp serbest bırakılanların 3yıl, mahkum olanların ise 9 yıl saklanması gibi süreler ayrı ayrı belirlenmelidir ve sadece gözaltından sonra kişinin serbest ya da mahkum olmasına değil suçun tekrar işlenebilir nitelikte olup olmamasına göre değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Adli amaçlı alınan parmak izleri ile idari amaçlı alınan parmak izlerinde de süre¹³⁷ açısından bir fark bulunmamaktadır. Parmak izi, adli amaçla alınmasının sebepleri kişinin kimliğinin tespit edilebilmesi, delilden suçluya gidilebilmesi, suçların aydınlatılması ve suç işlenmesinin engellenmesidir. Bu nedenle farklı amaçlar için alınan parmak izlerinin saklanma sürelerinin de farklı olması ve amaca uygun olması gerekir.

---

¹³⁷ Sisteme kayıtlı olan parmak izi ve fotoğraflar, kişinin ölümünden itibaren on yıl ve her halde kayıt tarihinden itibaren seksen yıl geçtikten sonra sistemden silinir.

AT Veri Koruma Yönergesi madde 6/f.1/b.e göre verilerin saklanması, erişilmek istenen amacın gerçekleşmesine kadar hukuka uygun olacaktır. Bu sürenin aşılması halinde verilerin saklanmaya devam edilebilmesi için verilerin anonimleştirilmesi gerekmektedir¹³⁸. Kanunda ölen kişinin ölümünden sonra 10 yıl daha parmak izinin saklanması hukuksal olarak bir amacı bulunmamaktadır. Bu nedenle kanundaki süreler, parmak izi ve fotoğraf kayıtlarının saklanmasıdaki amaç ile orantılı olarak belirlenmemiştir. Adli amaçla alınan parmak izleri ile idari amaçla alınan parmak izleri aynı sisteme kaydedilmekte ve aynı sürelerde saklanmaktadır. Parmak izi ve fotoğraf kayıtlarının hangi sebeple sisteme kayıt edildiği yazılmayacaktır¹³⁹. Bu şekilde bütün kayıtlar tek sistemde ayrıştırılmadan saklanmaktadır. Buradaki amaç kişileri stigmatize etmemektir. Yani parmak izinin daha önce alınmasına sebep teşkil eden olaydan bağımsız olarak yorumlanmasına imkan tanımaktır¹⁴⁰. Bu sebeple de olsa idari amaçlı alınan parmak izleri ile adli amaçlı alınan parmak izleri ayrı sistemlerde kaydedilmeli veya hangi nedenle kaydedildiği belirtilmelidir. Aksi halde hukuka aykırılıklar oluşacaktır. Avusturya'nın yeni İstihbarat Polis Kanunu madde 57/1'de istihbarat birimleri, kişinin ismini, cinsiyetini, önceki isimlerini, vatandaşlık durumunu, doğum tarihini, doğum yerini, adresini, ebeveyninin adını ve bekarlık isimlerini öğrenip, merkezi bir bilgisayar programında toplayabilirler. Bu bilgilere kimlik bilgilerinin toplanmasına neden olan durumda ekleneceği belirtilmiştir, bu kişi hakkında başka makamlardaki bilgiler varsa bu bilgilere ulaşmak açısından bunların da eklenmesi öngörülmüştür.

Parmak izi ve fotoğraf kaydının, kişiyi suç işlemekten alıkoyması da özel önleme etkisi doğurur¹⁴¹. Kanunkoyucu bu sistemde yer alan bilgilerin kimlik tespiti, suçun önlenmesi veya yürütülmekte olan soruşturma ve kovuşturma kapsamında maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla mahkeme, hakim, Cumhuriyet savcısı ve kolluk tarafından kullanılabileceğini düzenlemiştir. Kolluk birimleri kimlik tespiti yapmak ya da olay yerinden alınan parmak izini karşılaştırmak amacıyla doğrudan bu sistemle bağlantı kurabilir.(PVSK madde5/7)Bu verilerin hangi kamu görevlisi tarafından kullanıldığı ve hangi amaçla kullanıldığının denetlenmesi için bir güvenlik sistemi oluşturulması gerekmektedir. Aksi halde

¹³⁸ BAŞALP Nilgün, Kişisel verilerin Korunması ve saklanması, Ankara, 2004 sf.39

¹³⁹ PVSK madde5/2-Birinci fıkraya göre alınan parmak izi, ait olduğu kişinin kimlik bilgileri ile birlikte, ne zaman ve kim tarafından alındığı belirtilmek suretiyle, bu amaca özgü sisteme kaydedilerek saklanır. Ancak, parmak izinin hangi sebeple alındığı sisteme kaydedilmez.

¹⁴⁰ ERYILMAZ Bedri, 5681 Sayılı Kanun İle PVSK Değişiklikler Sonrası Oluşan Yeni Durum; Bir Adım İleri İki Adım Geri, Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Sayı 11, Yıl : 2007-Yaz sf.104

¹⁴¹ Avusturya İstihbarat Kanunu, Tercüme Eden: Yenisey Feridun, sf. 73

kişiyeye ait verilerin korunması imkanı ortadan kalkacak ve bu bilgiler başka amaçlar için kullanılabilir.

Bu veriler terör saldırıları ve doğal afetler sonucu toplu ölümler başta olmak üzere insani amaçlarla kimlik tespiti, suçun önlenmesi veya yürütölmekte olan soruşturma ve kovuşturma kapsamında maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla mahkeme, hakim, Cumhuriyet savcısı ve kolluk tarafından kullanılabilir. Dolayısıyla, alınan verilerin hangi amaçlarla kullanılabilir maddede açıkça belirtilmiş, Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 5'inci maddesine uygun bir düzenleme yapılmıştır. Parmak izi sorgulaması sonrasında yalnızca kişinin kimlik bilgilerine ulaşılabilir. Böylece kamuoyunda "fişleme" şeklindeki algılamalara neden olan uygulama da tamamen ortadan kalkmaktadır¹⁴².

7. ÖNLEME DİNLEMESİ YOLU İLE KİŞİSEL VERİ ELDE ETME

Hukukumuzda kolluğun önleme ve istihbarat amaçlı iletişim tespitine yönelik açık yasal düzenleme bulunmamaktaydı. Sadece PYSK ek madde 7'de kolluğun istihbarat yetkisi düzenlenmiştir. Kolluk, bu hükmü esas alarak istihbarat amaçlı iletişimi denetlemekteydi. 03.07.2005 tarih 5397 sayılı yasa ile kolluğa önleme ve istihbarat amaçlı iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi için yasal yetki verilmiştir. Bu yasa ile PYSK, 2803 sayılı Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunda, 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunda yasal değişiklikler yapılmış ve kanun maddelerine fıkra olarak yasa eklenmiştir.

PYSK ek madde 7/1 "Polis, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak emniyet ve asayişini sağlamak üzere, ülke seviyesinde istihbarat faaliyetlerinde bulunur, bu amaçla bilgi toplar, değerlendirir, yetkili mercilere veya kullanma alanına ulaştırır. Devletin diğer istihbarat kuruluşlarıyla işbirliği yapar." Şeklinde kolluğa genel istihbarat yetkisi verilmiştir. Bu yetki kapsamında kolluk, kanunda sayılan suçlar için önleme dinlemesi yapabilecektir. Bu suçlar kanunla sınırlanmış katalog suçlardır; buna göre 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu casusluk suçları hariç 250¹⁴³'nci maddesinin birinci fıkrasının a,b,c bentlerinde sayılan

---

¹⁴² ZEYBEK Cengiz, Polis Vazife Ve Salahiyet Kanundaki Değişiklikler Ve Önleyici Polislik Yaklaşımı, Türk İdare Dergisi, http://www.icisleri.gov.tr/_icisleri/TurkIdareDergisi/UpLoadedFiles/27-44.cengiz%20zeybek.doc erişim tarihi 05.05.2009

¹⁴³ MADDE 250 - (1) Türk Ceza Kanununda yer alan;

a) Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu,

b) Haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenen suçlar,

suçların işlenmesini önlemek amacıyla telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi tespit etme, dinleme, sinyal bilgilerini değerlendirme ve kayda alma yetkisi kolluğa verilmiştir. JTGYK'da bu yetkiyi jandarma sadece kendi sorumluluk alanında kullanabilecektir.

Kolluğun bu yetkiyi kullanabilmesi için kanun, yetkili ve görevli hakimden karar alınmasına hükmetmiştir. Gecikmesinde sakınca olan hallerde Emniyet Genel Müdürü veya İstihbarat Daire Başkanının yazılı emriyle kolluk işlem yapabilecektir. Jandarma ise, Jandarma Genel Komutanı veya İstihbarat başkanının yazılı emriyle iletişimi denetleyebilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir 24 saat içinde yetkili ve görevli hakimin onayına sunulur. Hakim kararını 24 saat içinde verir. Sürenin dolması ve/veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir derhal kaldırılır. Bu durumda dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on gün içinde yok edilir ve bu durum tutanakla tespit edilir.

İletişim anayasal bir özgürlük olarak tanınan ve anayasa üstü evrensel hukuk normları ile de korunan düşünce ve ifade özgürlüğünün bir uzantısı olmakla birlikte, özel hayatın sınırları içerisinde de yer almaktadır. İletişimin korunmasındaki bu çift yönlü gereklilik, iletişim özgürlüğünün de anayasal ve evrensel platformda tanınmasını sağlamıştır. İletişime yapılacak haksız müdahaleler sadece iletişim özgürlüğünü ihlal etmekle kalmayacak, hakkın doğasındaki ikili yapı nedeniyle düşünce ve ifade özgürlüğü ile özel hayatın korunması ilkelerinin de aynı zamanda ihlal edilmesine yol açacaktır¹⁴⁴. Önleme dinlemesinde elde edilen telefon numarası, ses kaydı, konuşma içeriğindeki veriler kişisel veridir. Bu verilerin elde edilmesi ve işlenmesi ancak yasal düzenleme ile mümkündür.

Hakim kararı olmaksızın kolluğun önleme dinlemesi yapması Anayasa madde 22, AİHS madde 8'e aykırıdır. Anayasa madde 22'de haberleşme özgürlüğü düzenlenmiştir. Bu maddeye göre haberleşme özgürlüğü, milli güvenlik, kamu düzeni, **suç işlenmesinin önlenmesi**, amacıyla ancak hakim kararı ile kısıtlanabilir. Anayasada da gecikmesinde sakınca olan haller için kanunla yetkili kılınmış, kişinin yazılı emri olması ve bu emrin 24 saat içinde yetkili ve görevli hakim onayına sunulması gerektiği belirtilmiştir. Hakim, önleme dinlemesi için karar verirken, somut olguların varlığını da aramalıdır. Sadece soyut yasal dayanakların kararda yer alması o kararın hukuka uygun verildiği ve müdahaleye maruz kalan hak ve hürriyete hukuka uygun sınırlama getirildiği anlamına gelmeyecektir¹⁴⁵.

---

c) İkinci Kitap Dördüncü Kısımın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332' nci maddeler hariç),

¹⁴⁴ UÇKAN Özgür, Bilgi Ekonomisi, Bilgi Toplumu, Mahremiyet ve Güvenlik, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006 Bilişim ve Hukuk, syf.37

¹⁴⁵ ŞEN Ersan, Türk Hukuku'nda Telefon dinleme, Gizli Soruşturmacı, X Muhbir, Ankara 2009,sf.54

Klasik yöntemde önleme tedbirinde, oldukça uzak olan bir tehlike için temel hak ve özgürlüklere müdahale imkanı doğmaktadır. Bu durumda, temel hak ve özgürlükleri sınırlayan önleme tedbirlerinin alınabilmesi için tehlikenin bulunması yanında “haklılık”da aranır¹⁴⁶.Önleme tedbirlerine başvurulması bir tehlikenin varlığını gerekli kıldığından ve tehlikenin ortaya çıkması özellikle organize suçlulukla mücadelede artık geç kalınan bir aşamayı ifade ettiğinden, henüz tehlike ortaya çıkmadan bir şeyler yapılabilmesi ihtiyacı olduğu açıktır. Suçun işlenmesi tehlikesinin ortadan kaldırılması bu yönde bilginin elde edilmesine bağlıdır¹⁴⁷. Bu açıdan suç öncesi araştırma evresinde tehlikenin varlığı aranmadan kolluğun bilgi toplaması değerlendirmesi öngörülmektedir. Önleme dinlemesi ön alan araştırması kapsamındadır. Bu nedenle ön alan araştırmasındaki koşulların varlığının aranması gerekmektedir. Ön alan soruşturmasının hareket noktası soruşturulmaya değer bir olay ya da yasal bir şüphe kategorisi altında kabul edilmeyecek olan şüpheli hareketlerdir. Yoksa hiçbir şüphenin bulunmaması önalan soruşturmasına girişmek için yeterli olmadığı gibi belirli vakıalarla temellenmiş şüphenin varlığı da şart değildir¹⁴⁸.Adından da anlaşılacağı üzere önleme dinlemesi, iletişimlerinin denetlenmelerini gerekli kılacak makul şüphelerin olduğu, bu konuda ciddi bilgi aktarımlarının, üzerlerinde suç işleyeceklerine dair tereddütler oluşturduğu ve güçlendirdiği kişilerin yaptığı iletişimlerin denetlenmesi olarak yapılabilir. Aksi halde, hem Anayasanın koruması altındaki kişi hak ve hürriyetinin özüne dokunulmuş olacağı gibi, hem de yapılan bu tür işlem ve faaliyetler hukuka aykırı sayılacaktır¹⁴⁹.

PVSK ek madde 7/3’de kararda veya yazılı emirde hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, kullandığı telefon numaraları veya iletişim bağlantısını tespitte imkan veren kodu, tedbirin türü kapsamı ve süresi ile tedbire başvurulmasını gerektiren nedenler belirtilir. Önleme dinlemesi için verilecek kararda, tedbir uygulanacak kişinin kişisel verileri de yer alacaktır.

Önleme dinlemesi için verilecek kararlar en çok üç ay için geçerlidir. Bu süre aynı usulle üçer ayı geçmeyecek şekilde en fazla üç defa uzatılabilecektir. Terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde devam eden tehlikelere ilişkin olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim üç aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir. PVSK düzenlemesinde elde edilen bilgi ve kayıtların saklanması ve korunmasında gizlilik esası

---

¹⁴⁶ ÖZBEK Veli Özer, Ceza Muhakemesi Hukuku,,Ankara, 2006 sf.411

¹⁴⁷ ÖZBEK Veli Özer, a.g.e sf.414

¹⁴⁸ ÖZBEK Veli Özer, a.g.e sf.159–160

¹⁴⁹ ŞEN Ersan, a.g.e,sf.49

belirtilmiştir. Bu esasa uymayanlar hakkında görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcısı tarafından doğrudan soruşturma başlatılacaktır.

Danimarka’da ortada insan hayatını tehlikeye sokacak bir suç veya herhangi bir şüphe bulunuyor veya toplumun huzuru bunun sonucunda bozulacaksa telefonlar polis tarafından dinlenebilmektedir¹⁵⁰.

İngiltere’de telefon dinleme ulusal güvenliği ilgilendiren bir halin varlığı halinde veya ağır suçların işlenmesinin önlenmesi ve kovuşturulması yahut Birleşik Krallığın ekonomik refahını güvence altına alınması amaçlarıyla gerçekleştirilebilir. Böylece telefon dinleme ile hem önleyici hem de suç kovuşturması amaçları güdülmektedir¹⁵¹. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi “kanunla öngörülme, milli hukuka basit bir yollama saymamakta, hukukun üstünlüğü ilkesine uygun olmasını ve keyfiliğe karşı kişilere bir teminat sağlanmasını aramaktadır. AİHM Malone Davasında; İngiltere’de İçişleri Bakanı’nın suçları önlemek veya meydana çıkarmak için polise sınırsız olarak telefon dinletmesini bu bakımdan Sözleşmeye aykırı bulmuş ve zorunlu olmayı da demokratik bir toplumda aşırılıkları kafi derecede önleyecek tedbirleri almak şartıyla kabul etmiş ve sırf fatura çıkarmak için telefon abonesinin ne vakit hangi numaralarla görüştüğünü tespit eden makine kayıtlarının telefon idaresince suç soruşturmaları dolayısı ile polise verilmesini Sözleşmeye aykırı olarak kabul etmiştir¹⁵².

Önleme dinlemesi Alman Hukukunda da kabul edilmiştir. Alman Anayasasınının 10. maddesine ilişkin olarak çıkartılan (G 10) Kanunu 1968 yılında yürürlüğe girmiştir. 1.12.1994 tarihinde yürürlüğe giren Suçlulukla Mücadele Kanunu (Verbrechensbekämpfungsgesetz) "G 10" Kanununun 12. maddesini değiştirmiştir. Yapılan değişiklik, hakim kararı olmadan gerçekleştirilen telefon dinlemelerinin alanını genişletmek ve bu şekilde elde edilen bilgilerin istisnai hallerde delil olarak kullanılmasına yasal zemin hazırlamak amacına hizmet etmiştir. Demokratik hukuk devletini tehdit eden bir tehlike mevcut bulunduğu hallerde, bazı devlet organlarına (Verfassungsschutzbehörden des Bundes und der Länder, das Amt für den Militärischen Abschirmdienst und der Bundesnachrichtendienst) telefonları dinleme ve bunları kaydetme yetkisi ile mektup ve posta gizliliği ile korunan gönderileri inceleme yetkisi verilmiştir. Almanya Federal Cumhuriyeti’ne karşı silahlı bir saldırı veya terör eylemi yapılması tehlikesi, çok miktarda uyuşturucu maddenin Almanya’ya ithal edilmesi tehlikesi ve

---

¹⁵⁰ DERDİMAN Cengiz, Polis Yönetimi ve Hukuku,3. Baskı, 2007,syf.432

¹⁵¹ COŞKUN Enis, Küresel Gözaltı Elektronik Gizli Dinleme ve Görüntüleme, Ümit, Ankara syf.162,nakleden Yılmaz Mehmet, Karşılaştırmalı Hukukta Telefon Dinleme Hukuk Yükseklikans Tezi 2007 syf.6

¹⁵² KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e. dipnot syf. 719–720

yurt dışında işlenen, paralarda sahtecilik suçları ile karaparanın aklanması suçlarından doğan tehlikeleri, "geç kalmadan" tespit etmek ve bu tür tehlikelere karşı Devletin tedbir alabilmesini sağlamak amacı ile hakim kararı olmadan ve geniş kapsamlı bir şekilde telefon dinleme yetkisi tanınmıştır¹⁵³. Federal yapıya sahip olan Almanya'da bütün Federe Devletlerin uygulamalarında bir örneklik sağlamak amacıyla hazırlanan Çerçeve Polis Kanununun 12.03.1986 tarihinde değiştirilen 8c maddesi ile yeknesaklık sağlanmıştır¹⁵⁴.

8. SUÇU ÖNLEMEDE TEKNİK ARAÇLARLA İZLEME YOLU İLE

KİŞİSEL VERİ ELDE EDİLMESİ

Teknik araç, insanın görme ve işitme duygusunun algılama yeteneğinin sınırlarını aşmaya yardım eden her türlü teknik irtibatı ifade etmektedir¹⁵⁵.

PVSK ek madde 7/6 "istihbarat faaliyetlerinde bu maddede belirtilen suçların önlenmesi amacıyla ve hakim kararı alınmak koşuluyla teknik araçlarla izleme yapılabilir." Teknik araçlarla takip suçun önlenmesi amacıyla ancak hakim kararı ile yapılabilmektedir. Alman Bavyera Polis kanunu madde 33'de bu yetkinin kullanılması için eyalet polis müdürünün veya adli kolluk müdürünün emir vermesi gerekmektedir¹⁵⁶. Gizli bir teknik kullanılarak kişinin resminin çekilmesi, sesinin kayda alınması veya aleni bir yerde söylemediği sözlerin kayda alınması Bavyera polis kanunda düzenlenmiştir. PVSK ek madde 7/6'da polise teknik araçlarla izleme yetkisi verilmiştir. Ancak bu tedbirin ne kadar süreceği, nerelerde uygulanacağı konusu belirtilmemiştir. CMK madde 140/1'de kamuya açık alanlarda ve işyerinin teknik araçlarla izlenebileceği belirtilmiş kanun bu konuda sınırlama getirmiştir. İstihbarat amaçlı teknik araçlarla takibin uygulanacağı alanın mutlaka sınırlanması gerekmektedir. Bu şekilde kişinin özel hayatına müdahale açık bir hal almaktadır. Önleyici maksatlı teknik araçlarla izlemeye izin veren düzenlemeler CMK madde 140' da belirtildiği biçimde ses ve/veya görüntü kaydına imkan tanımayıp sadece teknik araçlarla izleme yapılabileceğini belirtmiştir¹⁵⁷.

Alman Bavyera Polis Kanunda¹⁵⁸ "uzunca bir süreli obzervasyon adı altında bir kişinin sürekli olarak ve 24 saatten daha uzun veya iki gün sürecek planlı bir şekilde devamlı

¹⁵³ Claus, Die Fernmeldekontrolle im Verbrechensbekämpfungsgesetz, NJW 1995, Heft 3 nakleden Yenisey/ Altunç İletişimin Denetlenmesi Hakkında, Mart 2007

<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndxLvl=5>

¹⁵⁴ YENİSEY Feridun, Önleme Dinlemesi, Yayınlanmamış kitabı sf.3

¹⁵⁵ ÖZTÜRK/ERDEM a.g.e,sf.606

¹⁵⁶ YENİSEY Feridun, Bavyera Polis Kanunu, Asayiş Daire Başkanlığı, 2007 syf.31

¹⁵⁷ ŞEN Ersa, Türk Hukuku'nda Telefon dinleme, Gizli Soruşturmacı, X Muhbir, Ankara 2009 sf.55

¹⁵⁸ YENİSEY Feridun,, Bavyera Polis Kanunu, Asayiş Daire Başkanlığı, 2007 sf.31

gözetlenmesi” olarak düzenlenmiştir. Bavyera Polis Kanunda uzun süreli obzervasyon, gizli izleme ve gizli teknik araç kullanarak veri elde edilmesi için polise yetki verilmiştir.

Teknik araç kullanma, özel nitelikli temel hak olan özel yaşamın gizliliği ve konut dokunulmazlığına müdahale oluşturur. Teknik araçlar kullanılarak konut içinde gizli görüntüleme veya dinleme yapılması konut dokunulmazlığına dolayısıyla da kişinin özel hayatına yapılmış bir müdahale niteliğindedir¹⁵⁹. Bunun dışında konut dokunulmazlığının koruma alanı dışında kalan yerler açısından genel kişilik hakkının ve bunun bir görünümü olan kişinin kendisine ait verilerin kaderini belirleme hakkının sağladığı korunma devreye girmektedir¹⁶⁰.

E. KOLLUĞUN SUÇ SONRASI KİŞİSEL VERİ ELDE ETME YÖNTEMLERİ

Bir suçun işlendiğinin öğrenilmesi anından sonra CMK madde 160 devreye girer. Bu aşamada Cumhuriyet savcısının araştırma mecburiyeti doğar ve adli yetkiler başlar. CMK madde 160’da adli kolluk C. savcısı’nın emri ile araştırma yapabilir. Adli kolluk acele hallerde dahi kendiliğinden suç araştırması yapamaz. C.savcısı adli kolluğa yazılı emir verir, acele hallerde sözlü emir verip en kısa zamanda bunu yazılı olarak da bildirir. Alman Hukuku’na göre polis adli görevleri açısından savcının yardımcısıdır. Alman hukukunda savcı araştırma istemini ilgili polis makamına yöneltir. Alman hukukunda belli polis memurları, savcı için araştırma yapan kişi olarak özel statüdeki bir kadroya atanmışlardır. Bu polis memurları diğer memurlardan farklı yetkilere sahiplerdir. Gecikmede tehlike olan hallerde doğrudan emredebilir. Alman polisi acele hallerde hazırlık soruşturmasını kendiliğinden başlatabilir. Türk Hukukunda adli kolluğun bu yetkileri yeni CMK’ da düzenlenmemiştir.

1. FİZİK KİMLİĞİN TESPİTİ İLE ELDE EDİLEN KİŞİSEL VERİLER

Ceza Muhakemesi Hukuku amacı ile yapılan tekrar tanımaya yarayan tedbir uygulamasında şüphenin isnat teşkil edecek kadar yoğunlaşmış olması şartı aranmalıdır. CMK madde 81 Cumhuriyet savcısının emriyle fotoğrafı, beden ölçüleri, parmak izi bedeninde yer almış olup teşhisini kolaylaştıracak diğer özellikleri ile sesi ve görüntüleri kayda alınarak soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyaya konulur. Kişinin fizik kimliğinin tespiti için kanun iki tane önkoşul belirtmiştir. Buna göre, üst sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, kimliğinin teşhisi için gerekli olması halinde fizik kimliği tespit edilebilecektir. Elde edilen bu veriler kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza

¹⁵⁹ Bu görüşte olanlar için bkz. GELERİ/İLERİ Organize Suçlarla Mücadelede Gizli ve Örtülü Yaklaşımlar Ankara 2003 sf.108

¹⁶⁰ ERDEM Mustafa Ruhan, a.g.e. sf 171

verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi halinde Cumhuriyet savcısının huzurunda derhal yok edilir. Fizik kimliğin tespiti ile elde edilen veriler kanundaki şartların gerçekleşmesi halinde derhal silinecektir. CMK mad.81/1'de fizik kimliğin tespitini sağlayan veriler kayda alınarak soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyasına konulur demekle birlikte aynı düzenleme PVSK madde 5/4 de bu verilerinde AFİS' e kaydedileceği ve silinmesinin de PVSK madde5/10' daki şekilde olacağı belirtilmiştir. İki kanun arasında kayıtların silinmesi ve saklanması bakımından çelişki var. Ancak CMK'nın bu düzenlemesindeki amaç ile PVSK'nın amacı birbirinden farklıdır. CMK' nın düzenlediği tespit işleminin amacı ileride aynı kişinin yeniden teşhisinden ibaret iken, PVSK' daki düzenlemenin amacı suçun önlenmesi, suçların aydınlatılması, kamu düzeni, delilden suçlaya ulaşmadır. Kanaatimce, CMK madde 81'deki kayıtların silinmesi kovuşturma ve soruşturma dosyasındaki kayıtların silinmesi şeklinde yorumlanmalıdır. Çünkü madde gerekçesinde¹⁶¹ de kayıtların dosyadan çıkarılıp yok edilmesi şeklinde açıklanmıştır. AFİS' deki kayıtların silinme şartı PVSK'da düzenlenmiştir. PVSK' nın bu şekilde yaptığı düzenleme AFİS' deki kayıtların silinmesini önlemektedir. Polis tarafından kayda alınan parmak izi ve fotoğraflardaki silme farklı kurallara bağlıdır.(PVSK MAD.5/10) CMK madde 81 ve CGTİK madde 21 uyarınca yapılan kayıtlar da AFİS'e kaydolunacağı için (PVSK madde 5/4) bunlar CMK 81 uyarınca silinse bile, PVSK madde 5 uyarınca suçun önlenmesi amacı ile kullanılmak üzere AFİS'te muhafaza edilmelidir. Silme yok etme demek değildir. Bu gibi kayıtların istihbarat amacı ile kullanılması fakat delil olarak kullanılmaması mukayeseli hukukta kabul edilmektedir¹⁶².

CGTİK madde 21/3 tanıya yönelik olarak hükümlülerin parmak ve avuç izleri alınır fotoğrafları çekilir, kan grupları vücutlarının dış özellikleri ve ölçüleri belirlenir. Kayıt altına alınan sözkonusu bilgiler hükümlünün kişisel dosyasında veya elektronik ortamda saklanır.

Hukukumuzda fizik kimliğin tespitinde moleküler genetik inceleme yapılması kabul edilmemiştir¹⁶³.

---

¹⁶¹ Madde, fizik kimliğin saptanmasına ilişkin esasları ve saptanacak hususları göstermektedir.

Fizik kimliğin saptanması esasta soruşturma evresinde yapılması gereken alışlagelmiş bir kolluk işlemidir ve şüpheliler ile sanıkların soruşturma ve kovuşturma makamlarınca tanınmasını amaçlamaktadır. Kişiler hakkındaki belirli bilgiler, esasta özel hayata ilişkin bulunduğu ve hukukun koruması altında kaldığından bu husustaki bilgi ve bulguların ancak belirli ağırlığı olan suçlar bakımından saptanması ve kovuşturmayla yer olmadığına veya beraate karar verildiğinde kayıtların dosyadan çıkarılıp yok edilmesi uygun görülmüştür. <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/cmkmaddegerekce.doc> erişim tarihi 23.02.2009

¹⁶² YENİSEY Feridun, Faili tekrar tanımaya yarayan önleme ve koruma tedbirleri (3)Kimlik Tespit Etme, Parmak İzi ve Fotoğraf Kaydı a.g.w.s. sf.4

¹⁶³KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e sf.899

2. ŞÜPHELİ VEYA SANIĞIN BEDEN MUAYENESİ VE VÜCUDUNDAN ÖRNEK ALINMASI YOLUYLA KİŞİSEL VERİ ELDE ETME

Beden muayenesi, doğal vücut boşluklarının veya organlarının tıbbi müdahale ile tıbbi araçlar kullanmak suretiyle incelenmesidir¹⁶⁴.Anayasa madde 17/2 tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz, rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. CMK madde 75’de kişinin vücut bütünlüğüne müdahalenin kanuni şartları düzenlenmiştir. Bir suça ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine Cumhuriyet savcısı ya da mağdurun istemiyle ya da resen hakim veya mahkeme karar verebilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir ve bu karar yirmidört saat içinde hakim veya mahkemenin onayına sunulur. Hakim veya mahkeme yirmidört saat içinde kararını verir. Kanunda kolluğa bu konuda yetki verilmemiştir. Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda (StPO 81a) emir verme yetkisi hakime, gecikme dolayısıyla delil araştırmadan olumlu sonuç elde edememe tehlikesi ortaya çıkarsa C. savcılığına ve C.savcılığının soruşturma memurlarına aittir¹⁶⁵.

CMK’ da bir suça ilişkin delil elde etmek için kişinin iç ve dış beden muayenesi yapılabileceği ve vücutundan örnek alınabileceği belirtilmiştir. Kanunda bu uygulamanın amacı sadece delil elde etmek olarak belirtilmiştir. Madde gerekçesinde iç beden muayenesinin veya vücuttan örnek alınmasının, münhasıran şüpheli veya sanığa isnat edilen suçla ilgili delil elde etmek amacıyla yönelik olması gerekir. Bu bakımdan örneğin, bilimsel bir deney veya veri bankası oluşturmak amacıyla, söz konusu işlemlerin yapılmasına karar verilemez. CMK madde 78’de 75 ve 76’ncı maddelerde öngörülen işlemlerle elde edilen örnekler üzerinde, soybağının veya elde edilen bulgunun şüpheli veya sanığa ya da mağdura ait olup olmadığının tespiti için zorunlu olması halinde moleküler genetik incelemeler yapılabileceği düzenlenmiştir. Bu inceleme sonuçları kişisel veri olarak kabul edilmiştir.(CMK madde80/1)Genetik inceleme sonuçları gizli olup bu bilgiler kullanılmayacaksa derhal yok edilir¹⁶⁶.

Kanunda bu kişinin rızasına bırakılmamıştır. Kişi gereken hallerde buna zorlanabilecektir. Kanunda şüpheli, sanık ya da mağdurun buna karşı çıkması durumunda nasıl bir uygulama olacağı düzenlenmemiştir. Madde gerekçesinde beden muayenesi için

¹⁶⁴ KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e sf.889

¹⁶⁵ KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e sf.892 dipnot(10)

¹⁶⁶KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e sf.889

şüpheli veya sanığın rızasının olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır. Ancak, müdafii huzurunda rıza göstermesi halinde, şüpheli veya sanığın iç beden muayenesinin yapılabilmesi, vücudundan örnek alınabilmesi için karar alınmasına gerek bulunmamaktadır.

Beden muayenesi yönetmeliği madde 18/1'de mevzuatta aranan tüm koşulların gerçekleşmiş olmasına ve şüpheli sanık veya diğer kişilerin bu konuda aydınlatılmış olmalarına rağmen muayene yapılmasına ya da örnek alınmasına rıza vermemeleri halinde, kararın infazı için ilgilinin muayenesini veya vücudundan örnek alınmasını sağlamak üzere ilgili Cumhuriyet başsavcılığınca gerekli önlemler alınacağı düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 18/2'nci maddesinde mağdurun rızası halinde karar alınmasına gerek görmemektedir. Şüpheli ve sanığın rızası halinde yine de karar alınması gerektiği belirtilmiştir.

Alman Ceza Usul Kanunu “zorla muayene etme” yöntemini benimsemişken, Fransız Ceza Usul Kanunu, muayene olmayana, ayrıca hakim kararına uymamanın gerektirdiği bir para cezası uygulanmakta fakat zorla muayene yapmamaktadır¹⁶⁷.

Kişinin iç beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması yukarıda da açıkladığımız üzere delil elde etmek amacıyla yapılabilecektir. Burada kişinin kendi aleyhine delil vermeye zorlanması sözkonusudur. Öztürk/Erdem bu tedbirlerin uygulanması işkencenin önlenmesi bakımından önemli kanun yollarından biri olarak kabul etmekte ve aleyhe delil vermeye zorlanamaz ilkesine aykırılığın bu nedenle tahammül edilebilir bir nitelik kazandığını belirtmektedir¹⁶⁸.Beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması maddi gerçeğin kolay bir yöntemle ortaya çıkmasını sağlayacak tedbirlerdendir. Bu yeni koruma tedbirlerinin ve bilimsel delil elde etme yöntemlerinin, delilden sanığa gitme sisteminin oluşturulabilmesi için esaslı temel olacaktır¹⁶⁹.

CMK madde 75/5 üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda kişi üzerinde iç beden muayenesi yapılamaz; kişiden kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınamaz. Kanun, üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından bu tedbirin uygulanacağına hükmetmiştir. Suçlar bakımından kısıtlama getirilmiştir. Kanunda, bu madde gereğince verilecek hakim ya da mahkeme kararlarına itiraz edilebileceği düzenlenmiştir.

Vücutun dış yüzeyinde yapılacak araştırmanın arama sayılıp sayılmayacağı konusunda Özbek¹⁷⁰; CMK ve Yönetmelik hükümleri birlikte değerlendirildiğinde hukukumuzda artık vücutun dış yüzeyinde yapılan incelemenin arama değil, dış beden

¹⁶⁷KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e. sf.893

¹⁶⁸ ÖZTÜRK/ERDEM a.g.e.sf.575

¹⁶⁹ ÖZTÜRK/ERDEM a.g.e sf.574

¹⁷⁰ ÖZBEK Veli Özer, a.g.e sf.300

muayenesi olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Öztürk/Erdem¹⁷¹ ise CMK madde 75’de dış beden muayenesine yer verilmemiş olmasının amacının bu muayenenin aramaya ilişkin kurallara tabi tutularak savcıya ulaşılamayan ve gecikmede sakınca bulunan hallerde adli kolluk amirinin emri ile de yapılabilmesi şeklinde değerlendirmektedir.

Kunter/Yenisey/Nuhoğlu¹⁷², beden muayenesi ile üst aramasının farklı işlemler olduğunu belirtmiştir ve bunları birbirinden şu şekilde ayırmıştır; “üst araması elbisenin, vücudun veya vücut boşluklarının elle yoklanması veya gözle incelenmesi ile sınırlıdır herhangi bir tıbbi araç kullanılmaz ve yasayla görevli her memur yapabilir, beden muayenesi ise doğal vücut boşluklarının veya organlarının tıbbi müdahale ile tıbbi araçla doktor veya sağlık memuru tarafından incelenmesidir”.

CMK madde 76’da diğer kişilerin beden muayenesi düzenlenmiştir. Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahi bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re’sen hakim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hakim veya mahkemenin onayına sunulur. Hakim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

Kanunkoyucu mağdurun rızasının varlığı halinde karar alınmasını gerekli görmemiştir Tanıklıktan çekinme sebeplerinin varlığı halinde kişinin muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınabileceği belirtilmiştir. Çocuk ve akıl hastalarının beden muayenesinden çekinmesi de bu maddede düzenlenmiştir.

3. OLAY YERİ İNCELEMESİNDEN ELDE EDİLEN KİŞİSEL VERİLER

Ceza Kanunda alenen suç olarak belirtilmiş bir fiilin gerçekleşmesine olay, olayın işleniş tarzının, mağdur ve suç sanıkları ile ilişkisinin saptanabildiği dinamik bölgeye de olay yeri adı verilir¹⁷³. Olay yeri incelemesinde¹⁷⁴ sanıkların veya mağdurun bedeninden düşen

¹⁷¹ ÖZTÜRK/ERDEM a.g.e,sf.578

¹⁷² KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e.sf.889

¹⁷³ BADEM Uğur, olay yeri inceleme ve delil toplama yöntemleri Erzurum 1988 s.11 aktaran Ahmet Nezh Kök AÜEH, C.7 S.3-4 Aralık 2003 sayfa 4

¹⁷⁴ Polisin Adli Görevlerinin Yerine Getirilmesinde Delillerin Toplanması, Muhafazası ve İlgili Yerlere Gönderilmesi Hakkında Yönetmelik

Olay yerinin sistematik incelenmesi

Madde 6 - Olay yerinin ilk incelenmesi, gözlem yoluyla yapılır.

veya akan kan, kıl, tırnak gibi madde ve parçalar veya kişinin üzerinden düşen parçalar, düğme, mendil gibi, mekan itibariyle bıraktıkları izler bunlar parmak izi, ayak izi, diş izi, beden izi, boğuşma izleri belirlenerek toplanır. Bu iz materyaller suçun aydınlatılmasında kullanılır. Olay yerinden elde edilen iz materyaller üzerinde DNA analizi yapılabilmektedir. İz materyalin kime ait olduğunun tespiti için başka bir materyalle karşılaştırma yapmak gerekir. Bunun için daha önceden bilgisayar ortamında oluşturulmuş bir veri tabanı gerekir. Böyle bir veri tabanı yoksa karşılaştırma yapmak için fail veya üçüncü kişiden materyal alınması gerekir.

Parmak izi, fotoğraf, DNA örneği, insanların kimlik bilgileri gibi kişisel veriler devletin elinde mevcut ise, suç işlendikten sonra, olay yerinde kalan izlerden yola çıkılarak, failin ele geçirilmesi kolaylaşır. Bu düşünce, “ileride işlenecek suçların delillerini önceden elde etmek” biçiminde, yani suç öncesi bir görev olarak kimlik bilgilerini saklama sonucunu doğurmuştur¹⁷⁵.

Bu incelemede suç sanıklarının

- a) Giriş yeri ile bu yere nasıl girildiğinin
- b) Asıl saldırı hedefinin,
- c) Giriş yeri ile asıl saldırı hedefi arasında izlediği yolun,
- d) Çıkış yerinin,
- e) Asıl saldırı hedefi ile çıkış yeri arasında izlediği yolun,
- f) Uğrayabileceği diğer yerlerin,

Tespiti yapılır.

Bu tespitten sonra yöntem kullanarak (Belirli bir nokta seçilmek ve belirli bir istikamete doğru hareket edilmek suretiyle yukarıdan aşağıya bölgelere ayırarak, dıştan içe daire çizerek vb) olay yerinin ayrıntılı incelenmesine geçilir.

Bu inceleme sırasında olay yerinde;

- a) Suç sanıklarının veya mağdurun bedeninden düşebilen veya akabilen madde ve parçalar (kıl, kan, tırnak...gibi)
- b) Suç sanıklarının veya mağdurun üzerinden düşebilen parçalar (düğme, mendil, kravat, not defteri...gibi)
- c) Suç sanıklarına ait ve suçu işlemeye elverişli vasıtalar. (Ateşli veya ateşsiz silahlar, mermi çekirdeği, kovan, maymuncuk, kalıp... gibi)
- d) Suç sanıklarının veya mağdurun ve ilgililerin mekan itibariyle bıraktıkları izler, (parmak,izi,ayak izi, diş izi, beden izi, boğuşma izleri... gibi)
- e) Olayın aydınlatılmasına ve suç sanıklarının belirlenmesine yarayacak diğer hususlar, (suç unsuru taşıyan bildiri, broşür, dergi, afiş, kitap vb. ile bunların yazım ve basımında kullanılan daktilo, teksir makinesi .. gibi)

Belirlenir, etiketlenir ve not edilir.

Bu işlem sırasında delillerin kaybolmamasına, bozulmamasına, yerlerinin değiştirilmemesine dikkat edilir.

Olay yeri incelemesinde, olay yerinde soruşturma grubundan başkasının girmesine izin verilmez.

¹⁷⁵ YENİSEY Feridun, Faili tekrar tanımaya yarayan önleme ve koruma tedbirleri (3)Kimlik Tespit Etme, Parmak İzi ve Fotoğraf Kaydı a.g.w.s.sf.1

Olay yerinden elde edilen ve kime ait olduğu henüz tespit edilemeyen parmak izleri, kime ait olduğu tespit edilinceye kadar ilgili soruşturma dosya numarası ile birlikte sisteme kaydedilir.(PVSK madde 5/3)

Olay yerindeki parmak izi meçhul bir kişiye ait ise kişisel veri niteliğini kazanmamıştır. Bu parmak izi, iz, eser ve emare niteliğinde bulgudur. Bu bakış açısıyla yaklaşıldığında olay yerinden toplanan faile ait izlerin kişisel veri olmadığı ve genel kurallar çerçevesinde toplanıp otomatik sorgulama yapabilen bir bilgisayarda toplanması ve saklanması hukuki bir engelle karşılaşmaz¹⁷⁶.

Olay yerinde tespit edilen parmak izinin şüpheliye ait olup olmadığını tespiti için parmak izi alma adli bir araştırma işlemidir Kolluğun tek başına yapabileceği bir işlem değildir. CMK madde160 uyarınca, savcının emriyle mukayese amacıyla alınan parmak izleri kime ait olduğu tespit edilinceye kadar oluşturulacak veri bankasında soruşturma dosya numarası ile kaydedilebilir¹⁷⁷.Olay yerinin incelenmesi sırasında özel eğitilmiş uzman kişilerce kabartma, renkli ya da görünmeyen nitelikteki parmak izleri usulüne uygun yöntemlerle alınarak karşılaştırma için kullanılır. Olay yerinden alınan ve kime ait olduğu belirlenmeye çalışılan parmak izinin öncelikle ana sınıflardan hangisine girdiği belirlenir. Ana sınıfı belirlenmiş parmak izi kayıtlarda saklanmakta olan parmak izleri ile karşılaştırılır¹⁷⁸.

Parmak izi ile kimlik saptama sistemi AFİS 1997 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulmuştur. Bu sistemde tek parmak ve on parmak izleri scanner (tarayıcı) veya CCD kamera aracılığıyla bilgisayar ortamına atılmakta işlenip tüm düzeltme işlemleri yapıldıktan sonra yine otomatik olarak karşılaştırma yapacak seviyeye gelmektedir¹⁷⁹. Bu sistemle milyonlarca parmak izi arasından doğru eşleştirme yapılarak kişinin kimliği tespit edilebilmektedir.

PVSK ek madde 6/7, polis suçun delillerini tespit etmek amacıyla C. savcısının emriyle olay yerinde gerekli inceleme ve teknik araştırmaları yapar, delilleri tespit eder, muhafaza altına alır ve incelemek üzere ilgili yerlere gönderir. Adli ve önleme arama yönetmeliği madde¹⁸⁰ 9'da suç işlenen yerlerde delillerin aranması, toplanması el konulması

---

¹⁷⁶ Josef König nakleden Semiz Hasan, Uluslararası Hukuk Bakımından Terör Suçlarında Kolluk(Yüksek Lisans Tezi)sf100

¹⁷⁷ Josef König nakleden Semiz Hasan Uluslararası Hukuk Bakımından Terör Suçlarında Kolluk (Yüksek Lisans Tezi)syf100

¹⁷⁸KÖK Ahmet Nezih, Parmak İzlerinin Delil Olarak Kullanılması, AÜEHFD C.7 S.3-4 sf.7 Aralık 2003

¹⁷⁹ TETİK Erdoğan, Kimlik Tespitinde Parmak İzi Arşivlerinin Gerekliği ve Ülkemizdeki Durumun Değerlendirilmesi Polis Dergisi sayı:41, Temmuz, Ağustos, Eylül -2004 sf.37

¹⁸⁰ Yönetmelik: Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği

işlemlerinde kamuya açık alanlarda bir emir veya karar gerekmez. Bu yerler dışındaki olay yerlerinde inceleme için hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri gerekir. Yönetmelikte konut, işyeri ve kamuya açık olmayan kapalı alanlar dışında Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde kolluk amirinin yazılı emri aranmaktadır. Kolluk kimlik tespiti ve olay yerinde kime ait olduğu belli olmayan parmak izlerinin sorgulamasını doğrudan yapabilir.

4. ADLİ BİLİŞİM İLE ELDE EDİLEN KİŞİSEL VERİLER

Adli bilişim özel inceleme ve analiz teknikleri kullanılarak bilgisayarlar başta olmak üzere tüm elektronik medya üzerinde yer alan potansiyel delillerin toplanması amacıyla elektronik aygıtların incelenmesi sürecine kısaca adli bilişim diyoruz¹⁸¹. Adli Bilişim bir bilgisayarda veya bilişim sisteminde bulunan bilgilerin mahkemede suçluluğun veya suçsuzluğun ispatında kullanılmak üzere incelenmesidir.(Gordon hosmer, Siedsma, Rebovich Ocak 2003) Özetle, adli bilişim bilgisayar kullanılarak ne, kim nerede, ne zaman ve nasıl sorularına cevap bulunmaya çalışılan yeni bir bilim dalıdır¹⁸².

Hilton Chan tarafından yapılan tanımla adli bilişim; bilgisayarlar, bilgisayar depolama araçları ve elektronik aletlerin tanımlanması, araştırılması, geri getirilmesi, kurtarılması ve dijital delillerin elde edilmesi ve mahkeme tarafından talep edilen standarda uygun bulguların sunulması için bilimsel ve sistematik bir metodolojidir¹⁸³. Adli Bilişim çalışması beş ana aşamadan oluşur, politika ve prosedür geliştirilmesi, dosya değerlendirme ve ön inceleme (evidence assesment), delil inceleme ve raporlama aşamalarıdır¹⁸⁴.Suçu aydınlatmaya yönelik olsa bile, kişisel, ailevi, mesleki kayıtların bulunduğu bilgisayarların incelenmesinde uluslararası sözleşmelerle ve Anayasa ile teminat altına alınan özel hayatın gizliliğinin ihlal

---

Olay yeri inceleme

Madde 9 - Suç işlenen yerlerde, sebep ve sonuç ilişkisini ortaya koyacak delillerin aranması, bulunması ve el koyulması için geliştirilmiş bilimsel ve teknik araştırma işlemlerinin, herkesin girip çıkabileceği kamuya açık alanlarda yapılması için bir emir veya karar gerekmez.

Birinci fıkrada belirtilen yerler dışındaki olay yeri inceleme işlemleri, 7 nci madde uyarınca hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde de Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hâllerde ise konut, işyeri ve kamuya açık olmayan kapalı alanlar dışındaki yerlerde kolluk âmirinin yazılı emri üzerine gerçekleştirilir.

¹⁸¹KESER Leyla,CMK madde 134 ve Düşündürdükleri, <http://www.levlakeker.org/2008/07/adli-biliim-cmk-md-134-ve-dndrdkleri.html> 10.07.2008

¹⁸²ŞEN Nihat Osman,Adli Bilişim Bilimi ve Diğer Bilimlerle Olan İlişkisi <http://www.bilgisayarpolisi.com/index.php?sayfa=makaleoku&kategori=11&id=121> 01.05.2007

¹⁸³ BECENİ-SEVİM, Adli Bilişim Ve Hukuk, Güncel Hukuk Dergisi, Mart 2009, sf.34

¹⁸⁴ BECENİ-SEVİM, a.g.m. sf.35

edilebilme riski çok açıktır¹⁸⁵. Federal Almanya'da nüfus sayımı sırasında sorulan soruların suç koşturmasında kullanılması üzerine Devletin bilgisayar verilerini kullanmasında sınır olduğunu açıklayan Anayasa Mahkemesi kararı kişinin kendisine ait bilgisayar verileri üzerinde Anayasal hakkı olduğunu da belirtmiştir¹⁸⁶.

Günümüzde teknolojinin gelişmesi ve her gün yeni teknik imkanların sağlanması, Ceza Hukuku bakımından suçun aydınlatılmasında yeni delil türlerini ve bunların araştırılmasında, elde edilmesinde, saklanmasında ve yargılama aşamasında delil niteliği kazanmasında, yeni bir hukuk alanı olan adli bilişimi oluşturmaktadır. Adli bilişim sadece bilişim suçlarında değil artık birçok suç türünde suçun aydınlatılması bakımından önemlidir. Kişilerin suç öncesi yazışmaları, kimlerle bağlantı kurduğu, bilgisayarındaki belgeler suçun aydınlatılmasında delil niteliğindedir. Bu bakımdan kişinin bilgisayarındaki veriler de kişisel veri niteliğinde olması ve kişinin özel hayatına ilişkin olması bu verilerin ancak kanunla belirlenen şekilde elde edilmesini gerektirir. Türk Hukukunda adli bilişim CMK madde¹⁸⁷134, Adli ve Önleme Arama Yönetmeliği madde 17, Suç eşyası Yönetmeliği madde 9 düzenlenmiştir. CMK madde 134/1'de bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada başka surette delil elde etme imkanının bulunmaması şartıyla bu madde uygulanabilecektir. Kanunkoyucu, bu düzenleme ile kişinin özel hayatını ve gizliliğini korumak amacıyla, elektronik deliller için "ultima ratio" yani en son başvurulacak yöntem ilkesini benimsemiştir¹⁸⁸. Kanunda bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına ve bu kayıtların metin haline getirilmesin de Cumhuriyet

---

¹⁸⁵ AHİ Gökhan, Adli Bilişim ve Delil Güncel Hukuk Dergisi, Mart 2009, sf.38

¹⁸⁶ YENİSEY Feridun, Hazırlık Soruşturması ve Polis, a.g.e. sf135

¹⁸⁷Bilgisayarlar, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve elkoyma

MADDE 134 - (1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, başka surette delil elde etme imkânının bulunmaması halinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine hâkim tarafından karar verilir.

(2) Bilgisayar, bilgisayar programları ve bilgisayar kütüklerine şifrenin çözülememesinden dolayı girilememesi veya gizlenmiş bilgilere ulaşılamaması halinde çözümün yapılabilmesi ve gerekli kopyaların alınabilmesi için, bu araç ve gereçlere elkonulabilir. Şifrenin çözümünün yapılması ve gerekli kopyaların alınması halinde, elkonulan cihazlar gecikme olmaksızın iade edilir.

(3) Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoyma işlemi sırasında, sistemdeki bütün verilerin yedeklemesi yapılır.

(4) İstemesi halinde, bu yedekten bir kopya çıkarılarak şüpheliye veya vekiline verilir ve bu husus tutanağa geçirilerek imza altına alınır.

(5) Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoymaksızın da, sistemdeki verilerin tamamının veya bir kısmının kopyası alınabilir. Kopyası alınan veriler kâğıda yazdırılarak, bu husus tutanağa kaydedilir ve ilgililer tarafından imza altına alınır.

¹⁸⁸ AHİ Gökhan,, a.g.m. sf.38

savcısının istemi ile Hakim kararı gerekmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında bilgisayara elkonulamayacağı ancak maddedeki şartların varlığı halinde elkoyma gerçekleşebileceği belirtilmiştir. Şifre çözümünün gerçekleşmesi ve gerekli kopya alındığı takdirde cihaz kişiye iade edilecektir. Kanunkoyucu, istenmesi halinde kopyaları alınan verilerden bir kopya çıkarılarak şüpheli veya vekiline verileceğini ve bunun tutanağa geçirilerek ilgililere imzalatılacağı belirtilmiştir. Buradaki amaç verilerin bütünlüğünün bozulması ve değiştirilme ihtimaline karşı önlemdir¹⁸⁹. Uygulamada kopyalama işleminden sonra bir kopyanın da şüpheliye verilmesi işleminin gerçekleştirilmediği bunun yerine kopyalanan verilerin “hash” değerinin verildiği görülmektedir. Bu uygulamanın sebebi olarak da yine kopyalama işleminin yüksek maliyeti ve uzun zaman alması gösterilmektedir. Hash değeri elektronik bir verinin daha sonradan değiştirilmediğinin anlaşılmasını sağlayan eşi olmayan bir sayısal değerdir¹⁹⁰. Bu teknik kullanılarak delilere herhangi bir müdahale yapılması önlenmektedir. Adli bilişim, teknik bir uzmanlık istemektedir, verilerin toplanması, kopyalanması, incelenmesi ve saklanması özel yöntemlerle yapılmaktadır. Bu nedenle bu konuda uzman kişilerin olması ve yetiştirilmesi gerekmektedir. Uygulamada bu konuda oldukça sorun yaşanmaktadır.

Endikatörlerle yapılan araştırmalarda ceza koğuşturması yapan makamların özel kişilere ait bilgisayar verilerini veya kamusal verileri inceleyerek kriminolojik özelliklerine göre önceden saptanmış suçluluk göstergesi olan davranış biçimleriyle (raster) karşılaştırmaları ve bu şekilde ‘geniş anlamda sanıkları’ ele geçirmeleri kabul edilmiştir. Bu araştırma, suç sonrasında yapılan bir araştırmadır. Kriminolojik özellik gösteren olaylara göre yapılan bu araştırma metodunun sakıncalı yanı geniş anlamda sanık olmayan kişilerin bilgisayar verilerinin de incelenmesidir. Bu veriler rızaen verilmezse elkoymaya ilişkin hükümler uygulanmaktadır(StPO 98a,98b)¹⁹¹.

AB’ye göre bilgisayardaki veriler bilişim suçları bakımından önemli deliller niteliğini taşıyabilmekte ve bu deliller aracılığıyla işlenen suç açığa çıkarılabilmektedir. Bu amaçla AB komisyonu “Delillerin online araştırılmasında kullanılacak siber araçlar (CTOSE-Cyber Tools On-Line Search for Evidence) olarak adlandırdığı bir proje başlatmıştır. CTOSE bilişim suçları uyuşmazlıklarında veya davalarında, elektronik delillerin mevcut veya ileride açılacak bir davada kabule şayan deliller olarak kabul edilmesini sağlayan doğrulama yöntemlerinin

---

¹⁸⁹ AHİ Gökhan, ,a.g.m. sf.38

¹⁹⁰ BECENİ-SEVİM a.g.m. sf.36

¹⁹¹ YENİSEY Feridun, Hazırlık Soruşturması ve Polis a.g.e. sf.135

belirlenmesi amacıyla tasarlanan hukuki bir projedir. Proje bilişim suçlarına ilişkin elektronik delillerin tespiti, muhafaza altına alınması bütünlüğünün sağlanması ve ibrazına yardımcı olmak ve aynı zamanda bu bilgilerin hukuken geçerli olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır¹⁹².

Türk Hukukunda internet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında yasal düzenleme¹⁹³ yapılmıştır. Bu kanunun amacı içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.

5. TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN

DENETLENMESİNDEN ELDE EDİLEN KİŞİSEL VERİLER

CMK’ da birinci kitap, dördüncü kısım beşinci bölümde “Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi” başlığı ile konu düzenlenmiştir. CMK madde 135 başlığı ise “iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması” olarak düzenlenmiştir. Maddede üç kavram öne çıkmaktadır. Tespit, dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi¹⁹⁴ dir.

CMK kapsamında “tespit” telefonun veya telefonu kullanan kişinin bulunduğu yerin saptanması olarak ifade edilmiştir. CMK madde 135/4, tespiti, mobil telefonun yerini bulmak olarak ifade etmiştir¹⁹⁵. Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti, Dinlenmesi, Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi ve Kayda Alınmasına Dair Usul ve Esaslar yönetmelikte iletişimin tespiti; iletişimin içeriğine müdahale etmeden iletişim araçlarının diğer iletişim araçlarıyla kurduğu iletişime ilişkin arama, aranma, yer bilgisi ve kimlik bilgilerinin tespit edilmesine yönelik işlemler olarak tanımlanmıştır.

“Kayda alma” konuşulanların elektronik ortamda “veri” olarak kayıt edilmesidir. Kişinin telefon konuşmalarından sadece suç unsuru veriler değil, kişi hakkında birçok kişisel veri elde edilmektedir. Sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi elde edilen “kişisel veriler” üzerinde araştırma ve analiz yapmayı ifade eder¹⁹⁶.

Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti, Dinlenmesi, Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi ve Kayda Alınmasına Dair Usul ve Esaslar hakkında yönetmelikte

¹⁹²KESER Leyla-Adli Bilişimle İlgili Olarak AB ve ABD’deki Yasal Düzenlemeler Ve Kişisel Verilerin Korunması-Bilişim Hukuku 9–10 Ekim 2008-Ankara

¹⁹³ 5651 Sayılı Yasa, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

¹⁹⁴ CMK’ ya bu kavram 25.05.2005 tarih ve 5353 sayılı Kanun m.17 ile eklenmiştir.

¹⁹⁵ KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e. sf.722

¹⁹⁶KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e. sf.723

telekomünikasyon; her türlü işaret, sembol, ses ve görüntünün ve elektrik sinyallerine dönüştürülebilir her türlü verinin kablo, telsiz, optik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, elektrokimyasal, elektromekanik ve diğer iletim sistemleri vasıtasıyla iletilmesi, gönderilmesi ve alınması şeklinde tanımlanmıştır.

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, araya bir vasıta sokulmak suretiyle gerçekleştirilen her türlü haberleşmenin gizlice dinlenmesi, burada elde edilen bilgilerin kaydedilmesi ve değerlendirilmesini kapsamına almaktadır. İletişimi sağlayan araçlar çok geniş ve çağdaş tekniğin ortaya koyduğu muhtelif ekipmanlar olup telefon, faks, bilgisayar, kablolu veya kablosuz araçlardır. Bunların sinyalleri yazıları resimleri, görüntü ve seslerin dinlenmekte ve tespit edilmektedir¹⁹⁷.

AİHM kararlarında uygulandığı gibi telekomünikasyon araçlarıyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirine “**ancak demokratik kurumları korumak bakımından mutlak zorunluluk bulunması**” koşuluyla başvurulabilir.(Nitekim AİHM Klass ve diğerleri davasında “ demokratik toplum kurumlarının korunması amacıyla” bu tedbirlere başvurulabilir demiştir.) Dolayısıyla bu tedbirin uygulama amacıyla girecek suçların sınırlı olması gerekmektedir. Avrupa ülkelerinde bu tedbire başvurmak için belirli suç grupları veya fiilen ağırlığı veya işleme biçimi bakımından belirli koşullar göz önüne alınarak düzenleme yapılmıştır¹⁹⁸. CMK madde 135’te bu tedbirin hangi suçlar için uygulanacağı katalog suç düzenlemesi ile belirlenmiştir. Bu suçlar belirli ağırlıkta olan ve işleniş şekilleri itibarıyla, iletişimin denetlenmesi tedbirine en çok ihtiyaç duyulacak suçlar olarak belirlenmiştir. Bu katalog tespit edilmek suretiyle, bunların dışındaki suçlarla ilgili olarak bu tedbire başvurulması engellenmiştir. Bu noktada belirli ağırlıktaki suçlarla ilgili olarak bu tedbire imkan veren hükümet tasarısından ayrılmıştır¹⁹⁹. CMK madde 135’te iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi dışında maddenin 4. fıkrasında sanığın veya şüphelinin yakalanması için mobil telefonun yerinin hakim veya gecikmesinde sakınca olan hallerde Cumhuriyet savcısının kararı ile tespit edilebileceği düzenlenmiştir. CMK madde 137’de kovuşturmayaya yer olmadığı veya hakim onayının alınmaması halinde kayıtların en geç onbeş gün içinde yok edileceği belirtilmiştir.

Bu tedbir Alman CMUK§ 100a, 100b, 101 düzenlenmiştir. Alman Ceza Usul Kanuna göre; haberleşmenin denetlenmesi ve kaydedilmesi kararını sadece hakim verir; gecikmesinde

¹⁹⁷ ŞİRİN OSMAN, Gizli Ceza Muhakemesi Tedbirleri (Gizli Koruma Tedbirleri) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/145.doc> Erişim tarihi 14.04.2009

¹⁹⁸ ŞİRİN OSMAN, a.g.w. s. Erişim tarihi 14.04.2009

¹⁹⁹ HAKERİ Hakan, Yeni Ceza Muhakemesi Hukukunda İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.1, Sayı 1 Yıl:2006,sf.22

sakinca bulunan hallerde bu kararı yetkili savcı verir. Ancak bu karar üç gün içinde hakim tarafından kabul edilmez ise geçerliliğini kaybeder; verilen karar yazılı ve açık olur; karar en fazla üç aylık süreyi kapsar. Koşulları varsa her defasında üç aydan fazla olamamak üzere uzatılabilir.(100b)²⁰⁰

İletişimin tespiti ve dinlenmesi, Anayasa madde 22’de yer verilen haberleşme özgürlüğü ile koruma altına alınmıştır. Bu hükmün sağladığı koruma özel yaşam garantisini (Any.m.20) mekan itibariyle genişletmektedir²⁰¹.Uzakla haberleşmenin denetlenmesinin hemen hemen oybirliği ile haberleşme özgürlüğüne ve bu arada bazı yazarlar tarafından da aynı zamanda genel kişilik hakkına müdahale oluşturduğu kabul edilmektedir. Bazı yazarlar genel kişilik hakkından çıkarılan değişik haklara ve bu arada 1983 yılından sonra Alman Anayasa Mahkemesi tarafından geliştirilen kişinin kendisine ait verilerin kaderini belirleme hakkına müdahaleden söz etmektedirler²⁰².

Elde edilen bilgilerin ceza muhakemesinde kullanılmasının değil de örneğin toplanan verilerin başka yollarla elde edilen bilgilerle bağlantı kurulmasının sözkonusu olduğu durumlarda haberleşme özgürlüğünün mekan itibariyle genişletilmiş koruma alanının dışına çıkmaktadır. Artık bu durumda kişinin kendisine ait verilerin kaderini belirleme hakkının sağladığı koruma devreye girer²⁰³.Bu özgürlük iletişimi bir bütün olarak kapsamaktadır. Gizliliğin kapsamına sadece haberleşme içeriği değil, aynı zamanda şekli, süresi, zamanı ve yerine ilişkin bilgiler de dahildir²⁰⁴.

6. TEKNİK ARAÇLARLA İZLEME İLE ELDE EDİLEN KİŞİSEL VERİLER

Teknik araçlar; mini mikrofon ve dinleyiciler yanında uzak bir mesafeden yapılan konuşmaları dinleme olanağı sağlayan, gönderilen sinyallerle taşıt araçları ve diğer eşyanın nerede bulunursa bulunsun yerini tespit edebilen cihazlardan yararlanılabilmektedir. Bundan başka optik gözetleme için video kameralar, fotoğraf makineleri, dürbünler, gece görüşü sağlayan kızıl ötesi araç geliştirilmiştir. Teknik araçlar yerine getirdiği fonksiyon bakımından ikiye ayrılmaktadır, teknik araçların bir kısmı optik bir kısmı akustik gözetlemeye yaramaktadır. Ayrıca bazı teknik araçlar ses veya görüntüyü kaydederken bazıları da yalnızca

---

²⁰⁰ GELERİ/İLERİ Organize Suçlarla Mücadelede Gizli ve Örtülü Yaklaşımlar, Ankara 2003 sf.108

²⁰¹ Bu görüşte olanlar için bkz. ERDEM Mustafa Ruhan, a.g.e. sf 126

²⁰² Bu görüşte olanlar için bkz. ERDEM Mustafa Ruhan, a.g.e. sf 180

²⁰³ Bu görüşte olanlar için bkz. ERDEM Mustafa Ruhan, a.g.e. sf 181

²⁰⁴ SÖZÜER Adem,Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukuk’ta „Telefon,Teleks,Faks ve Benzeri Araçlarla Yapılan Özel Haberleşmenin Bir Ceza Yargılaması Önlemi Olarak Denetlenmesi,,Prof. Dr. Türkan Rado’ya Armağan, İHFM C.IV Sayı:3 İstanbul ,1997 sf. 72

aktarmakla sınırlı bir fonksiyona sahiptir²⁰⁵. Teknik araçlarla izleme CMK madde 140'da düzenlenmiştir. Teknik araçlar ses ve/veya görüntü almak için kullanılabilir. Kanunkoyucu bu tedbirin uygulanacağı suçları, katalog suçlar olarak belirlemiş ve sınırlamıştır²⁰⁶.

Gizli gözetlemeye alma, StPO 163e bireylere hareket halindeki nesnelere esas olarak gizlice plana uygun şekilde gözetlenerek hareket krokisinin çıkarılması, bu suretle bireyin veya nesnenin nerelere gidip geldiğinin, bireyin kimlerle ilişki içinde bulunduğunun tespit işlemine gizli gözetlemeye alma denilmektedir²⁰⁷. Bu şekilde bireyin bir hareket resmi çizilmektedir. Alman Hukukunda bu tedbir belli koşullar gerçekleştiğinde fail ile ilişkisi olduğu zehabı bulunan kişiler ile bunlarla temasa geçmek isteyen kişiler hakkında uygulanabilir²⁰⁸.

Gizli dinleme, iletişimin denetlenmesi dışında bir kavramdır. Burada araya bir vasıta sokulmak suretiyle haberleşmeyi sağlayan iletişim araçlarının dinlenmesi sözkonusu değildir. Kişinin bulunduğu ortamda yaptığı konuşmaların dinlenmesidir.

Bir kimsenin normal konuşmasının gizlice dinlenmesi, Anayasadaki haberleşme gizliliğinin ihlali mahiyetinde değildir. Gizli dinleme ahlaka aykırıdır. Ancak bu aykırılık sırf bu sebeple gizli dinlemenin hukuk bakımından hüküm ifade etmesine engel olmamalıdır. Eğer gizli dinleme belli bir hukuk normuna (CK 133) aykırı ise, yani “aletle dinleme” veya “ses alma cihazı ile kayıt” sözkonusu ise bu aykırılığın müeyyidesi bahis konusu olabilecektir²⁰⁹.

Uzun süreli gizli gözetlemeye alma bireyin hayat şartları hakkında geniş malumat elde edebilmek amacıyla, belli bir plan dairesinde ve uzun süreli olarak ve tam gün (24 saat) yapılan gözetlemeye denilmektedir. Bu gözetleme statik yani sabit belli bir yerden veya

---

²⁰⁵ ÖZTÜRK/ERDEM, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Bası 2006, syf.606

²⁰⁶ Türk Ceza Kanununda yer alan; 1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),3. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),4. Parada sahtecilik (madde 197),

5. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),6. Fuhuş (madde 227, fıkra 3)

7. İhaleye fesat karıştırma (madde 235), 8. Rüşvet (madde 252), 9. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),

10. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),11. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337),Suçları. b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.c) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.d) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

²⁰⁷ ÖZTÜRK Bahri Yargıtay Kararları ışığında Delil Yasakları AÜSBF, Ankara 1995 syf.104 nakleden Gökoğlu Şükrü Ceza Yargılamasında Bilgi Toplama İşlemleri, Yüksek lisans tezi,1999 syf.110

²⁰⁸ Gropp Walter, Organize Suçla Mücadelede Yeni Araştırma Metotları, MÜHF 10.Yıl Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu İstanbul 1993 syf.95 nakleden Gökoğlu Şükrü Ceza Yargılamasında Bilgi Toplama İşlemleri, Yüksek lisans tezi,1999 sf.110

²⁰⁹ YENİSEY Feridun, İstihbarat, Yayınlanmamış Kitabı, syf.4

dinamik yani hareketli olabilir. Örneğin bir kimsenin evinin veya işyerinin giriş kapısının video kamera ile aylarca ve tam gün gözetlenmesi halinde statik gözetleme sözkonusudur. Buna karşılık günlük hareket halinde olan kişinin takip edilmesi dinamik gözetlemedir²¹⁰.

Teknik araçlarla izleme yapılabilmesi için suç işlendiği yönünde kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı gerekmektedir. Maddede başka suretle delil elde edilememesi halinde bu tedbirin uygulanabileceği düzenlenmiştir. Burada kişinin özel hayatına bir müdahale olması nedeniyle, kanun koyucu şüphe derecesini üst seviyede ve orantılılık ilkesi açısından delil elde etmek için başka bir yöntemin mevcut olmaması yani en son uygulanabilirlik şartını koymuştur.

CMK’ da şüpheli ya da sanığın “kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri” ve “işyerinde” olmak üzere bu iki alan için teknik araçlarla izleme, ses ve görüntü kaydı alma yetkisi verilmiştir.4422 sayılı ÇASÖMK madde 3’de mesken, ikametgah, işyeri ve kamuya açık yerlerde teknik araçlarla izleme ses ve görüntü kaydı alma yetkisi düzenlenmiştir. CMK madde 140/1’e konut ve ikametgah dahil edilmemiş ve maddenin 5’nci fıkrasında bu tedbirin kişinin konutunda uygulanmayacağı ayrıca belirtilmiştir. Bu anlamda kanun koyucu ÇASÖMK’ a göre CMK’ da daha sınırlayıcı davranmıştır.

Alman hukukunda sadece kamuya açık alanlarda teknik takip veya kayıt gibi imkanlara başvurulması–1992 yılından sonra çıkarılan kanunla-kabul edilmiştir.1992 yılında yapılan değişiklikle iletişimin dinlenmesi için sayılan suçların aydınlatılması için kamuya açık alanlarda teknik takip imkanı, bu yetkinin ihtiyaca cevap vermemesi ve organize suçlulukla mücadelede yetersiz kalınması dolayısıyla çok tartışılmasına ve ahlaki açıdan eleştirilmesine rağmen uygulama alanları daha da genişletilerek 1998’deki kanuni düzenleme ile konut ve işyerleri gibi yerlerde de teknik takibe başvurma imkanı getirildi. Aslında 1992 yılındaki düzenleme konut ve diğer kapalı yerlerde bu yetkinin kullanılmasına imkan verilirken, Anayasa Mahkemesinin kararı ile kapalı yerlerde bu uygulamanın yapılması Anayasanın 13. maddesine aykırı bulunmuştur.1998 yılında mecburiyetler karşısında Anayasanın 13. maddesinde bile düzenleme yapılarak kapalı yerlerde uygulama da kapsama alındı²¹¹.

ÇASÖMK madde 3’de teknik araçlarla izlemenin gizli olarak yapılacağı belirtilmiştir. CMK’ da gizli kavramı kullanılmamış olmasına rağmen tedbirin yapısı itibariyle gizli olacağı açıktır.

²¹⁰ ÖZTÜRK Bahri, Yargıtay Kararları ışığında Delil Yasakları AÜSBF, Ankara 1995 syf.106

²¹¹ ÖZTÜRK Bahri, Organize Suçlulukla Mücadele, AB Sürecinde Türk Polisi, Polis Akademisi Seminer, Konferans Sempozyum Bildirileri Dizisi:3 1997, sf 204–205

Teknik araçlarla izlemeye hakim, gecikmesinde sakınca olan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararlar 24 saat içinde hakim onayına sunulur. Kanun maddesinde hakim onayı olmadığı takdirde elde edilen delillerin kullanılıp kullanılmayacağı maddede düzenlenmemiştir. Bu konuda maddede açıklık bulunmaktadır. Teknik araçlarla izlemede böyle bir açık düzenleme bulunmadığından savcının emri ile yapılan teknik takipten elde edilen bilgilerin onaylanmasa dahi, delil olarak kullanabileceği görüşünderiz²¹².

Teknik araçlarla izleme kararı en çok dört hafta olarak verilebilir. Bu süre gerektiğinde bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Kanunda örgüt suçları için süre bir haftadan fazla olmamak üzere süre müteaddit defalar hakim kararı ile uzatılabilecektir.

CMK madde 140/4’de kişi hakkında teknik araçlarla elde edilen görüntü ve ses kayıtları, bu kayıtlardan elde edilen veriler sadece bu maddede sayılan suçların soruşturmasında ve kovuşturulmasında kullanılabilir. Ceza kovuşturması bakımından gerekli olmadığı takdirde Cumhuriyet savcısı tarafından derhal yok edilecektir. Teknik araçlarla izleme ile elde edilen verilerin saklanması kabul edilmemiş, kişi hakkında elde edilen ses ve görüntülerin başka suçlar açısından kullanılması yasaklanmıştır.

Kişi hakkında uygulanan tedbirin son bulması halinde tedbir uygulanan kişiye bu konuda herhangi bir bilgi verilmemektedir. ABD’ de teknik takip sonunda, takip edilene 90 gün içinde bilgi verilmektedir²¹³.

7. KAYIT VE VERİLERİN İNCELENMESİ YÖNTEMİ İLE ELDE EDİLEN KİŞİSEL VERİLER

Kayıt ve verilerin incelenmesinde iki yöntem izlenmektedir. Bunlardan biri, bilgisayardaki verilerin karşılaştırılması suretiyle uygulanan “trol ağı metodu”dur. Bu önlem şüpheli sayısını en aza indirmeye yönelik bir bilgisayar sistem analizidir²¹⁴. Buna göre fail olarak tahmin edilen kişide mevcut özelliklere(belirli yaş, ortalama boy, dış görünüş, medeni durum) uygunluk taşıyan kişiler inceleme sürecine giren ve bu özelliklere uygunluk taşımayan kişilerden ayıklanmaktadır²¹⁵. Bu şekilde şüpheli sayısı en aza indirgenmektedir.

---

²¹² KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e sf.739

²¹³ GELERİ/İLERİ Organize Suçlarla Mücadelede Gizli ve Örtülü Yaklaşımlar Ankara 2003 syf.136 nakleden Derdiman Cengiz, Polis Yönetimi ve Hukuku,3. Baskı, 2007,syf.450

²¹⁴ ÜNVER Yener, Federal Almanya’da Terör ve Organize Suçluluk İle İlgili Düzenlemeler, Nurullah Kunter’e Armağan 1998,sf.408

²¹⁵ GELERİ/İLERİ a.g.e. sf.162

Bilgisayar sistem analizi yöntemine benzeyen bir diğer yöntem de daha basit bir işlem gerektiren, çeşitli bilgisayar sistemlerinde bulunan ve muhtemel fail ile ilgili verilerin karşılaştırılması yöntemidir. Bilgisayar yardımıyla karşılaştırma (Computer matching) olarak adlandırılan bu uygulama ile vergi dairesi ve sosyal sigortalar gibi her türlü resmi ve özel kurumların bilgisayar sistemlerindeki verilerin karşılaştırılması ile fail ve failerin yaşantısı hakkında delil elde edilmesi veya delillere ulaşmayı sağlayacak önemli bilgilerin elde edilmesi sağlanmaktadır.²¹⁶ Trol ağı metodunda, mesela suçu işlediğinden şüphelenilen ve kimliği meçhul olan kişinin 20 ila 30 yaş arasında veya çok iri olması gibi özellikler, “krimonojen özelliği” (Suchbegriff) oluşturur. Bu özelliklere sahip olan pek çok kişinin “aranan şahıs” olmadığı açıktır; bunların içinden sadece bir tanesi muhtemel fail olup diğerleri masum kişilerdir. Ancak 20–30 yaş arasında, iri yapılı olan ve “ağa takılan” herkes hakkında araştırma yapılır. Bu kişiler hakkında hazırlık soruşturması başlamış değildir. Bunların “şüpheli”(Beschuldigte) statüsüne girip girmeyecekleri ancak araştırma yapıldıktan sonra belli olacaktır. Aranılan özellikleri taşıyan kimselere ait bilgilerin bilgisayara kaydedilmesi ile bu kişiler “şüpheli” hukuki statüsüne girmezler. Zira bu kişilerden şüphelenmeyi gerektiren “zehap” derecesindeki şüphe henüz doğmamıştır. Bu nedenle AİHS 6/2 açısından suçsuzluk karinesi zedelenmiş sayılmazsa da, polis bilgisayarına, “ağır bir suçtan dolayı aranılan kişilerde bulunan özelliklere sahip bulunduğu için” kimlik bilgilerinin kaydedilmesi o kişi için lekeleyicidir²¹⁷.

Mukayeseli hukukta oldukça yaygın olan bu metodlar, bizim hukukumuzda ÇASÖMK madde 4²¹⁸’de düzenlenmişti. Ancak bu yasanın yürürlükten kaldırılması ile yeni bir düzenlemede delil elde etmek amacıyla kayıt ve verilerin incelenmesi düzenlenmemiştir.

Türk Hukuku bakımından kişisel verilerin toplanması sadece parmak izi bakımından mümkündür. Çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele amacıyla çıkarılan ve bilahare yürürlükten kaldırılan 4422 sayılı Kanun’da benzer şekilde trol ağı metoduyla veri araştırma metodu bulunmaktaydı. Fakat yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nda bu metod düzenlenmemiştir. Bunun için polisin trol ağı gibi bir metotla veri taraması yapması, alması ve kullanması hukuken mümkün değildir. Fakat gerçekte bu konu yapılıyor mu yapılmıyor

---

²¹⁶ GELERİ/İLERİ a.g.e. sf.163

²¹⁷ YENİSEY Feridun, Kişisel Veri Toplama Yetkisi, Yayınlanmamış Kitabı, sf.8

²¹⁸ Kayıt ve verilerin incelenmesi

Madde 4 - Bu Kanunda öngörülen suçların veya delillerinin ortaya çıkarılması için, suçların işleniş biçimlerine benzer tutum ve davranışlarda bulunan kişilere ilişkin yer, kuruluş, çevre ve kurumdaki, Devletin ulusal güvenliği bakımından gizli kalması zorunlu olanlar hariç her türlü resmi ve özel kayıtlarla bilgisayar verileri incelenebilir.

mu bu konuda bir açıklık bulunmamaktadır²¹⁹.Derdiman²²⁰,a göre polisin gerek önleyici ve gerekse adli görevinin yerine getirilmesi için bir eşkalın elde bulunan fotoğraf ya da bilgisayardaki bilgi bankasından araştırılması yönteminde hiçbir kanuna aykırılık bulunamaz, bununla ilgili olarak kanunlarda yasaklayıcı bir hüküm bulunmamaktadır. Trol Ağı metodu diyebileceğimiz bu uygulamaya polis kendisi dedektiflik mahareti bakımından gerekli gördüğünde karar verebilir. Adli görevin ifası ile ilgili olarak böyle bir yöneme başvurma halinde C. Savcısına bilgi vermek gerekir. Kanuni bir düzenleme yapılmadan kişisel verilere müdahale açık şekilde hukuka aykırıdır. Polisin önleyici ve adli görevi açısından çok önemli olan bu sistemin mutlaka yasal olarak düzenlenmesi, hem işlemin kaynağını yasal bir düzenlemeden alması bakımından hem de kişisel verilerin korunması açısından önemlidir. Bu yöntemin bizim hukukumuzda da uygulanması için kanunla yasaklanmamış olmasını yeterli bulmak hukuk mantığı ile çelişmektedir. Burada kişinin korunması gereken kişisel verileri mevcuttur, hukuken kişisel verilere bu şekilde müdahale kabul edilemez.

1774 sayılı Kimlik Bildirme Kanununun ek 1. maddesinde belirtilen özel veya resmi her türlü konaklama tesislerden Bakanlar Kuruluna belirlenecek olanlar tespit ve ilan tarihinden itibaren 3 yıl içerisinde tüm kayıtlarını bilgisayarda tutmak ve bilgisayar terminallerini aynı kolluk kuvvetlerinin bilgisayar terminallerine bağlamak zorundadırlar.

Sınırlarda yapılan pasaport kontrolleri sırasında kimin hangi saatte nereye gittiğine dair veri kaydı yapılıyorsa, bunların daha sonradan suç araştırmasında kullanılması için hakim kararı gerekir. Hakim kararı ile incelenebilecek kayıtlara, satın alınmış bulunan uçak biletleri, ödenmiş elektrik faturaları gibi, elektronik ortamda tutulan ticari kayıtlarda dahildir²²¹. Bizim Hukukumuzda polis AFIS sistemindeki parmak izlerinde doğrudan sorgulama yapabilir ise de diğer hallerde bilgisayardan doğrudan sorgulama yapılabilmesi için hakim kararı veya Cumhuriyet savcısının emri gerekmektedir. Polise kendiliğinden doğrudan sorgulama yapma yetkisi verilmemiştir²²².

Alman Hukukunda bu sistem oldukça gelişmiştir. Almanya’da otomatik veri işlem olanaklarından ceza koğuşturması amacıyla yararlanabileceği düşüncesine Hamburg Elektrik Dağıtım Merkezinin müşteri kartlarının bir bölümüne el konulması olayı vesile olmuştur. Gerçekten de teröristlerin kısa bir süre için kiraladıkları ve elektrik faturalarını ya sahte bir ad

---

²¹⁹ WÜRTEMBERGER Thomas, a.g.e.sf.39

²²⁰ DİRDİMAN Cengiz, a.g.e.,sf.452

²²¹KUNTER-YENİSEY- NUHOĞLU a.g.e.sf.739

²²²WÜRTEMBERGER Thomas, a.g.e. sf.38

altında peşin olarak veya ev sahibi vasıtasıyla ödedikleri konusundaki bilgiler olayda çıkış noktası yapılmış ve bu konuda elektrik, gaz ve su dağıtım merkezinin verileri arasında bir karşılaştırmaya gidilmek istenmiştir. Hamburg Elektrik Dağıtım Merkezinin müşteri kartlarını kolluğa vermeye yanaşmaması üzerine bu kartların bir kısmına elkonulmuştur. İnceleme sürecinden sonra elektrik faturasını yukarıda belirtilen biçimde ödeyenlere uygunluk gösteren kişilerden bir grup geriye kalmış ve bunlara karşı daha sonra bilinen klasik soruşturma tedbirleri çerçevesinde soruşturmaya devam edilmiştir²²³.

Teknik anlamda tedbir, “faille ilgili olabilecek özelliklere uygunluk gösteren ve değişik nedenlerle başka kurumlarda depolanmış olan kişisel nitelikli verilerin şüpheli olmayan kişileri ayıklamak veya soruşturma açısından önemli diğer ayırıcı ölçütlere uyan kişileri belirlemek için mekanik olarak karşılaştırılması” biçiminde tanımlanmıştır.(Alman CMUKŞ 98a 1c.1)²²⁴. Trol ağı metodu ile araştırma sadece en ağır suçlarda uygulanabilir. Bu suçlar sınırlı sayıda olmak üzere Alman Ceza Muhakemesi Kanunda belirtilmiş olan; terör örgütü oluşturmak (StGB 129a), silahlı soygun (StGB 250.1.1) ve ateşli silahlar ile uyuşturucu maddeler alanındaki suçlardır²²⁵.Bu metoda başvurabilmek için hakim kararı gerekir. Gecikmede sakınca varsa savcılık emri yeterlidir. Ama bu durumda emrin 3 gün içinde yargıç tarafından onaylanması şarttır. Ancak belli suçlarda somut şüphe varsa ve “orantılılık” ilkesine aykırı olmayacaksa Trol Ağı metodu uygulanır²²⁶.Söz konusu veri karşılaştırması sona erer ermez, bu verinin derhal ilgili kuruma iadesi gerekir. Başka bir yere kaydedilen bir veri ise bu verinin ceza yargılamasında kullanılmasına gerek kalmadığı anda silinmesi gerekir. Bu şekilde elde edilen veriler ancak yukarıda belirtilen suçlarda delil olarak kullanılabilirler ve diğer suçlara ilişkin bir yargılamada ise kullanılamazlar²²⁷.Trol ağı araştırma metodu uygulanılarak kimlik bilgileri bilgisayara kaydedilen fakat daha sonra yapılan ek araştırmalar neticesinde şüpheli statüsüne girmeyen kişilere, haklarında trol ağı metodu ile araştırma yapıldığı konusunda bilgi verilir.(StPO 163d V) İlgiliye bilgi verme kuralı iki noktada sınırlanmıştır: a) Sadece “hakkında ek araştırma yapılmış olan kişilere bilgi vermek mecburiyeti vardır. b)İlgiliye bilgi verilmesi, yürütülmekte olan soruşturmayı

---

²²³ ERDEM Mustafa Ruhan, a.g.e. sf.109

²²⁴ ERDEM Mustafa Ruhan,a.g.e. sf.105–106

²²⁵ YENİSEY Feridun, Kişisel Veri Toplama Yetkisi,Yayınlanmamış Kitabı sf.9

²²⁶ KAZAN Turgut,Organize Suçlarla Mücadelede Koruma Tedbirleri, Yargı Reformu 2000 Sempozyumu, İzmir Barosu,sf.570

²²⁷ ÜNVER Yener, Federal Almanya’da Terör ve Organize Suçluluk İle İlgili Düzenlemeler, Nurullah Kunter’e Armağan 1998,sf.408–409

tehlikeye düşürecekse veya asayiş açısından (öffentliche Sicherheit)sakıncalı ise bilgi verilmez²²⁸.

Avusturya’da tedbir önceleri, elkoymaya ilişkin hükümler ve genel yetki normuna (Avusturya CMUK§24) dayandırılmış ise de 1993 yılında yapılan değişiklik çerçevesinde önleyici amaçla polis kanunda (Avusturya GKK§53) tedbire yer verilmiştir. Öğretide veri koruma hakkı ve kişinin kendisine ait verilerin kaderini belirleme hakkına müdahale olarak nitelendirilen tedbir 1997 CMUK değişikliği ile otomasyona dayalı veri karşılaştırma başlığı altında düzenlemeye kavuşturulmuştur²²⁹. (Avusturya CMUK§149g vd.)

Trol ağı metodunun başarıyla uygulanması gelişmiş bir bilgisayar sistemini, yeterli sayıda kişilere ilişkin verilerin elde edilerek bilgisayara kaydedilmesini, somut olaya ilişkin yeterli verinin elde edilmiş olmasını ve mevcut bilgilerle iyi bir şekilde karşılaştırılmasını gerekli kılmaktadır²³⁰.

8. İFADE ALMA İLE ELDE EDİLEN KİŞİSEL VERİLER

CMK madde 2’de, ifade alma “şüphelinin kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesi” olarak tanımlanmıştır. İfade almaya yönelik usul CMK madde 147 ve Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği madde 23’de düzenlenmiştir. İfade alma sırasında kişinin kişisel verileri ifade alma tutanağına kaydedilmektedir. CMK ve Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinde şüphelinin ifadesinin alınmasında, ilk işlem kimlik tespitidir. İfadesi alınan kişinin açık kimliği, adı, soyadı, baba ve ana adı, doğum yeri, tarihi, nüfus kaydı, yaşı, ikametgahı, mesleği, medeni hali, daha önce suç işleyip işlemediği belirlenir. Bunlar ifade tutanağına geçirilir. CMK madde 147/1-a’da ifade verenin kimliğine ilişkin soruları doğru cevaplamakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Kabahatler Kanunu madde 40 uyarınca bilgi vermektan kaçınması halinde idari para cezası verilecektir. Eğer kişi açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması nedeniyle kimliği belirlenemiyorsa, bu kişi kimliği açık şekilde anlaşılincaya kadar gözaltına alınır ve gerekirse tutuklanacaktır. Ayrıca ifade verenin kişisel ve ekonomik durumu hakkında da bilgi alınacağı belirtilmiştir. Tutanak ifade veren tarafından okunduktan sonra imzalanacaktır. Kişi imzalamaktan imtina ediyorsa bunun nedenleri de tutanağına geçecektir.

²²⁸ YENİSEY Feridun, Kişisel Veri Toplama Yetkisi, Yayınlanmamış Kitabı, sf.10

²²⁹ ERDEM Mustafa Ruhan, a.g.e. sf.117

²³⁰ ÖZTÜRK, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, sf:502

İfade alma sırasında kanun koyucu teknik imkanlardan faydalanılarak, ifade alma işleminin kayda alınmasını zorunlu hale getirmiştir.

CMUK'ta kayda alma zorunluluğu getirilmemişti. Bu bakımdan kişinin rızası ile yapılmaktaydı. CMK'nın kayda alma zorunluluğu getirmesi nedeniyle kişinin rızasının alınması sözkonusu değildir.

F. KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİ VE KULLANILMASI

Türk Hukukunda kolluğun kişisel verilerin kaydedilmesi ve kullanılmasında yetki ve görevi düzenlenmemiştir. Bu nedenle bu konuda Alman Hukuku uygulaması incelenecek Alman Polis Kanundaki düzenlemeler açıklanacaktır.

Alman Hukukunda, belli bir amaç doğrultusunda ve hukuka uygun olarak elde edilmiş olmaları halinde kişisel verilerin bilgisayara kaydedilerek saklanması mümkündür²³¹.(BWPoIG 37 I)

Kişisel verilerin değerlendirilmesinde polis elinde bulundurduğu verileri örnek verilerle karşılaştırma yetkisine sahiptir. Kanun maddesinde belirtilen kişilere ait verilerin polisin bilgisayarında bulunan veriler ile karşılaştırılarak tespit yapılması mecburidir. Bu kişiler dışında kalan kişilerin kişisel verilerinin polis bilgisayarında sorgulanabilmesi için, bu sorgulamanın polise verilmiş olan belli bir görevin ifası için gerekli olması şarttır.(Bavyera Polis Kanunu 43 1).

Veri saklanması veri üzerinde değişiklik veya bunun kullanılması sadece bu verinin toplanması ile güdülen amaç doğrultusunda yapılabilir. Eğer polis başka bir amaç ile aynı veriyi toplamaya yetkili ise, evvelce toplanan verinin yeniden kullanılması yeni amaç altında da hukuka uygun olur. (Bavyera Polis Kanunu 37 II).

Kişisel verilerin toplanması ve kaydedilmesinde “amaca bağlılık” vardır. Veri hangi amaç için kaydedildi ise, o amaç için kullanılabilir. Ancak amaç değişimi mümkündür. Bunun örneği önleme amacı ile kaydedilen kişisel verinin ceza muhakemesi amacı için kullanılmasıdır²³².(StPO 161, 481,477 II,100d VI)

Polisin kendisine kanunlarla verilmiş olan görevlerini yerine getirmesi için gerekli olduğu hallerde kamusal makamlardan, kanunla aksine bir düzenleme yapılmamış olan durumlarda kişisel verileri kendiliğinden polise vermek mecburiyetindedirler.(Bavyera Polis Kanunu 42 I) Diğer kurum ve kuruluşlarca kişiler hakkında tutulan veriler savcının veya

²³¹ YENİSEY Feridun,Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Kullanılması,19.Bölüm, Yayınlanmamış Kitabından,sf.1

²³² YENİSEY Feridun,a.g.e.sf.1

hakimin herhangi bir emri veya kararı olmadan polis tarafından talep edildiğinde ve bu konuda bilgi istenildiğinde doğrudan polise verilir. Polisin bu verileri istemesi veya alması için hakim kararı alınmasına gerek yoktur (kanunda düzenleme varsa)²³³. Polis kendisine verilen görevleri ifa etmek amacıyla gerekli olduğu ölçüde elinde bulunan kişisel verileri diğer polis makamlarına verebilir.(Bavyera Polis Kanunu 40 1) Almanya’da yeni yürürlüğe giren bir kanun ile bütün verilerin terörle mücadele amacıyla aynı yerde birleştirilerek bir bilgi bankası oluşturulması öngörülmüştür.16 eyaletteki veri ve bilgi sahibi bütün kurumlar terörle ilgili bilgileri bu veri bankasında toplamıştır. Her polis birimi bu bilgileri sorgulayabilir²³⁴.

Polis bir suç işledikleri şüphesi altında bulunan şahıslardan elde ettiği veya yürütmekte olduğu bir hazırlık soruşturması sırasında kazandığı kişisel verileri, bu veriler tehlikenin önlenmesi ve özellikle suçlarla önleyici bir mücadele yapmak açısından gerekli olduğu ölçüde saklayabilir, değiştirebilir ve kullanabilir. Veriyi saklamanın sebebini oluşturan şüphe ortadan kalktığı durumlarda veri silinir. Maddede ayrıca veriyi saklama için süreler belirlenmiştir.

(Bavyera Polis Kanunu 38/ 2).

IV. KOLLUK DIŞI MAKAMLARIN KİŞİSEL VERİ TOPLAMA YETKİSİNE GENEL BAKIŞ

A. Adli Sicil

5352 sayılı Adli Sicil Kanunu madde 1’de kesinleşmiş ceza ve güvenlik tedbirlerine mahkumiyete ilişkin bilgilerin otomatik işleme tabi bir sistem kullanılarak toplanmasına, sınıflandırılmasına, değerlendirilmesine ve gerektiğinde en seri ve sağlıklı biçimde ilgililere bildirilmesine dair usul ve esasları belirler şeklinde kanunun kapsam ve amacını belirlemiştir. Kanun madde 4’de hangi bilgilerin adli sicile kaydedileceği, madde 5’ de ise hangi bilgilerin kaydedilemeyeceği düzenlenmiştir. Kanunda adli sicil bilgileri sadece ilgili kişiye, vekiline, kamu kurum ve kuruluşlarına kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, yabancı devletlere ise mütekabiliyet esasına göre verileceği belirtilmiştir.

B. Uçak Bileti

Avustralya’da anti terörizm yasa tasarısında uçak yolcularına ait olan özel bilgilerin elde edilmesine olanak tanımaktadır. Hatta uçaklar, havaalanları, uçak ve gemi şirketlerine

---

²³³WÜRTEMBERGER Thomas,a.g.e.sf.40.

²³⁴ WÜRTEMBERGER Thomas, a.g.e. sf.41.

gizli kamera yerleştirilebileceği gibi mevcut müşteri bilgileri ve finansal veriler de talep edilebilecektir²³⁵.

2004 yılında AB ile ABD arasında imzalanan anlaşma sonucu ABD'ye transfer edilmeye başlanan kişisel yolcu kayıtlarının yeterli derecede korunması konusu AB içinde önemli ölçüde endişe yaratmış ve halihazırda da tartışmalara neden olmaktadır. Yolcu verilerinin ABD ile paylaşımı konusunda gerekli düzenlemelerle ilgili soru işaretleri yaratan en önemli konulardan biri bu verilerin havayolu güvenliği ile ilgisi olmayan amaçlarla da kullanılabilmesi endişesidir.

Kişisel verilerin korunmasının ihlali PNR Davası örneği;

ABD'nin güvenlik arayışı çerçevesinde AB ile imzaladığı anlaşmalardan biri Avrupa Toplulukları Adalet Divanına (ATAD) açılan dava konularından birini teşkil etmiştir. Bu bağlamda AB konseyi, Parlamento'nun görüşünü beklemeden uluslararası bir anlaşma yoluna giderek ve Komisyon ise çıkardığı “yeterlilik kararı” ile yetkilerini aştığı gerekçesiyle Parlamento tarafından ATAD'a açılan iptal davalarının konusunu oluşturmuşlardır.

İptal davasına konu olan sözkonusu anlaşma; AB'deki havayolu şirketlerini ABD'ye uçuşlarda yolcu isim verilerine girerek Amerikan yetkili birimleri ile bu verileri paylaşma konusunda yetkilendirmiştir. Böylece Atlantik ötesi ABD'ye uçuş yapan uçakların kalkmasından 15 dakika önce rezervasyon yaptıran yolcuların isim listelerinin ve bu yolcular hakkındaki 34 ayrı verinin ABD'li yetkililere verilmesi sağlanmıştır.

AP, ATAD'ın önüne iki dava getirmiş ve bunların AT anlaşması 230. madde uyarınca iptalini istemiştir. ATAD anlaşmanın iptaline karar verirken insan hak ve özgürlüklerinin ihlali olup olmadığına dair esasa ilişkin bir inceleme yapmaktan kaçınmış ve anlaşmayı Topluluk hukukunun dışında kaldığı gerekçesiyle iptal etme yolunu seçmiştir. Divan'ın, Parlamento'nun kararının iptalini gerektiren unsurlar olarak saydığı temel hakların ve orantılılık ilkesinin ihlali konularına girmeden karar vermeyi tercih etmesidir. Oysa bu konularda yorum yapma yoluna da gidip kararın esasına derinlemesine girme yolunu seçseydi belki de ATAD güvenlik gibi konularda bireysel özgürlüklerin sınırlarının ne derece ve hangi koşullarda zorlanabileceği yönündeki açmazlara bir açılım sağlamış olabilirdi. Dolayısıyla ATAD sınırlı bir temelde davaya ilişkin incelemesini yapmış ve iptal kararını vermiştir. Divanın kararında dikkati çeken diğer bir nokta ise PNR verilerinin havayolları

---

²³⁵ GÜÇLÜ Filiz, Avustralya'da da Anti Terörizm Yasası Tartışılıyor, Hukuki Perspektifler Dergisi, sayı:5 Aralık 2005 sf.150

tarafından toplanmasının Topluluk hukuku kapsamına girdiğini söylemesidir. Divan uçak bileti satışının bir hizmetin sağlanması ile ilgili olduğunu fakat yeterlilik kararı göz önüne alındığında oldukça farklı bir doğası olduğunu belirtmiştir. Bu hizmetin sağlanmasında verilerin işlenmesinin zorunluluk arz etmediği ve veri işlenmesinin kamu emniyetinin sağlanması ve yürütülmesi amaçlarıyla ilgili olduğunu söylemiştir. Divan'ın bu tespiti şu şekilde yorumlara açık kapı bırakmıştır. Eğer aynı veriler kamu güvenliği nedeniyle transfer edilmiş olsaydı, o zaman verilerin korunmasına dair AT direktifine dayanılmak zorunda kalınmayacaktı. Bu sonucun da geniş yorumlanabileceği tartışmaları yaşanmaya başlamıştır. Örneğin bu durumun Schengen Bilgi Sisteminde depolanan verilerin gelecekte 3. ülke ya da kuruluşlara aktarılmasında bu bilgiler, polis ya da kamu güvenliği gerekçelerine dayanılarak söz konusu direktifin kurallarının uygulanmasından kaçınılabilecektir. Avrupa Veri Koruma Denetçisi Hustinx, bu konuda Divan'ın vatandaşların korunması konusunda bir kaçış noktası, boşluk bıraktığı sonucuna varmakta ve PNR kararı ile ATAD'ın önceki kararlarında verdiği liberal yaklaşımdan uzaklaştığını söylemektedir. Örneğin Österreichischer Rundfunk davasında divan açıkça verilerin korunmasına yönelik direktifin uygulanmasının geniş yorumlanmaması gerektiğine karar vermiştir

ATAD'ın anlaşmayı iptal kararı vermesine karşın ikinci bir anlaşmanın halen yürürlükte olması ve dahası AB ve ABD'nin süresi temmuzda dolacak olan bu anlaşmanın yenilenmesi için halihazırda görüşmeler yapmaya devam etmesidir. ATAD kararına rağmen AB ve ABD yasa dışılığını korumasına karşın Eylül 2006 sonunda, süresi 31 Temmuz 2007 tarihinde dolacak olan ikinci bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmanın tartışılan diğer yönü ise neden veri akışının doğudan batıya doğru tek taraflı olduğu ve kişisel verilere erişimin tekniği konusudur. Mevcut durumda ABD yetkilileri "pull system" adı verilen ve havayolu rezervasyon sistemine doğrudan erişimi mümkün kılan bir sistem ile yolcu kayıtlarına ulaşmaktadır. Fakat AB içinde bu anlaşmaya karşı çıkanların bir ölçüde kabul edilebilir olarak gördüğü yöntem ise "push system" denilen ve ABD yetkililerine ancak istek üzerine seçilerek bu verilerin AB tarafından sağlanacağı bir tekniktir.

31 Temmuz 2007'de süresi dolan anlaşmanın yerine geçecek olan anlaşma için 29 Haziran 2007 tarihinde 27 ülkenin diplomatları uzlaşıya vardı. Avrupa Veri Koruma Denetçisi Peter Hustinx' e göre uzlaşıya varılan metin AB'nin temel hak ve özgürlüklerin korunması adına inandırıcılığını yitirmesine neden olacak ağırlıkta ihlallere yol açabilir. Bu anlaşmaya göre;

1. ABD otoritelerine gönderilen kişisel veriler mevcut durumda 3,5 yıl saklandığı halde bu süre 7 yıla çıkarılmış ve yasal bir emsali olmadığı halde “işlem görmemiş” verilerin 15 yıla kadar saklanmasına izin verilmektedir.

2. ABD otoritelerine verilen kişisel verilerin kullanımı hangi ABD makamları tarafından kullanılacağına ilişkin net bir ifade yoktur. Bu durumda bu kişisel verilerin birçok ABD makamı tarafından kullanılması sözkonusu olabilir.

3. ABD’ye iletilen kişisel verilerin kötüye kullanılması durumunda bu kullanıma karşı sağlam yasal bir mekanizma mevcut değildir. ABD, mektup teatisi ile bu konuda yasal bir antlaşma yapmaktan kaçınmaktadır.²³⁶

C. Banka Hesapları

Bankalar, müşterilerine bankacılık hizmeti sunarken müşteriye ait kişisel bilgilere başvurmaktadır. Bunlar kişinin kimlik bilgileri, adresi, telefonu, aylık geliri gibi kişisel bilgilerdir. Günümüzde kredi kartı kullanımı oldukça yaygın, bankalar bu kartlar için de kişisel bilgileri kayda almakta, kişinin yaptığı tüm harcamaların da kaydı tutulmaktadır. Kredi kartı ile alışveriş yapan bir kişinin nerede, ne zaman alışveriş yaptığı bilgisine kolayca ulaşılmaktadır. Ayrıca kredi kartı ile yapılan alışverişlerden kişinin ne tür bir alışveriş alışkanlığı olduğu da tespit edilmektedir. Bunun dışında bankaların yeterli güvenlik önlemi almaması halinde internet bankacılığında kişinin şifresi kırılarak hesabına ve kişisel bilgilere de ulaşılabilir.

Almanya’da terörizmle bağlantılı para hareketleri hakkında banka denetimini saydamlaştırmak ve bu yolla daha kolay tespit edilmesini sağlamak amacıyla Kredi İşleri Kanununa (Kreditwesengesetz) eklenen 24c hükmü banka hesaplarıyla ilgili kayıtların otomatik olarak çağrısını sağlayan bir sistem oluşturulmasını öngörmüştür. Bu hüküm ile modern bir bilgi çağrı sistemi kurulmasını kabul etmiştir. Bu sistem Alman Federal Finansal Hizmetler Denetleme Kurumuna banka hesap kayıtlarının otomatik bir şekilde bankalardan alınmasına imkan sağlayacaktır. Bankalar bu amaçla elektronik müdahaleye imkan verecek şekilde kayıtlarını merkezi bir bilgi dosyasında hazır bulundurmaları zorundadırlar. Kayıtlarda

---

²³⁶ÖZCAN Mehmet, YILMAZ Fatma, AB’nin “Amerikanlaşan” Terörle Mücadelesi, <http://www.usak.org.uk/junction.asp?mod=articles&st=PrintArticleDetail&id=270&lm=58649JLFD0932&ln=TR>

hesap sahibinin adı ve hesap numarası, kullanma hakkına sahip olanlar ve ekonomik olarak yararlananlar yer alacaktır. Federal Finansal Hizmetler Denetleme Kurumu bu yolla belli bir kişi veya örgütün hangi banka ve finans kurumunda hesabı olduğunu hızlı bir şekilde tespit edebilecek ve gerektiğinde bu hesapla ilgili hareketleri elde etmek için doğrudan ilgili bankaya başvurabilecektir. Kurum bu bilgileri kendi kullanımı yanında savcılık ve mahkeme gibi diğer kurumlara da verebilecektir²³⁷.

Amerika'da da Patriot Act 505. maddesi hükümetin herhangi bir mahkeme kararı olmaksızın çeşitli işletme kayıtları ve mali kayıtları ve bazı hallerde internet servisi sağlayan kuruluşların abonelerinin listesini ele geçirmesine izin veren “milli güvenlik mektupları” gönderme yetkisi üzerindeki sınırlamaları kaldırmaktadır. Ayrıca bir “milli güvenlik mektubu alan kişi hiç kimseye böyle bir bilgiyi vermek zorunda bırakıldığını da açıklamamak yükümlülüğü altındadır²³⁸. Patriot Act'te terörün finansal kaynaklarına ilişkin olarak bankalara ihbar yükümlülüğü getirilmiştir.

D. Kimlik Bilgileri

1774 sayılı Kimlik Bildirme Kanununun amacı, kimin nerede olduğunu bilmek ve suçluları izlemek, nüfus hareketleri hakkında ve özellikle turizm ve turistlere ilişkin istatistiki bilgilere zamanında sahip olmak şeklinde özetlenebilir. 1774 sayılı KBK kapsamı çok geniş tutulmuş uygulama yeri olarak özel ya da resmi (askeri tesisler dışında) her türlü konaklama, dinlenme, bakım ve tedavi tesisleri, sağlık yerleri, otel, han, pansiyon, bekar odaları, dini ve hayır kurumlarının sosyal tesisleri, konutlarda geçici veya sürekli olarak kalanları, oturanları, çalışanları ve ayrılanları kampı, kamping ve her türlü sosyal tesislerin sorumlu işletmecileri, bu yerlerde barınan yerli ve yabancı herkesin kimliklerini saptamak, geliş ve ayrılış kayıtlarını usulüne uygun olarak tutmak gerektiğinde genel kolluk görevlilerinin incelemelerine hazır bulundurmak zorundadırlar. Aynı kanunun ek 1. maddesinde belirtilen özel veya resmi her türlü konaklama tesislerinden Bakanlar Kuruluna, belirlenecek olanlar tespit ve ilan tarihinden itibaren 3 yıl içerisinde tüm kayıtlarını bilgisayarda tutmak ve bilgisayar terminallerini aynı kolluk kuvvetlerinin bilgisayar terminallerine bağlamak zorundadırlar. Aynı kanunun 17. maddesinde belirtilen hükümlere aykırı hareket edenlere para cezası öngörülmektedir.

---

²³⁷ TURHAN Faruk, Almanya'da Terörle Mücadele İçin Ceza Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler, Hukuki Perspektifler Dergisi, Sayı:5 Aralık 2005 sf.134

²³⁸ ROPER Mary Catherine ABD' de Sınırlanan Yurttaş Hakları, Hukuki Perspektifler Dergisi, Sayı:5 Aralık 2005 sf.116

V. ULUSLARARASI HUKUKTA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

A. AB HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

AB, özgürlük ve eşitlik gibi temel değerler üzerine kurulmuş olan hukuka dayanan bir topluluk; hukuk yoluyla korunan ve yaşama geçirilen birliktir. İşte Avrupa Toplulukları'nı ve Avrupa Birliği'ni yaratan Antlaşmaların temelindeki ana fikir budur²³⁹.

Avrupa Birliği; özde dört temel düşünce üzerine kurulmuştur: Malların (Maastricht Anlaşması md.9 ve 30), kişilerin (Maastricht Anlaşması md.42,48) hizmetlerin (Maastricht Anlaşması md.59) ve sermayenin serbest dolaşımı (Maastricht Anlaşması md.73b). Bu dört temel hedefin yerine getirilmesinde kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi bir zorunluluk arz etmektedir. Bu sebeple, AB'nde kişisel verilerin korunmasını amaçlayan kurallar, enformasyon teknolojisinin gelişimi ile beraber AB içinde ortak pazarın gereklerini dikkate almak ve serbest veri trafiğini temel haklara uygun işletmek gayesiyle yürürlüğe konulmuştur²⁴⁰.

Kişisel Verilerin Korunması konusunda temel ilkeler, Avrupa Konseyi'nin 28.01.1981 tarihli “ Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması”na ilişkin 108 sayılı sözleşme ve Avrupa Birliğinin 46 sayılı ve 1995 tarihli “Kişisel Verilerin İşlenmesinde Gerçek Kişilerin Korunması Avrupa Topluluğu Yönergesi”nde düzenlenmiştir. Bu temel ilkeler;

- 1-Kişisel veri Toplanması ve işlenmesinin sınırlı olması ve ilkelere bağlılığı,
- 2-Kişisel veride kalite ilkesi
- 3-Kişisel veri toplama ve işlenmesinde amacın belirginliği ilkesi
- 4-Amaca uygun kullanım ilkesi
- 5-Kişisel verilerin korunması için gereken tedbirlerin alınması ilkesi
- 6-Açıklık ilkesi
- 7-Kişisel veri konusu kişinin bireysel katılım ilkesi
- 8-Sorumlu tutulabilirlik ilkesi'dir.²⁴¹

Avrupa Konseyi'nin 28.01.1981 tarihli “ Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması”na ilişkin 108 sayılı sözleşme'nin amacı, her akit devlet ülkesinde, uyruğu veya ikametgahı ne olursa olsun tüm gerçek kişilerin, temel hak ve

²³⁹ <http://www.deltur.cec.eu.int/ABCcommunity.rtf>, nakleden Doğan Mehmet, Kişisel Verilerin Korunmasında AB Standartları ve Türkiye'nin Durumu; http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/35_sayi/yeni/web/makaleler/Mehmet_D erişim tarihi 23.03.2009

²⁴⁰ BAŞALP Nilgün, a.g.e. sf.25

²⁴¹ BAŞALP Nilgün, Kişisel Verilerin Korunması Ve Bilgi Güvenliği, Bilişim Ve Hukuk, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006, sf.21

özgürlüklerini ve özellikle kendilerini ilgilendiren kişisel nitelikteki verilerin, otomatik işleme tabi tutulması karşısında özel yaşam haklarını güvence altına almak ve korumaktır²⁴². Hem kamu sektörünü hem de özel sektörü kapsayan ve esas olarak otomatik işleme tabi tutulan verilere ilişkin bu sözleşmeye göre; kimliği belli ya da belirlenebilir bireylere ait otomatik işleme tabi veriler hukuka uygun ve adil bir şekilde elde edilecek, meşru ve önceden belirlenmiş amaçlarla saklanıp, bu amaçlara aykırı olarak kullanılmayacak, doğru ve gerektiği durumlarda güncellenerek tutulacak ve veri sahibinin kimliğinin belirlenmesine izin verecek şekilde verinin saklanması amacıyla daha uzun bir süre muhafaza edilmeyecektir²⁴³.108 No'lu sözleşmenin 5. maddesine göre kişisel veriler açıkça belirlenmiş meşru amaçlarla tutulabilir. Bu bilgiler verilerin toplanması gerekçesi ile ilgili olmalı, amaca göre aşırı nitelikte olmamalıdır. Nihayet bilgiler tutulma amacı için gerekli olandan daha uzun tutulmamalıdır.

Sözleşme, kişisel verilerin yetkili olmayan organlar tarafından yayılması, erişime açılması, değiştirilmesi, zarara uğratılması ve kaybına karşı uygun güvenlik önlemlerinin alınması gerektiğini belirtirken, ayrı bir maddede de otomatik işleme tabi tutulamayacak özel veri türlerini belirtmiştir. Sözleşme'nin 6. maddesindeki düzenlemeye göre, kişinin sağlığını ve cinsel hayatını olduğu kadar ırkını, siyasi veya dini ya da diğer inançlarını ortaya koyan veriler iç hukukta uygun koruma mekanizmaları düzenlenmedikçe otomatik işleme tabi tutulamayacaktır. Bu hükme cezai mahkumiyet kararları da dahildir²⁴⁴.

Sözleşme'de ayrıca veri sahibine de ek birtakım güvence yolları öngörülmüştür. Buna göre; veri sahibi otomatik işleme tabi tutulan veri dosyasının varlığını, hangi amaçla tutulduğunu ve tutan organının kimliğini ve görev yerini saptayabilme imkanına sahip olacaktır. Veri sahibi makul aralıklarla ve gecikme olmaksızın otomatik bir veri dosyasında kendisine ilişkin kişisel veri tutulup tutulmadığından ve tutuluyorsa da bu tutulan verilerden anlaşılır bir biçimde haberdar edilecektir. Veri sahibi sözleşmedeki ilkeler doğrultusunda hazırlanan iç hukuk hükümlerine aykırı olarak işlemde geçirilen verileri elde etme, eğer gerekiyorsa silme veya düzeltme hakkına sahiptir. Ayrıca doğrulama, gerekli durumlarda düzeltme veya sildirme talebinin karşılanmadığı durumlar için de hukuki yollara başvurma imkanı tanınacaktır²⁴⁵.

---

²⁴² Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması' na Dair 108 sayılı sözleşme http://www.avrupakonseyi.org.tr/tur/antlasma/aas_108.htm erişim tarihi 27.02.2009

²⁴³ SOYKAN Cavidan, Bireysel Gizlilik ve Kişisel Verilere Erişim Hakkı, a.g.w.s.,sf.4 erişim tarihi 22.01.2008

²⁴⁴ SOYKAN Cavidan, Bireysel Gizlilik ve Kişisel Verilere Erişim Hakkı, a.g.w.s. sf.4 erişim tarihi 22.01.2008

²⁴⁵ SOYKAN Cavidan, Bireysel Gizlilik ve Kişisel Verilere Erişim Hakkı, a.g.w.s. sf.4 erişim tarihi 22.01.2008

Bir diğ er önemli husus ise, toplanan ve saklanan bilgilerin kamuya veya üçüncü kişilerin erişimine açılması meselesidir. Her ne kadar veri sahibinin rızası ve hukuken önceden düzenlenmiş meşru amaçlar doğrultusunda toplanmış olsa da, kişiye ait bir veri söz konusu bu amaçlar dışında kullanılırsa veya iletme açılırsa o kişinin özel hayatının gizliliğine haksız bir müdahale oluşturacaktır.

24 Ekim 1995 tarihinde ise Avrupa Parlamentosu ve Konsey, “Kişisel Verilerin İşlenmesinde Gerçek Kişilerin Korunması Yönergesi”ni yürürlüğe koymuştur. VKY’nin başlıca amacı Avrupa Topluluğu’nda bu konuda saydam ve süreklilik arzeden hukuki bir çerçeve oluşturarak kişisel verilerin serbest trafiğini temin etmek şeklinde özetlenebilir.(VKY numaralı Nr.7.) Nitekim bu amaç altında bilgi toplumunun ve hizmet sektörünün gelişimi kolaylaştırılacak ve aynı zamanda kişisel verilerin işlenmesinde gerçek kişilerin korunması için yüksek bir koruma düzeyi sağlanmış olacaktır²⁴⁶.

Avrupa Birliği’nin kişisel verilerle ilgili yaptığı düzenlemelerde temel aldığı esas ölçüt; kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin kanuni zorunluluklar olmadan kesinlikle kısıtlanmamasıdır. Avrupa Birliği kişisel verilerin kanuni çerçevede toplanabileceğini ve verinin sahibine sistem hakkında bilgilendirme yapılacağını nazara almıştır²⁴⁷.

95/46/AT sayılı Direktif ile belirlenen ilkeler²⁴⁸;

Amacın belirliliği ilkesi; Kişisel verilerin toplanmasında hukuka uygun, açık ve sınırları belirlenmiş olan bir amacın olması gerekir.

Gereklilik ilkesi ve depolama yasağı; İşlenen kişisel veri ulaşılmak istenen amaçla bir illiyet bağı içinde olmalıdır. Depolama yasağı da bu ilkenin bir uzantısı olarak öngörülen amaca gelecekte hizmet edebilecek verilerin depolanmasını yasaklanmıştır.

Verilerin güncelliğinin ve doğruluğunun sağlanacağı düzenlemelerin yapılmasıdır. İlgilinin verilerine serbestçe ve engellenmeksizin ulaşabilmesi hüküm altına alınmıştır.(VKY m.12) Yönergede verilerin silinmesi, düzeltilmesi ve bloke edilmesi hakkı da düzenlenmiştir.

95/46/AT sayılı Direktif, kendisinin öngördüğü korumaya eşdeğer kanunları yoksa Avrupalıların kişisel verilerinin üçüncü ülkelere transferini yasaklamaktadır²⁴⁹. Ülkemizde bu konuda yasa tasarısı düzenlenmiştir ancak halen yasa haline gelmemiştir. Bu nedenle Türkiye

²⁴⁶ BAŞALP Nilgün, a.g.e. sf. 26–27

²⁴⁷ SIRABAŞI Volkan, Kişisel Verilerin Korunması, Bilişim ve Hukuk, Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı, Ankara, 2008, sf.301

²⁴⁸ BAŞALP Nilgün, a.g.e sf.37–38

²⁴⁹ SIRABAŞI Volkan, a.g.m. sf.301

adli yardım konularında özellikle Türk Mahkemelerinin adres tespiti ile ilgili bilgilere yönelik talepleri karşılık bulamamaktadır.

97/66/AT sayılı “Telekomünikasyonda Veri Koruması Direktifi” ve 2002/58/AT sayılı “Elektronik İletişimde Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Direktifi” ile kişisel verilerin korunması konusunda tamamlayıcı hükümler getirilmiştir²⁵⁰.

B. AİHS& AİHM KARARLARI

AİHM kişisel verileri, AİHS'nin özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirmekte ve bu yönde karar vermektedir. Mahkeme bazı kararlarında özel hayatın gizliliğine kamu güvenliği ve kamu yararı açısından müdahaleyi kabul etmiştir. Özellikle terörist faaliyetler açısından kişisel verilerin saklanması kamu güvenliği ve kamu yararı açısından incelemiştir.

Mahkemenin önüne bilgi edinme hakkının ihlal edildiği iddiasıyla gelen ilk dava Leander davası olmuştur. Askeri bir deniz üssü yakınındaki müzedeki görevine hakkında işe başladıktan sonra yapılan güvenlik soruşturması sonucunda sakıncalı bulunarak son verilen Leander'in açtığı ve Mahkeme'nin hem 8. hem de 10. madde yönünden baktığı davada ihlal kararı çıkmamıştır. Hakkında sakınca bulunmasına neden olan gizli kaydı öğrenmek isteyen Leander'in bu talebi ulusal güvenlik nedeniyle uygun bulunmamıştır. Mahkeme'ye göre bu davada her ne kadar başvuran hakkında gizli olarak ulusal güvenliği koruma amacıyla kişisel bilgi tutulması 8. madde yönünden özel hayata müdahale teşkil etse de, bu müdahale demokratik bir toplumda ulusal güvenlik gibi devlete geniş bir takdir yetkisi tanıyan bir konuda, ağır basan sosyal ihtiyaç nedeniyle meşrudur. Mahkeme'ye göre Sözleşmenin 10. maddesi ne bireye kendisi ile ilgili tutulan kayıtlara erişim hakkı tanımaktadır, ne de hükümete bu yolla tutulan bilgileri bireye iletme yönünde bir yükümlülük yüklemektedir.

Bilgi edinme hakkı kapsamında devlet tarafından haklarında tutulan kişisel kayıtlara erişim amacıyla açılan davaların ikincisi Gaskin davası olmuştur. Bu davada annesinin ölümünden sonra sosyal hizmetler tarafından bakıldığı sürece hakkında tutulan kayıtlara erişmek isteyen davacının bu isteğinin reddi Mahkeme tarafından 10. maddenin ihlali olarak görülmemiştir. Mahkemeye göre devletin 10. madde anlamında negatif bir yükümlülüğü söz konusudur. Bu nedenle Mahkeme davacı tarafından öne sürülmemiş olsa da davaya sözleşmenin özel ve aile hayatının korunmasını düzenleyen 8. maddesi yönünden bakmayı uygun görmüş ve ihlal bulmuştur. Mahkeme Gaskin davasından sonra önüne kişisel verilere

---

²⁵⁰ SIRABAŞI Volkan, a.g.m. , sf.301

ilişkin olarak gelen diğer benzer davalarda da bu bakış açısını sürdürmüştür. Bu davalarda Mahkeme bilginin toplanıp saklanması ile bireye açıklanması arasındaki dengenin adil olarak sağlanması gerekliliğine atıf yapmaktadır. Eğer bilginin talebinin reddini 8. maddenin ihlali olarak yorumlamıştır.²⁵¹

Rotaru/Romanya davasında davacı, Romen İstihbarat Teşkilatı'nın (RIT), kendisi hakkında yanlış ve küçük düşürücü olduğunu iddia ettiği bilgiler içeren kişisel bir dosyaya sahip olduğundan şikayet etmiştir. Buradaki temel konu bu müdahaleye izin veren kanunun davacı tarafından erişilebilir ve sonuçlarının tahmin edilebilir olup olmadığıydı. Mahkeme öncelikle yürütmenin bir yetkisini gizli kullanıldığı durumlarda keyfi uygulama olma riskinin özellikle yüksek olduğuna dikkat çekmiştir. Mahkeme ayrıca şöyle demiştir:

Gizli gözetim önlemlerinin uygulamaya geçirilmesi söz konusu kişiler veya genel olarak kamu tarafından eleştiriye açık olmadığı için yürütmeye verilen yasal takdir yetkisinin sınırsız bir güç olarak ifade edilmiş olması hukukun üstünlüğüne karşıdır. Bu nedenle yetkililere verilen takdir yetkisinin kapsamı ve uygulanma yöntemi bireye keyfi müdahaleye karşı gerekli korumayı sağlayacak biçimde ve alınan önlemin meşru amacı göz önünde bulundurularak kanunda yeterince açıklıkla belirtilmelidir.

Bu nedenle mesele ulusal kanunların RIT'nin davacının özel hayatına ait bilgileri ne düzeyde saklayabileceğini ve kullanabileceğini yeterince kesin bir biçimde belirleyip belirlemediğiydi. İlgili kanunda ulusal güvenliği etkileyen bilgilerin toplanabileceği, kaydedilebileceği ve gizli dosyalarda arşivlenebileceğinin belirtildiğine dikkat çeken Mahkeme ulusal kanunlarda söz konusu yetkilerin kullanımı konusunda sınır belirleyen herhangi bir hüküm bulunmadığını gözlemlemiştir. Örneğin ulusal kanunlarda aşağıdaki konulardan hiçbirinin belirtilmediğini gözlemlemiştir.

- i. Ne tür bilgilerin kaydedileceği
- ii. Hakkında bilgi toplama ve saklama gibi gözetim önlemlerinin alınabileceği insan kategorileri,
- iii. Bu tür önlemlerin hangi şartlarda alınabileceği veya
- iv. İzlenecek prosedür.

---

²⁵¹ SOYKAN Cavidan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Bilgi Edinme Hakkı: “Özel Hayatın Gizliliği, İfade Özgürlüğü”, sf. 6–7, http://ihm.politics.ankara.edu.tr/Calişma_Metinleri/Soykan.pdf

Ne kadar eski bilgilerin saklanacağı veya bu bilgilerin ne süreyle saklanacağı konusunda da herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Ayrıca Mahkeme bilgi toplama ve arşivleme konusundaki yetkinin keyfi kullanılmasını önlemek için alınması gereken önlemler konusunda Romen kanunlarında söz konusu önlemin uygulanması talimatı verildiğinde veya daha sonrasında herhangi bir denetimi prosedürü olmadığına da dikkat çekmiştir. Genel olarak bu kanunların kamu otoritelerine verilen takdir yetkisinin kapsamının ve uygulama yönteminin makul düzeyde açık olacak şekilde belirtmediğine karar verilmiştir ve böylece RIT tarafından davacının özel hayatı hakkında bilgi toplanmasının ve bu bilgilerin kullanılmasının “kanunlara uygun olmadığına” ve 8. Madde’yi ihlal ettiğine karar verilmiştir²⁵².(Rotaru- Romanya davası 4 Mayıs 2000 tarihli karar)

“Müdahalenin ulusal güvenliği koruma amacına (uygun olduğundan), müdahale devletin takdir alanı içinde kaldığından ve gizli soruşturmanın istismarına karşı yeterli ve etkili güvenceler getirildiğinden, demokratik toplumda gerekli olan müdahale nedeniyle özel yaşama saygı hakkının (m.8) ihlal edilmediğine karar vermiştir²⁵³.

İHAK 1307/61 no’lu dilekçe ile yapılan başvuruyu çözerken, cezai işlerle ilgili parmak izi ve fotoğrafları içeren eski dosyaların korunmasının modern demokratik toplumda suçların önlenmesi dolayısıyla kamu güvenliği için zorunlu olduğu görüşünü benimsemişti²⁵⁴.

Terörist faaliyetlerde buldukları şüphesi ile mevzuata uygun olarak tutuklanmış kişilerin bir suçla itham edilmemelerine veya suçlu bulunmamalarına rağmen parmak izi ve fotoğraflarının alınması olayında İHAK, 8022/77 sayılı başvuruda bunu zorunlu bir tedbir olarak görmüş, bu parmak izi ve fotoğrafların yok edilmesi isteği karşısında da dosyanın niteliği itibari ile terörist faaliyetleri bastırmak zorunluluğu ile özel hayatın gizliliğine müdahale olmasına rağmen kayıtların muhafaza edilmesine karar vermiştir.²⁵⁵

AIHM Klass kararı incelendiğinde, bireyin özel yaşamına ilişkin kişisel nitelikli verilerin kamusal organlar karşısında korunması bakımından şu hususlar ortaya çıkmaktadır: AIHS md.8/1’de garanti edilen haklara kamu güvenliği ve kamu yararı sebebiyle müdahale etmek mümkün olabilir. Ancak bu müdahalenin yapılabilmesi için mutlaka kamusal organlar

---

²⁵² KILKELLY Ursula, Özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, AIHS’nin 8. maddesi’nin uygulanmasına ilişkin kılavuz sf.48-49
http://www.barobirlik.org.tr/ihep/belgeler/dersnotlari/CoE_kitapciklar/mad8.pdf

²⁵³ LEANDER-İSVEÇ (İHAM KARARI)

²⁵⁴ ALDERSON J.(1989) İnsan Hakları ve Polis aktaran DERDİMAN a.g.e sf.167

²⁵⁵ ALDERSON J.(1989) İnsan Hakları ve Polis aktaran DERDİMAN a.g.e. sf.168

tarafından bu yetkilerin kullanılabilmesini engelleyecek uygun tedbirleri de içeren bir yasal temele ihtiyaç vardır. Zira bireyin özel yaşamına ilişkin enformasyon elde edilmesine ve bunun kullanılmasına ilişkin kamusal karar ve tedbirler ilgilinin bilgisi dışında alınmakta ve uygulanmaktadır. Yine bu şekildeki kamusal faaliyetlerin sözleşme organları tarafından AİHS uygunluğunun incelenebilmesi için başvuru sahibinin zarar görmüş olduğunu kanıtlamasına gerek bulunmayıp kamusal organların sözleşmeye aykırı bir şekilde bireyin özel yaşamına ilişkin enformasyon yaratması ya da elde etmeye çalışması yeterli görülmektedir. AİHS’de düzenlenen bu hakların sağladığı garantilerin ihlal edilip edilmediğinin incelenmesi ilgilinin bu haklarının somut olarak ihlal edildiğinden haberi olması ya da kendisine böyle bir kamusal tedbirin icra edildiğini kanıtlaması koşuluna bağlı değildir²⁵⁶.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu tarafından karara bağlanan, ilgililerin fotoğraf ve parmak izi alınması ve depolanmasına ilişkin önemli iki vaka vardır. Mc Veigh, O’neil ve Evans vakasında komisyon, başvuru sahiplerinin gözetimine alınmaları nedeniyle fotoğraf ve parmak izlerinin alınmasının meşru olduğunu saptadıktan sonra bu kişilerin salınmaları sonrasında da bu kayıtların tutulmasının meşru olup olmadığı konusunda ayrıntılı değerlendirmesi gerektiği ve kovuşturmanın sonucunda ilgililer beraat ettiyse kayıtların tutulması için özel şartların bulunması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Suçun önlenmesi ve kamu güvenliği açısından bu verilerin kayda alınmasını hukuka uygun bulmasına rağmen bu kayıtların soruşturmanın sona ermesinden sonra saklanması için özel şartların olması gerektiği vurgulanmaktadır

S. ve Michael Marper/ Birleşik Krallık vakasında başvuru sahipleri hakkında takipsizlik kararı verilmesine rağmen, soruşturmanın başında alınan DNA ve parmak izi örnekleri yok edilmemiştir. Konuyu inceleyen Lordlar Kamarası, kişisel verilerin saklanması özel hayata müdahale niteliğinde olmadığını, müdahale olduğu varsayılabilir bile bunun çok hafif bir müdahale sayılması gerektiğini ileri sürmüştür. AİHM başvuruları ciddi görerek kabul edilebilir bulmuş, sorunun Lordlar Kamarası kararında görüldüğü kadar basit görülemeyeceğinin sinyallerini vermiştir. Mahkeme bu karara ulaşırken, Bakanlar Komitesinin Polis Sektöründe Kişisel Verilerin Kullanılmasını düzenleyen R(87)15 sayılı tavsiye kararına atıfta bulunarak, ana ilke polisin kişisel veriyi gerçek bir tehlike veya belli bir

---

²⁵⁶ ŞİMŞEK Oğuz,4422 sayılı çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele kanunu ve 4.madde “kayıt ve verilerin incelenmesi , kişisel nitelikli verilerin korunması”, <http://web.deu.edu.tr/ab7MAKALE/deu%20MAK/0012.htm>

suçun kovuşturulması nedeniyle toplanmasıdır.(ilke 2.1) Bunun istisnası kural haline gelemez. Komisyona göre de bu kayıtların takipsizlik sonrasında saklanması ancak özel şartların varlığı halinde mümkündür. Örneğin Komisyona göre, ilgili hakkında ceza davası açılmadıysa ve hakkında makul bir şüphe de yoksa örgütlü terörizm ile mücadele, kayıtların saklanması için bir gerekçe olabilir. Mahkeme uzun süredir tutulan ve milli güvenlik gibi tutulmaya başlandığındaki gerekçelerin artık geçerlilik taşımadığı verilerin özel hayatın gizliliğine ölçsüz bir müdahale niteliğinde olduğuna karar vermiştir. (Segerstedt-Wiberg ve Diğerleri /İsveç62332/00, 6.6.2006, para 90.) Büyük Daire verdiği kararda şu ifadeleri kullanmaktadır: “Bireylere ait verilerin geniş kapsamlı ve ayırt edilmemiş bir şekilde muhafaza edilmesi” “Birbiriyle yarışan kamusal ve bireysel menfaatler arasında adil bir denge bulunması çabalarına darbe indirmiş olacaktır.” Bu dava, farklı davalardaki suçlardan aklandıktan sonra DNA örneklerinin, parmak izlerinin ve profillerinin yok edilmesi yönündeki başvuruları reddedilen iki İngiliz vatandaşı tarafından 2004 yılında açılmıştır. AİHM, Avrupa Konseyi kapsamında sadece İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda’nın herhangi bir yaştaki sanıklardan parmak izi ve DNA örnekleri alınmasına ve bunların süresiz olarak muhafaza edilmesine olanak verdiğine işaret etmektedir. İskoçya’da ise sadece mahkum olan kişilerin verileri saklanabilmektedir²⁵⁷.

C. ALMANYA 1979 NÜFUS SAYIM KARARI

Bu karar 1980’li yılların başında Federal Almanya’da bir nüfus sayımı yapılması olanağı sağlayan yasanın Federal Anayasa’ya aykırı olduğu iddiasıyla açılan dava hakkında verilmiştir. Bu davada kişilik haklarının anayasa tarafından garanti altına alındığı ve insanın, insan olma onurunun kişiler hakkında toplanan bilgilerin gizli tutulmasını gerektirdiği; buna karşılık Nüfus Sayımı Kanunda ise kişiye ilişkin verilerin tam anlamı ile korunmadığı ve bunların amaç dışı kullanılabilceği ileri sürülmüştür. İddiaya göre, bu durum ise, kişinin kendisini serbestçe geliştirme özgürlüğünü ortadan kaldıracak ve kişiyi yabancı iradenin kontrolü altına sokacaktır. Alman Federal Anayasa Mahkemesi, bu iddiaları kısmen haklı bulmuştur. Anayasa Mahkemesi verdiği kararda, Alman Federal Anayasasının 2. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen temel hakları vurgulamış ancak bireyin kendisine ait bilgiler üzerinde karar verme hakkının sınırsız olmadığını ifade etmiştir²⁵⁸. Mahkeme veriler üzerinde mutlak anlamda bir egemenlik olduğu biçiminde yanlış anlaşmaya neden olmamak için verilerin sosyal gerçekliğin bir görünümü olduğunu,

²⁵⁷ KESER Leyla, AİHM’ye Göre İngiltere DNA Veritabanı Özel Yaşamın Gizliliği Hakkını İhlal Etmektedir! <http://www.leylakeser.org/2008/12/aihmye-gre-ingiltere-dna-veritaban-zel.html>

²⁵⁸ ÜNVER Yener, a.g.m. sf .402

bu bakımdan üstün kamu yararı çerçevesinde sözkonusu hakkın sınırlandırılabilceğini kabul etmektedir. Bireyin topluma bağıllığı, üstün toplumsal yararın sözkonusu olduğu durumlarda müdahaleye olanak sağlamaktadır²⁵⁹. Bu müdahalenin hukuka uygun olması için belirli (açık) ve oranlılık ilkesine uygun²⁶⁰ yasal bir düzenleme gerekir. Alman Anayasa Mahkemesi kararında müdahalenin kanuni olmasının yanı sıra elde edilen verilerin amaca uygun olarak kullanılması gerektiğini ve bunun için güvenceler getirilmesini vurgulamıştır.

Kişisel veriler üzerinde ilgili kişilerin bir hakkı bulunur. Bu hak “bireyin kendisine ait verilerin kaderini belirleme” hakkıdır. Bu hakkın kişiliğin serbest geliştirilmesi hakkı ile insan onurundan kaynaklanan genel kişilik hakkının bu alandaki garantisini olduğu belirtilmiştir.²⁶¹ Mahkeme tarafından bu hak genel kişilik hakkından hareketle geliştirilmiştir. Genel kişilik hakkı ile kişi başkalarının kendisinin yaşam profilini belirleyip belirleyemeyeceği veya buna ne kadar hak sahibi olduğu kimlerin kendisine ait sözleri kaydedebileceği veya yayınlatabileceğini bizzat belirleme hakkı vermektedir. Bu hak çerçevesinde herkese açık olmayan iletişimin doğallığı ve bireyin kamuoyunda bilinçli, özerk olarak kendisini takdim etmesi olanağı korunmaktadır.²⁶² Kişiliğin serbest geliştirilmesi hakkı bireyin toplum içindeki varlığı ile mümkündür. Kişinin halka açılması'nın²⁶³ sonucu; günümüzde teknolojinin gelişimi ile birlikte kişinin kendisi hakkındaki bilgilerin bir şekilde kayıt altına alınması ve bu bilgilere erişimin oldukça kolay olmasıdır. Bu nedenle; kişisel nitelikli verilerin sınırsız olarak elde edilmesi, depolanması, kullanılması ve dolaşıma sokulmasına karşı bireyin korunmasını gerekli kılmaktadır²⁶⁴.

Bu hakkın korunmasında kişinin aydınlatılması, yapılan müdahale konusunda kişiye bilgi verme, müdahale sonunda elde edilen verilerin imha edilmesi diğer koruyucu tedbirler olarak sayılabilir.

D. TÜRK HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKINDA YASA TASARISI VE ELEŞTİRİLER

Türkiye, Avrupa Konseyi'nin 28.01.1981 tarihli “Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması'na İlişkin 108 sayılı Sözleşme”yi 1982 yılında imzalamış olmasına rağmen halen yürürlüğe konulmamıştır.

²⁵⁹ BVerfGE,65,s.43 nakleden Erdem Mustafa Ruhan, a.g.e. sf.123

²⁶⁰ ERDEM Mustafa Ruhan, a.g.e.sf.123

²⁶¹ ŞİMŞEK Oğuz,4422 sayılı çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele kanunu ve 4.madde “kayıt ve verilerin incelenmesi, kişisel nitelikli verilerin korunması”, <http://web.deu.edu.tr/ab7MAKALE/deu%20MAK/0012.htm>

²⁶² BVerfGE,34,s.246 nakleden Erdem Mustafa Ruhan, Ceza Muhakemesinde, Organize Suçlulukla Mücadelede, Gizli Soruşturma Tedbirleri,Ankara 2001 sf.121

²⁶³ Wolter, ZStW 107(1995),s.799 vd. 246 nakleden Erdem Mustafa Ruhan,a.g.e. sf.124

²⁶⁴ ERDEM Mustafa Ruhan, a.g.e. sf.122

Adalet Bakanlığı tarafından Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Yasa Tasarısı hazırlanmıştır. Yasa tasarısında Avrupa Konseyi'nin 28.01.1981 tarihli "Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması"na ilişkin 108 sayılı sözleşmesi ve 95/46/AT sayılı Direktifi esas alınmıştır. Tasarı esas olarak; kişisel verilerin kanuni ve dürüst bir şekilde toplanması ve işlenmesi, doğru olması ve gerektiğinde güncellenmesi, kullanım amacına uygun bir süre için saklanması, verilerin amaca aykırı olarak paylaşılması, veri sahibi kişinin hakkındaki verileri öğrenme, değiştirme ve gerekir ise silme hakları düzenlenmiştir²⁶⁵. Tasarı beş kısımdan oluşmaktadır.

Birinci kısımda tasarının amaç ve kapsamı, veri korumasına has ifadelerin tanımları, kişisel verilerin işlenmesinde işlem kriterleri ve kişisel verilerin kamu kurum ve kuruluşları tarafından işlenmesinde dikkate alınacak ilkeler düzenlenmiştir. İkinci kısımda kendisine ait kişisel verileri işlenen kişinin işlem hakkında bilgilendirilmesi, bilgi edinme hakkı, yanlış bilgilerin düzeltilmesini isteme hakkı ve itiraz hakkı olmak üzere ilgilinin haklarına yer verilmektedir. Ayrıca kişisel verilerin yabancı ülkelere aktarılmasının şartları düzenlenmektedir. Üçüncü kısımda, Kişisel Verilerin Korunması Kurumu tarafından oluşturulacak sicile veri işlemcilerinin bildirim yükümlülüğünden muafiyet ile kurumun ön inceleme yetkisinin kapsam ve niteliği düzenlenmektedir. Ayrıca, bu kısımda kanunkoyucu ülkemizde yeni bir iş alanı olarak nitelendirebilecek özel veri koruma kuruluşlarının önünü açmaktadır. Dördüncü kısımda kişisel verilerin korunması kurumu ve kurulun kuruluş ve görevleri ve teşkilat yapısının temeli atılmıştır. Son kısımda ise kişisel verilerin işlenmesi dolayısıyla kişilik hakları ihlal edilenlerin şikayetlerinin incelenmesi konusunda Kişisel Verileri Koruma Yüksek Kurulu yetkili kabul edilmiştir²⁶⁶.

Tasarı kişisel verileri işleme tabi tutulan kişiler ile bu verileri işleme tabi tutan kamu kurum veya kuruluşları ile gerçek ve özel hukuk tüzelkişilerini kapsamına almıştır. Dikkate değer husus, 95/46 sayılı yönergenin gerekleri arasında yer almamış olmasına rağmen tüzel kişilerin de kişisel verilerinin korunmak istenmesidir. Başalp'e göre amacı aşan bir düzenleme olan bu hüküm, henüz gerçek kişiler bakımından dahi gerekli hukuki ve fiili altyapı oluşturulmadan tüzel kişileri de kapsamı bakımından öne çıkmakta ve özellikle AB ülkelerindeki yasal düzenlemelerden farklılaşmaktadır²⁶⁷.

²⁶⁵ SIRABAŞI Volkan, a.g.m. sf.305

²⁶⁶ BAŞALP Nilgün, Kişisel Verilerin Korunması ve Türkiye, Bilişim ve Hukuk, Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı, Ankara, 2008, sf.295

²⁶⁷ BAŞALP Nilgün, Kişisel Verilerin Korunması Ve Bilgi Güvenliği, Bilişim Ve Hukuk, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006, sf.23-24

Tasarı birçok açıdan eleştirilmektedir. Tasarıda Kişisel Verileri Koruma Kurulunun kuruluşu ve işleyişine dair düzenlemelere ağırlık verilmesi eleştirilmiştir. Beyli'ye göre; her ne kadar böylesi bir kurum kanunkoyucu tarafından gerekli görülmüş olsa da, mevcut kanun tasarısında veri korumasının esasına dair maddelerin derinleştirilmesi gerekirken, bu tip bir kurumun kuruluşu ve üyeleri ile ilgili maddelere ağırlık verilmesi, tasarıda bulunması gereken dengeyi ortadan kaldırmıştır²⁶⁸. Tasarıda verileri toplayan ve işleyen haklarının daha ön planda olup ilgili kişinin haklarının ikinci planda tutulması eleştirilmektedir.²⁶⁹

95/46/AT sayılı Yönergede kişisel verilerin toplanmasında kişinin “rıza”sı hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmektedir. Yönergede rızanın ilgili kişi tarafından “tereddüde yer vermeyecek şekilde verilmiş olması gerekir. Tasarıda kişisel verilerin işlenmesinde kişinin rızası aranmamaktadır. Bu bakımdan hüküm hukuka uygunluk sebebinin yitirilmektedir. Beyli'ye göre ilgili kişilerin bilgilendirilmesi konusunda, bilginin bizzat kişisel veri sahibinden edinilmesi ile başka kaynaklardan toplanması arasında bir ayrım gözetilmeli, ikinci hal sözkonusu olduğunda kişisel veri sahibini koruyan ileri birtakım önlemler alınmalı, ama öncelikle verinin toplanmasından önce mutlaka kişisel veri sahibinin açık rızası alınmalıdır²⁷⁰.

Başalp'e göre; tasarıda özel nitelikli verilerin işlenmesinin kesin yasağa tabi olduğu vurgulanmamıştır. Hassas verilerin işlenmesi kesinlikle yasak olmalıdır ve ancak yasa da belirtilen istisnaların varlığı halinde işlenmesi hukuka uygun kabul edilmelidir²⁷¹. Tasarıda ilgili kişi sadece özel hukuk tüzel kişileri tarafından kişisel verilerin işlenmesine itiraz etme hakkı tanındığı halde kamu kurum ve kuruluşları tarafından işlenen kişisel verilere itiraz hakkı düzenlenmemiştir²⁷².

E. KİŞİSEL VERİLERİN ULUSLARARASI PAYLAŞIMI

1. SCHENGEN

Avrupa Birliğinde iç güvenlik konusu yetmişli yıllarda içişleri ve adalet bakanlığı düzeyinde ve o zamanın deyimi ile Trevi kapsamında tartışılmış ise de o bu kurumdaki

---

²⁶⁸ BEYLİ Ceylin, Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısı Üzerine Eleştiriler, http://www.bilisimsurasi.org.tr/hukuk/docs/tbs_kisisel_veri_ceylin_beyli_gorus1.pdf#search=%22Ki%C5%9Fisel%20verilerin%20korunmas%C4%B1%20kanun%20tasar%C4%B1s%C4%B1%22, sf.5 erişim tarihi 24.01.2008

²⁶⁹ BEYLİ Ceylin, Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısı Üzerine Eleştiriler, a.g.w.s .sf.5 erişim tarihi 24.01.2008

²⁷⁰ BEYLİ Ceylin, Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısı Üzerine Eleştiriler, a.g.w.s. sf.6 erişim tarihi 24.01.2008

²⁷¹ BAŞALP Nilgün, a.g.e. sf.138

²⁷² BAŞALP Nilgün, a.g.e. sf.138

tartışmalar, karşılıklı durum değerlendirmesinin ötesine geçmiş sayılmaz. Tek pazarın temelini oluşturan “tek senet” iç sınırların kaldırılmasına, para, hizmet, mal ve kişilerin serbest dolaşımının karara bağlanmasına rağmen iç güvenlik konusu anlaşmalara girmemiştir. Fakat hemen bu anlaşmanın akabinde Almanya ve Fransa’nın öncülüğünde Schengen anlaşmasının 1985 yılında beş üye ülke tarafından imzalandığını görüyoruz. Bu anlaşma AB’nin içgüvenlik konusunda attığı ilk önemli adımdır.

Schengen anlaşmasının arkasında yatan düşünce doğrudan “tek senet” ile karara bağlanan mal ve kişilerin serbest dolaşımı ve bu kapsamda sınır kontrollerinin kaldırılması ile ilgilidir. İç güvenlik açısından anlaşmanın en önemli unsuru, önemli konularda güvenlik güçlerinin eşgüdümünü karara bağlayan ve bu kapsamda bilgi alışverişini öngören bir sistemin (Schengen Information System-SIS) kurulmasıdır. Schengen Information System’i ülkeler arası bilgi alışverişini sağlamakta, bir ülkeden gelen bilgileri diğer üyelere iletmektedir. Bu yüzden sistemin bilgi deposu üye ülkelerdeki Güvenlik birimleriyle aynıdır. Söz konusu veri bağlantısı –merkezi bir birlik üzerinden –Schengen Anlaşması’na taraf olan devletlerin tüm polis teşkilatına, bir başka devletin polis teşkilatının veri bankalarına online giriş yapma olanağı vermektedir²⁷³.

Schengen Bilişim Sistemi, belirli suçluluk alanlarıyla sınırlı olmayıp, gerek ulusal bağlantı büroları ve gerekse merkez büroda hem nesne ve hem de kişiye dönük araştırma çerçevesinde tüm bilgilere ulaşılabilir²⁷⁴. Schengen Bilişim Sistemine hangi kişisel nitelikli verilerin girilebileceği sınırlayıcı olarak gösterilmiştir. Buna göre kişiler hakkında ad, soyadı, ikinci adın ilk harfi, gerekirse kullandığı başka isim, cinsiyet, doğum yeri ve tarihi, vatandaşlık, değişmesi mümkün olmayan özel fiziki özellikler, “silahlı” veya “şiddete eğilimli” gibi kişiye bağlı bilgiler sisteme girilebilir ve depolanabilir²⁷⁵.

Schengen Uygulama Anlaşması’nda verilerin korunması bakımından ayrıntılı düzenleme yapılmıştır. Schengen Bilişim Sistemine katılacak ülkelerin Verilerin Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi’ne uygun veri koruma yasası mevcut olmalıdır. Schengen Uygulama Anlaşması’nda verilerin amaca bağlılığı ilkesi, herkesin kendisiyle ilgili olarak depolanan veriler hakkında bilgi edinme hakkı, verileri silme hakkı ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

---

²⁷³ ERDEM Mustafa Ruhan, Avrupa Birliği Hukuku’nun Üye Devletlerin Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etkisi, Ankara 2004, sf.268

²⁷⁴ Wilkesmann NStZ 1999, s.68 nakleden Erdem Mustafa Ruhan, Avrupa Birliği Hukuku’nun Üye Devletlerin Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etkisi, Ankara 2004, sf.270

²⁷⁵ Kattau, Strafverfolgung, s.89, Sule, Europol, s.25 nakleden Erdem Mustafa Ruhan, Avrupa Birliği...a.g.e, sf.272

2. EUROPOL

Europol'un kuruluş amacı şöyle belirlenmiştir: “Europol Terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı ve diğer uluslararası suç merkezlerine karşı, iki veya daha fazla üye ülkeyi ilgilendiren durumlarda üye ülkelerin eşgüdümünü sağlamak ve güvenlikten sorumlu birimlerin başarısını artırmayı hedefler”. Anlaşmanın üçüncü maddesinde kurumun görevleri ana hatlarıyla şöyle sıralanmıştır:

- Üye ülkeler arasında bilgi alışverişini kolaylaştırmak,
- Bilgi ve verileri toplamak, değerlendirmek ve analiz etmek,
- Üye ülkelerin güvenlik kurumlarını suç unsurları üzerine kazanılan veriler, ilişkiler ve tecrübeler istikametinde zaman kaybetmeden bilgilendirmek,
- Üye ülkelerin güvenlik kurumlarını yürüttükleri araştırmaları her türlü yararlı bilgiyi ileterek desteklemek,
- Otomatize bilgi ve veri merkezleri geliştirmek.

Europol'un yetkileri “otomatik veri işlem” yoluyla üye devletlerarasında veri alışverişini kolaylaştırmakla sınırlıdır. Europol'un görev ve yetkileri, münhasıran verileri toplamak, kullanmaya hazır bulundurmak ve analiz etmekle sınırlı olup, arama, yakalama, el koyma gibi ceza muhakemesine ilişkin yetkileri kullanamayacağı gibi, tanık dinleme veya sanığı sorgulama gibi yetkilere de sahip değildir²⁷⁶. Europol Bilgi Sisteminde kişisel nitelikteki bilgiler depolanarak Analiz sisteminde bu bilgiler kullanılarak suç açısından bağlantı noktaları oluşturulmaktadır.

VI. DNA UYGULAMASI VE DNA BANKALARI

A. TANIM

Ceza Muhakemesi Hukukunda, DNA analizi olarak da adlandırılan moleküler genetik incelemeler bağımsız bir tedbir olarak değil, vücudun muayenesi koruma tedbirinin bir parçası, keşif veya olay yeri incelemesinin bir uzantısı olarak düşünülmektedir. DNA analizi ile “iz materyalin (olay yerinden elde edilen)” ve “vücut materyalinin (sanık, mağdur veya üçüncü şahıslardan alınan)” analizi yapılmaktadır.²⁷⁷

²⁷⁶ Bu görüşte olanlar için bkz. Erdem Mustafa Ruhan, Avrupa Birliği, a.g.e.sf.393

²⁷⁷ ÖZBEK V.Özer, Ceza Muhakemesi Hukukunda DNA Analizi sf.7 aktaran Kızıllarslan Hakan Ceza Muhakemesi, Adli Tıp, Adli Bilimlerde Vücudun Muayenesi ve Örnek Alma Ankara 2007, sf.141 ,

DNA veri tabanında DNA yok, kişiden alınmış örneklerden oluşturulmuş olan veri tabanı içerisinde kişinin bütün genetik özelliklerini ortaya çıkabileceği bir DNA bilgisi bulunmamaktadır. Bu DNA veritabanlarında tutulan bilgi, kişinin bütün genetik yapısının içerisinde sadece çok küçük bir bölgesidir ki insanın bütün özellikleri hakkında bilgi vermez ve bu bilgi sadece burada tutulan bilginin başka hiçbir özelliği tanımlamadığı da bilimsel olarak da kanıtlanmıştır.²⁷⁸

Moleküler genetik incelemeler için 3 kıstas getirildiği söylenebilir.²⁷⁹

a.Moleküler genetik incelemeye ancak suçun delil, iz, eser, emarelerinin saptanması amacıyla başvurulabilir.

b.İncelemeye başvurmak kendisinden materyal alınan kişinin sağlığını tehlikeye düşürmemelidir.

c.İncelemeye ancak zorunlu ve başka türlü delil elde etme olasılığı bulunmayan durumlarda karar verilebilir.

Yani oranlılık ilkesinin bir sonucu olarak moleküler genetik incelemeye başvurmak gerekli olmalıdır, başka bir olanak varsa veya yöntem daha önce kullanılmışsa artık gerekli değildir. Bu durumda yasanın oranlılık ve ikincilik ilkelerin açıkça kabul etmiş olduğu söylenmelidir. Bunun sebebinin insan hakları bakımından daha güvenceli olma isteği olduğu söylenebilir. İngiltere uygulaması, işlenen suçların ve şüphelilerin kayıtlarının tutulması konusunda oldukça gelişmiş durumdadır. Hemen hemen pek çok suç türünde veya yol üzeri trafik kontrollerinde İngiliz polisince herhangi bir hakim kararı beklenmeksizin DNA kayıtlarının depolanması amacıyla ağız içi sürüntüsü veya idrar örneği alınması ve şüphelinin hekime sevk edilmesi yoluna gidilmektedir. Hırsızlık dahil tüm suçlarda örnek alınmaktadır.²⁸⁰

B. DNA BANKASI

İngiliz polisinin yalnız DNA profiline dayanarak ülke genelinde haftada 300–500 olayı aydınlatılabildiği iddia edilmektedir. Bu konularda polisin yetkilerinin kısıtlanıp-kısıtlanmaması tartışması süregelmektedir. “Criminal Justice Committee” tarafından polisin bazı yetkilerini kısıtlanması gerekliliği önerilmiştir.²⁸¹

²⁷⁸ ASPLEN Chris, DNA Profilleri Yoluyla Adli Araştırmalarda Özel Hayatın Gizliliği 18.Hukuk İhtisas Semineri özel hayatın Korunması 2002, sf.213

²⁷⁹ ÖZBEKV. Özer, Tıbbi Deliller ve Yeni CMK, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 3,Sayı 2,Yıl 2006, sf.376–377

²⁸⁰ Kızılarıslan Hakan, Ceza Muhakemesi, Adli Tıp,Adli Bilimlerde Vücutun Muayenesi ve Örnek Alma Ankara 2007 sf. 47

²⁸¹ Kızılarıslan Hakan , a.g.e. sf. 47

İngiltere’de DNA veri bankasının kurulmasına vesile olan aydınlatılmış olaylar;

Lynda Mann 15 yaşındayken öldürülmüştü. Cesedi Narborough’ta bulundu. Kan grubu ile ayırıştırma ihtimali çok düşüktü cesedin üzerinden elde edilen menideki kan grubunun o bölgede yaşayan erkek nüfusun %10’nun bu cinayeti işleyebileceğini gösteriyordu. Üç yıl sonra Dawn Ashworth öldürüldü. Irzına geçildikten sonra kurbanın cesedi, Lynda’nın cesedinin bulunduğu yerin yakınında bir yerde bulundu. Meniden kan grubu testi sonucu diğer olayla aynıydı. Polis tarafından iki kişinin de aynı kişi tarafından öldürüldüğü anlaşıldı. Richard Packland’dan şüpheleniliyordu. Sorguda ikinci cinayeti kendisinin işlediğini itiraf etti. Ancak Lynda’ya bir şey yapmadığını ifade etti. Polis, DNA’yı keşfeden adama ulaştı. Polis bu kişiden DNA tekniğini cesetler üzerinde kullanmasını istedi. DNA analizi sonuçlarına göre her iki cinayetin de aynı kişi tarafından işlendiği anlaşıldı. Ayrıca Richard Packland’ın bu cinayetleri de işlemediği anlaşıldı. Polis tüm yetişkin erkeklerin (5000 kişi) DNA örneğini aldı. Bu şekilde ilk kez kitlesel DNA taraması uygulanmış oldu. Herkes DNA örneğini gönüllü verdi. FSS, 6 ay boyunca olay üzerinde çalıştı. Sonuçta örneklerin hiçbirinin katilin profiline uymadığı anlaşıldı. Kitlesel tarama yapılırken erkeklerden birisi taramaya katılmadı. Bu kişi Colin Pitchwork idi. Colin, DNA örneği vermek üzere yerine başkasını gönderdi. Tesadüfen elde edilen bu bilgiler sonucu Colin tutuklandı ve kan örneği alındı. DNA örneği iki cesetle de tam uyum gösterdi. “Bu olay DNA sonuçlarının ilk kez mahkemeye sunulduğu bir olaydır.”²⁸².

Moleküler genetik incelemeler yapılmasına sadece hakim karar verebilir. “Gecikmede tehlike bulunması halinde savcı ve/ veya polisin” bu tedbire başvurabilmesi olanağı tanınmış değildir. Gerçekten analiz için savcı veya polise böyle bir yetki vermek gerekli de değildir. Zira elde edilmiş olan materyalin 2 yıla kadar genetik incelemeye tabi tutulabilmesi mümkündür²⁸³.

Alman Ceza Muhakemesi Kanunı madde 81’e göre DNA-Analizine başvurulabilmesi için, bulunan materyal izin, sanık ya da mağdura ait olup olmadığını tespit bakımından vakıa ya da ırsiyetin tespiti için gerekli olması kriterini getirmiştir. O halde DNA-Analizi sadece

---

²⁸² ÇELİK/SEVER, İngiliz Hukuku ve Uygulamasında Ulusal DNA Veri Bankalarının Kurulumuna Yönelik Yasal ve Pratik Uygulamalar İle Türkiye’ye Yönelik Eleştiri ve Öneriler http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/44/web/makaleler/Adnan_Celik

²⁸³ ÖZBEK V. Özer, Tıbbi Deliller ve Yeni CMK , Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 3,Sayı 2,Yıl 2006, sf.377

belirli vakıaların tespiti amacıyla mümkün olabilir. Bununla birlikte, ilgilinin rızasını açıklaması durumunda bu kriterin dışına çıkılablmesinin mümkün olduğu ileri sürölmektedir²⁸⁴. Alman uygulamasında, sağlığı tehlikeye dűşürmemek ve ağır bir müdahale gerektirmemek şartıyla, rıza haricinde de hakim kararı olmaksızın muayene ve vücuda müdahale suretiyle vücuttan parça ve örnek alınması mümkün kabul edilmektedir.²⁸⁵

İngiltere'nin DNA verilerinin yok edilmesi zorunluluğunu kaldıran nadir ölkelerden biri olduğu söylenebilir. İngiliz Hukukunda imha konusu PACE md. 64'te düzenlenmektedir. Bu maddeye göre, “ eğer örnek alınan kişinin suçu işlemiş olduğundan şüphelenilmiyorsa alındıkları amacı yerine getirir getirmez imha edilmelidir. PACE md. 64/3 ancak örneklerin alındığı soruşturma sonucu kişi mahkum olmuşsa (64/3AA), alınan örneklerin alıkonulmasına rıza gösteren bir kişiden alınmışsa imha edilmeyecektir(64/3AC).Örneğin imha edilmemesine rıza gösteren kişi alınan örneğin imha edilmesine 64/3 gereğince hak kazanmışsa bu örnekler ileride bu kişi aleyhine veya başka bir suçun soruşturulmasında delil olarak kullanılamayacaktır.(64/3AB) Ancak, bu o örnekten başka bir bilginin kullanılmasına engel değildir.(64/(3AC)-b) Burada alıkonulmayla ilgili rızanın, örneğin yok edilmesine hak kazanılmasından önce veya sonra verilmesinin bir önemi bulunmamaktadır²⁸⁶. CMK md.80/1'e göre, kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı halinde bilgiler yok ediliyor. O halde özellikle mahkumiyet kararı verildiğinde sözkonusu bilgilerin yok edilmesi zorunluluğun bulunmadığı söylenmelidir. Eğer bu düşünölüyor ise konunun yasada açıkça düzenlenmesi gerekmektedir. Nitekim yerindeligi tartışılmakla birlikte yönetmelik hükümlerine göre fizik kimliğin tespiti çerçevesinde elde edilen bilgiler mahkumiyet kararının varlığı halinde arşivlenir. Benzer hususa CMK' da genetik incelemeler içinde yer verilmesi yerinde olur²⁸⁷

AİHM İngiltere'deki DNA profillerini içeren veritabanının özel yaşamın gizliliği hakkını ihlal ettiğine ve bireylerin özel yaşamına saygının sağlanması için değiştirilmesi gerektiğine hükmetti. Büyük daire verdiği kararda şu ifadeleri kullanmaktadır. “Bireylere ait verilerin geniş kapsamlı ve ayırt edilmemiş bir şekilde muhafaza edilmesi”, “birbiri ile yarışan

---

²⁸⁴ ÖZBEK V. Özer, a.g.m. sf.377 dipnot

²⁸⁵ KIZILARSLAN Hakan, a.g.e. sf. 40

²⁸⁶ KIZILARSLAN Hakan ,a.g.e. sf.147

²⁸⁷ ÖZBEK V. Özer, a.g.m. sf.380

kamusal ve bireysel menfaatler arasında adil bir denge bulunması çabalarına darbe indirmiş olacaktır”²⁸⁸.

2004 yılından itibaren polis sanıklardan DNA örnekleri almak ve bu verileri kişi tahliye olsa veya beraat etse dahi saklamakla yetkili kılındı. “Bu tür verilerin kişinin asli olarak suçlandığı suçun niteliği ve önemi veya şüpheli sanığın yaşı dikkate alınmadan” saklanması “masumiyet karinesinden yararlanma hakkı olan kişileri de damgalamaktadır. Çünkü bu veriler bu kişilerden hüküm giymiş olan kişilerle aynı şekilde alınmaktadır. İngiltere henüz herhangi bir suçtan mahkum olmamış 1 milyondan fazla kişi de dahil olmak üzere nüfusunun %7’sini yani 4.3 milyondan fazla insanın profillerini taşıyan dünyanın en büyük veri tabanının oluşturmuştur²⁸⁹.

C. DNA BANKASINA ELEŞTİRİLER

Türkiye Milli DNA Veri Bankası Kanun Tasarı’sı bazı yönleri ile eleştirilmektedir. Tasarı hakkındaki bazı eleştirilere burada değineceğiz.

Fincancı’ya göre, DNA bankası savaşlarla işgallerle silahlanmayı teşvik ederek suç işleyen devletlerin kendileri için ihtiyaç duydukları bir araç, korku ortamını yaratma ve sürdürme aracı. “Suç var ve buna her an muhatap olabilirsiniz biz de bunu engelleyeceğiz” söylemi altında insanların korkularını kullanarak onların desteklerini alıyor. DNA bankaları suçüstüne kurumsallaşmış yapılar. Genetik araştırmalar dediğimizde ise, çok daha ciddi kaygılar başlıyor çünkü bunun kötüye kullanılması korkunç sonuçlar doğurabilir. Bunlar kesin sınırlarla ayrımcılığa hizmet edebilir bunun garantisini veremezseniz yakın gelecekte suça eğilimli olduğu varsayılanların izlenmesi ve cezaevlerine gönderilmesi şaşırtıcı olmaz. Potansiyel suçlular yaratılabilir²⁹⁰.

Yasa tasarısı 9. madde 3. fıkrasında gönüllünün kendisine ait profilin silinmesini isteyebileceği, profillerin kullanılması ve saklanmasından her zaman vazgeçebileceği belirtilmiş ise de veri tabanına kayıtlı gönüllü ölmesi halinde ne yapacağı açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle sözkonusu durum oluştuğunda veri tabanındaki mevcut veriler kullanılarak kendisi hakkında bir takım başka verilere ulaşılabilmesi mümkün olan kişinin çocukları gibi yasal temsilcilerinin bu hakkı kullanabileceği yasada belirtilmelidir²⁹¹.

²⁸⁸ 30562/04 S.v. UK, 30566/04 Marper v. UK

²⁸⁹ <https://dl.coe.int/coenew2007/voifir.aspx?ID=1519&startdate=&enddate=&search=arrêt>. Nakleden AIHM’e Göre İngiltere DNA Veritabanı Özel Yaşamın Gizliliğini İhlal Etmektedir.15 Aralık 2008 Tarihli Leyla KESER BERBER <http://www.leylakeser.org/2008/12/aihmye-gre-ingiltere-dna-veritaban-zel.html> tarih09.03.09)

²⁹⁰ FİNCANCI Korur Şebnem, DNA Bankasına Eleştirel Bakış, <http://www.biyoetik.org.tr/haftanin/DNA.htm>

²⁹¹ AŞICIOĞLU Faruk, DNA Verileri ve Türkiye Milli DNA Veri Bankası Kanunu Tasarısı Hakkında ABGEDER Görüşü www.abgeder.org/index.php?option=com_content&task=view&id=30&temid=87

Tasarıda DNA'ların imha edilmesi yetkisini hakim veya savcı ibaresiyle söylediğinizde yargılamanın 3 prensibini ortadan kaldırmış olursunuz. 8. madde banka bünyesinde kayıtlı olan DNA profillerinin ancak bir soruşturma kovuşturma ve özel bir hukuk uyuşmazlığı gerçeğinin ortaya çıkarılabilmesi kimlik tespiti amacıyla yararlanabilir diyor. C. Savcısı soruşturma sırasında yetkili kılınmıştır. Bu, kişi hürriyeti ile ilişkilidir eğer savcını böyle bir talebi varsa hakime söylemesi, kararı hakimin vermesi gerekir. Hazırlık soruşturması safhasında savcıya böyle bir yetki vermek onu hakim yapar²⁹².

Aşçıoğlu'na göre, Yasa tasarısı 6. maddenin 2. fıkrasında ve gerekçesinde veritabanının özel hukuk uyuşmazlıklarında dahi kullanılacağını düzenlemekte olup bizim düşüncemize göre babalık miras gibi hukuk dallarında bu veritabanının kullanılması uygun değildir.(Babalık araştırmasının bir ırza geçme davasının çözümü için yapılmakta olması halinde olayın bir ceza davası olması nedeniyle doğal olarak kapsam dahilinde olacaktır. Yasa tasarısının 6. maddesinde DNA analizi yapma yetkisi koşulsuz olarak Adli Tıp Kurumu, Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Daire Başkanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Polis laboratuvarlarına verilmiş olmakla bu durum bilirkişinin sayısını saptanmasında ve seçiminde tamamen bağımsız olan hakimin sınırlanması anlamına gelmekte ve CMK'nın bilirkişi atanması ile ilgili 63 ve 64 maddeleri ile çelişmektedir. Kanaatimizce yasa bilirkişinin kim olacağını değil bu alanda bilirkişilik hizmeti verebilecek özel ve tüzel kişilerin sahip olmaları gereken kıstasları tanımlamalıdır. Bu kıstas beynelmilel kabul görmüş olan ISO17025belgesidir. Halen yasa tasarısına göre DNA analizi yapma yetkisinin koşulsuz olarak verilmiş olduğu üç birime bağlı hiçbir laboratuvar henüz akredite değildir. Bunların arasından sadece Adli tıp kurumu başkanlığı biyoloji ihtisas daire başkanlığı (İstanbul Merkez Laboratuvarı) 2000 yılından beri ISO 9001 Kalite Güvence Sistemi Belgesine sahiptir. Adli Tıp Kurumunun Ankara İzmir Grup Başkanlıklarına bağlı laboratuvarlar ise bu sertifikasyona sahip değildir. Bu laboratuvarların sonuçlarına göre şimdiye kadar birçok dava sonuca bağlanmış ise de verilerin DNA veritabanına girilmesi sözkonusu olduğunda bu verilerin mutlaka akredite laboratuvarlardan alınmış olması gerektiği önkoşul olmalıdır. Çünkü bu veriler artık sadece o olay ile ilgili olarak yakalanan şüpheli ile karşılaştırılmayacak başlangıçta binler ve bir süre sonra o olay ile illiyetti hiçbir şekilde başka yolla şüphelenilmemiş milyonlarca kişiye ait veri

---

²⁹² YARSUVAT Duygun, DNA Bankasına Eleştirel Bakış, <http://www.biyoetik.org.tr/haftanin/DNA.htm>

ile karşılaştırılacaktır. Sonuç olarak bu bölümün Adli tıp kurumu, Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Daire Başkanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Polis laboratuvarları üniversitelerin adli tıp enstitüsü, adli tıp anabilim dalı, tıbbi biyoloji moleküler biyoloji ve genetik bölümlerine bağlı laboratuvarlar ile sağlık bakanlığının izin verdiği gerçek ve tüzelkişilere ait laboratuvarlar arasından sadece uluslararası kabul gören akreditasyon kuruluşları tarafından adli amaçlı DNA genotip analizi yapmaya akredite olanların sonuçlarının DNA veritabanına girmesine izin verilir şeklinde düzenlenmesi uygun olacaktır. Bu nedenle sözkonusu laboratuvarların bu ana kadar ellerinde bulunan DNA verileri ve akredite olana kadar elde edilecek veriler de kurulacak veritabanında yer almamalıdır. Bu husus yasada açıkça belirtilmelidir. Evvelce çalışılan verilerin banka kapsamına dahil edilmemesi suçla mücadele açısından başlangıçta zayıflık yaratacak olsa da ileride çıkacak en küçük bir sorunun kamuoyu güvenini sarsacağı ve sistemi tartışılır hale sokacağı hususu dikkate alındığında vazgeçilemez bir tasarruf olacaktır²⁹³.

Bu yasa ile üniversiteler tamamen devre dışı bırakılıyor. DNA incelemesi konusunu topluma kazandıran üniversitelerken bu nasıl yapılabiliyor? Bir de tasarıda gönüllü vericilikten bahsediliyor ki bence en tehlikelisi bu. Kimler nasıl gönüllü olacak? Neyin gönüllüsü? Bu açık değil ve kuşku vericidir. Belki de insanlar gönüllü olmaya teşvik edilecek ya da zorlanacak? Düşünün insan kendi aleyhine olabilecek bir materyali, verebilir mi? Bana göre gönüllü vericilik bir mayındır! Kimse elde edilecek verilerin yarın amaç dışı kullanılmayacağını garanti edemez. DNA'nızla suçlu duruma düşebilirsiniz. Kurulacak bankanın yönetim ve işleyişine dair de pek çok soru işareti var. Mesela buranın sorumlusunun atanması başbakanın yetkisinde. Kurumun başkan ve yardımcıları için bilim uzmanlığını yeterli görüyor. Akademik daha üst bir öngörü yok. Bu tasarı ile mahkemelerin tarafsız bilirkişi seçmesi de ortadan kaldırılıyor. Diyelim bir DNA incelemesi konusunda haksızlığa uğradığınızı düşünüyorsunuz hakem olarak başvurabileceğiniz ikinci bir yerde yok. Bu konuda konuşması gereken pek çok kişi ve kuruluş bundan ya habersiz durumda ya da tepki vermiyor, çalışma yapmıyor²⁹⁴.

Yasa tasarısının 14. maddesinin 2. fıkrasında “adli amaçlı DNA profilleri, ancak adli amaçlı ana dizinde yer alan DNA profilleri içindeki veriler ile karşılaştırılabilir” denilmektedir. Ancak bunun aksine bir uygulama sözkonusu olduğunda ne yapılacağı (yasa

---

²⁹³ AŞICIOĞLU Faruk, DNA Verileri ve Türkiye Milli DNA Veri Bankası Kanunu Tasarısı Hakkında ABGEDER Görüşü www.abgeder.org/index.php?option=com_content&task=view&id=30&temid=87

²⁹⁴ KOÇ Sermet, DNA Bankasına Eleştirel Bakış, <http://www.biyoetik.org.tr/haftanin/DNA.htm>

taslağının 36. maddesinde bu konuda bir müeyyide bulunmamaktadır.) veya olmaması için nasıl bir düzenleme olacağı bunu kimin kontrol edeceği belirsizdir. Aynı durum yasa tasarısının 9.maddesinin 4 ve 5fıkralarına aykırı davranılması halinde de geçerlidir. Gönüllünün talebine rağmen kendisine ait profilleri silmeyen, silmemesine rağmen silmiş gibi göstererek ilgiliye bildirimde bulunan gönüllülerden elde edilen DNA profillerini belirtilen amaçlar dışında kullanan veya aktaranlar hususundaki yaptırımlarda yasa taslağının ceza hükümlerini içeren 36. maddesinde yer almalıdır. Yasa tasarısında devletin sorumluluğu eksik tutulmuştur. Mutlaka “devlet ortaya çıkacak zararlardan sorumludur ibaresi yer almalıdır”²⁹⁵.

---

²⁹⁵ AŞICIOĞLU Faruk, DNA Verileri ve Türkiye Milli DNA Veri Bankası Kanunu Tasarısı Hakkında ABGEDER Görüşü, www.abgeder.org/index.php?option=com_content&task=view&id=30&temid=87

SONUÇ

Kolluğun, kişisel veri elde etme, işleme, değerlendirme yetkisi hukukumuzda açık ve belirli normlar ile düzenlenmemiştir. Kolluk kanununda kişisel veri kavramına yer verilmemektedir. PVSK’da parmak izi, fotoğraf gibi kişisel verilerin toplama şekli düzenlenmiştir. Ancak Toplanan verilerin kişisel veri niteliğinde olduğu ve elde edilen verilerin işlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda bir düzenleme mevcut değildir. Kişisel veri tanımından hareketle kolluğun yaptığı işlemin aslında bir kişisel veri toplama işlemi olduğunu kabul ediyoruz; yoksa kanuni düzenlemede bir açıklık bulunmamaktadır. Bu bakımdan kişisel verilerin işlenmesi ve değerlendirilmesi özellikle PVSK’da düzenlenmesi gerekir.

Kişisel verilerin, genel kişilik haklarından doğması nedeniyle suç öncesi ve sonrası, müdahalenin kaynağı kanun olmalıdır. Bizim hukukumuzda kişisel verilerle ilgili olarak Kişisel Verilerin Korunması Hakkında yasa tasarısı hazırlanmıştır. Ancak henüz kanunlaşmamıştır. Yasa tasarısında Avrupa Konseyi’nin 28.01.1981 tarihli “Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması”na ilişkin 108 sayılı sözleşmesi ve 95/46/AT sayılı Direktifi esas alınmıştır. Yasa tasarısı bazı noktalarda eleştirilmektedir. Ancak genel olarak bakıldığında 108 sayılı sözleşme ve 95/46/AT sayılı Direktifi ile paralellik göstermekte ve eleştirilen noktalarda yapılacak düzeltmelerle yasanın bir an önce yürürlüğe girmesi gerekmektedir. Kişisel verilerin korunması için yasal düzenlemedeki bu açıklığın kapatılması gerekir.

Hukukumuzda suç kolluğu ve adli kolluk ayrımı mevcut ancak bu ayrım teşkilat içinde bir birim olarak mevcut değildir. Kolluk, görevine göre adli mi idari mi olduğu belirlenmektedir. Öncelikle hukukumuzda “kolluk hukuku” nun tam olarak düzenlenmesi gerekir. Adli kolluk, idari kolluk ayrımının öncelikle kanunlar açısından ayrılması gerekir. Yani kolluk mevzuatı suç öncesini düzenlemeli kolluğun görev ve yetkileri açıkça belirtilmelidir. Adli kolluğun görev ve yetkileri ise kolluk mevzuatında değil Ceza Muhakeme Kanununda yer verilmesi gerekir.

PVSK düzenlemesinde kolluğa genel yetkiler vermektense, açık ve belirli normlar ile yetkilendirmek, kolluğun işlemlerini hukuka uygun hale getirecektir. Kolluğun kullandığı yetkilerin birçoğu temel hak ve hürriyetlere müdahale oluşturmaktadır. Devletin bu haklara müdahalesi demokratik toplum gereklerine uygun ve ölçülü olmalıdır.

Kolluk sadece somut tehlikenin varlığı halinde yetki kazanmamaktadır. Günümüz hukukunda suçla mücadelede, kolluk tehlike doğmadan müdahale etme yetkisine kavuşmuştur. Ön alan araştırması olarak kabul edilen bu yöntem, özellikle terör ve organize suçlarla mücadelede uygulanan bir yöntemdir. Bu tip suçların araştırılmasında somut tehlikenin varlığının aranması suçun önlenmesinde geç kalınmasına neden olmaktadır. Bu uygulama bilgi toplanması, istihbarat çalışmaları yapılmasını gerekli kılmaktadır. Özellikle gizliliğin esas olduğu bu alanda başta kişinin kendisine ait verilerin kaderini belirleme hakkı olmak üzere pek çok temel hak ve özgürlüğe müdahale sözkonusudur. Ön alan araştırmasında toplanan bilgiler bir şekilde depolanacak ve kullanılacaktır. Bu açıdan kişisel verilerin korunması ve kişinin kişisel verilerinin kaderini belirleme hakkı ve kendisi hakkında kimin, ne zaman, neyi bildiğini bilme hakkı açısından yasa ile getirilen sınırlamayı bilmesi gerekir.

Alman Anayasa Mahkemesi'nin otomatik veri işleme ilişkin kararında genel kişilik hakkından hareketle kişinin kendisine ait verilerin kaderini belirleme hakkı tanınmıştır. Bu hakka müdahale ancak anayasaya uygun açık ve belirli yasalarla hukuka uygun olur. Kişisel verilerin elde edilmesi, işlenmesi ve değerlendirilmesi genel yetki ile düzenlenmiş bir kanun ile sözkonusu olamaz. Belirlilik ilkesi yasa ile öngörülen müdahale yetkisinin içerik, konu, amaç ve ölçü bakımından yeterli olarak belirlenmiş ve sınırlanmış olmasını gerekli kılar²⁹⁶.PVSK'da kişisel nitelikli verilerin, elde edilmesi, işlenmesi ve değerlendirilmesi ayrı bir başlık altında düzenlenmesi gerekmektedir. Genel yetkiler kişisel verilerin elde edilmesi, işlenmesi ve değerlendirilmesi bakımından hukuka uygunluk sağlamamaktadır.

Teknolojik gelişmeler kolluğun suçu araştırmasında ve önlenmesinde yeni imkanlar sağlamaktadır. Özellikle teknik takip, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi, kayıt ve verilerin incelenmesi, aleni yerlerde kamera kaydı kişisel verilerin otomatik yolla karşılaştırılması v.b. yeni suç araştırma ve önleme metodlarıdır. Bu metodların uygulanması kolluğa veri toplama imkanını sunmaktadır. Kişisel verilerin korunması, birçok temel hakkın korunmasını içinde barındırmaktadır. Kişisel nitelikli veri üzerindeki hakkın korunması, o kişisel nitelikli verinin ilişkin olduğu yaşam ilişkisine ait özgürlük alanının da korunması anlamına gelir²⁹⁷.

Günümüz hukukunda kişisel veriler, temel hak ve özgürlükler gibi hukuken korunan bir haktır. Ülkemiz bu konuda oldukça geri kalmış durumda, hala Kişisel Verilerin Korunması

---

²⁹⁶ ERDEM Mustafa Ruhan, Ceza Muhakemesinde, Organize Suçlulukla Mücadelede, Gizli Soruşturma Tedbirleri, Ankara 2001 sf.228

²⁹⁷ KÖROĞLU Hasan, Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak Ankara, 2001 sf.70

Hakkında Kanun Tasarısı yasalaşmamış ve kanunlarımızda hukuki düzenlemeler yapılmamıştır. Kişisel verilerin tıpkı temel hak ve özgürlükler gibi Anayasamızda düzenlenerek anayasanın koruması altına alınmalıdır. Kolluk açısından suçun önlenmesi ve araştırılmasında başvurduğu kişisel veriler kolluk mevzuatında ayrı bir başlık altında toplanarak düzenlenmelidir. Bu şekilde kolluğun uyguladığı tedbirler kişisel verilerin korunması ilkesi karşısında hukuka uygun hale gelecektir.

KAYNAKÇA

- AHI Gökhan, Adli Bilişim ve Delil, Güncel Hukuk Dergisi, Mart, 2009
- ASPLEN Chris, DNA Profilleri Yoluyla Adli Araştırmalarda Özel Hayatın Gizliliği 18.Hukuk İhtisas Semineri Özel Hayatın Korunması, 2002
- AŞICIOĞLU Faruk, DNA Verileri ve Türkiye Milli DNA Veri Bankası Kanunu Tasarısı Hakkında ABGEDER Görüşü, Erişim tarihi 31.12.2008
<www.abgeder.org/index.php?option=com_content&task=view&id=30&temid=87>
- BAŞALP Nilgün, Kişisel Verilerin Korunması ve Bilgi Güvenliği, Bilişim ve Hukuk, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006
- BAŞALP Nilgün, Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Ankara 2004
- BECENİ-SEVİM Adli Bilişim Ve Hukuk, Güncel Hukuk Dergisi, Mart 2009
- BEYLİ Ceylin, Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısı Üzerine Eleştiriler, <http://www.bilisimsurasi.org.tr/hukuk/docs/tbs_kisisel_veri_ceylin_beyli_gorus1.pdf#search=%22Ki%C5%9Fisel%20verilerin%20korunmas%C4%B1%20kanun%20tasar%C4%B1s%C4%B1%22>, 24.01.2008
- CİN Emine, Türk Hukukunda Kolluk Yetkisinin Kullanılması ve Sınırları; (yükseklisans tezi) Kırıkkale, 2008
- ÇELİK/SEVER, İngiliz Hukuku ve Uygulamasında Ulusal DNA Veri Bankalarının Kurulumuna Yönelik Yasal ve Pratik Uygulamalar İle Türkiye'ye Yönelik Eleştiri ve Öneriler <http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/44/web/makaleler/Adnan_Celik.htm> 25.03.09
- ÇEVİK/FİLİZ, Polis Teşkilatında Bilgi Yönetimi <http://www.icisleri.gov.tr/_icisleri/TurkIdareDergisi/UpLoadedFiles/165%20-%20184%20h.h%C3%BCseyincevik.doc> 17.03.2009
- DERDİMAN Cengiz, Polis Yönetimi ve Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2007
- DOĞAN Mehmet, Kişisel Verilerin Korunmasında AB Standartları ve Türkiye'nin Durumu; <http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/35_sayi/yeni/web/makaleler/Mehmet_D>
- ERDEM Mustafa Ruhan, Ceza Muhakemesinde, Organize Suçlulukla Mücadelede, Gizli Soruşturma Tedbirleri, Ankara 2001
- ERDEM Mustafa Ruhan, Avrupa Birliği Hukuku'nun Üye Devletlerin Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etkisi, Ankara 2004
- ERYILMAZ Bedri, Suçla Mücadele Politikası Açısından Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza Hukuku Dergisi, sayı:1, Eylül, 2006
- ERYILMAZ Bedri, Türk ve İngiliz Hukukunda ve Uygulamasında Durdurma ve Arama Ankara 2003,

ERYILMAZ Bedri, 5681 Sayılı Kanun İle PYSK Değişiklikler Sonrası Oluşan Yeni Durum; Bir Adım İleri İki Adım Geri, Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Sayı 11, Yıl: 2007- Yaz

FİNCANCI Korur Şebnem, Milli DNA Bankası,
<<http://www.biyoeetik.org.tr/haftanın/DNA.htm>> 24.01.2008

GELERİ/İLERİ Organize Suçlarla Mücadelede Gizli ve Örtülü Yaklaşımlar Ankara 2003

GÖKOĞLU Şükrü, Ceza Yargılamasında Bilgi Toplama İşlemleri (Yükseklisans Tezi) Ankara 1999

GÖZÜBÜYÜK Şeref, Yönetim Hukuku, Ankara 1983

GÜÇLÜ Filiz, Avustralya'da Anti Terörizm Yasası Tartışılıyor, Hukuki Perspektifler Dergisi, sayı:5 Aralık 2005

HAKERİ Hakan, Yeni Ceza Muhakemesi Hukukunda İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.1, Sayı 1 Yıl:2006

HANS-HEINRICH JESCHECK/ ULRICH SIEBER, Alman Ceza Hukukuna Giriş, Kusur İlkesi, Ceza Hukukunun Sınırları, Tercüme Eden: Feridun Yenisey, İstanbul,2007
KAYGUSUZ Ziyaettin, Kimlik Tespit ve Kimlik Bildirme İşlemleri,
<<http://www.caginpolisi.com.tr/10/33-34.htm>>12.03.2008

KAZAN Turgut, Organize Suçlarla Mücadelede Koruma Tedbirleri, Yargı Reformu 2000 Sempozyumu, İzmir Barosu

KESER Leyla -Adli Bilişimle İlgili Olarak AB ve ABD'deki Yasal Düzenlemeler Ve Kişisel Verilerin Korunması-Bilişim Hukuku 9-10 Ekim 2008-Ankara

KESER Leyla, CMK madde 134 ve Düşündürdükleri, 10.07.2008
<<http://www.leylakeser.org/2008/07/adli-biliim-cmk-md-134-ve-dndrdkleri.html>>

KESER Leyla, AİHM'ye Göre İngiltere DNA Veritabanı Özel Yaşamın Gizliliği Hakkını İhlal Etmektedir! 15Aralık 2008
<<http://www.leylakeser.org/2008/12/aihmye-gre-ingiltere-dna-veritaban-zel.html>>

KESER Leyla AİHM'e Göre İngiltere DNA Veritabanı Özel Yaşamın Gizliliğini İhlal Etmektedir.15 Aralık 2008 < <http://www.leylakeser.org/2008/12/aihmye-gre-ingiltere-dna-veritaban-zel.html>>

KİLKELLY Ursula, Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı,AİHS'nin 8.Maddesi'nin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz 05.12.2007
<http://www.barobirlik.org.tr/ihep/belgeler/dersnotlari/CoE_kitapciklar/mad8.pdf>

Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması'na Dair 108 sayılı sözleşme <http://www.avrupakonseyi.org.tr/tur/antlasma/aas_108.htm> 27.12.2007

KOÇ Coşkun, Avrupa Birliği Üyelik Sürecinin Kolluk Mevzuatı ve Uygulamaları Üzerine Etkisi (yükseklisans tezi) Ankara 2007

KOÇ Sermet, Milli DNA Bankası, <<http://www.biyotetik.org.tr/haftanin/DNA.htm> >
24.01.2008

KÖK Ahmet Nezih, Parmak İzlerinin Delil Olarak Kullanılması, AÜEH, C.7 S.3-4 Aralık
2003

KÖROĞLU Hasan, Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele ve Cürüm İşlemek İçin
Teşekkül Oluşturmak, Ankara, 2001

KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU-Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi
Hukuku 14. Bası, Arıkan yayınları,

METİN Yüksel, Terörle Mücadele ve İnsan Hakları, Hukuki Perspektifler Dergisi, Sayı:5,
Aralık, 2005

ÖZBEK V. Özer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2006

ÖZBEK V. Özer, Tıbbi Deliller ve Yeni CMK, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dergisi Cilt 3,Sayı 2,Yıl 2006

ÖZCAN Mehmet, YILMAZ Fatma, AB'nin “ Amerikanlaşan” Terörle
Mücadelesi,<<http://www.usak.org.uk/junction.asp?mod=articles&st=PrintArticleDetail&id=270&lm=58649JLFD0932&ln=TR> > 24.01.2008

ÖZEK, Çetin Basın Özgürlüğünden Bilgilenme Hakkına, 1999, İstanbul: Alfa Yayınları

ÖZGENÇ İzzet, Ceza Muhakemesi Kanununda Adli Kolluk Kavramı Avrupa'da ve
Türkiye'de Kolluk ve Adalet İlişkileri, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2006

ÖZTÜRK/ERDEM Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku 9. Bası 2006,

ÖZTÜRK Bahri, Organize Suçlulukla Mücadele, AB Sürecinde Türk Polisi, Polis Akademisi
Seminer, Konferans Sempozyum Bildirileri Dizisi:3 1997,

ÖZTÜRK Bahri, Yargıtay Kararları ışığında Delil Yasakları AÜSBF, Ankara 1995,

ROPER Mary Catherine ABD' de Sınırlanan Yurttaş Hakları, Hukuki Perspektifler Dergisi,
Sayı:5 Aralık 2005

SÖZÜER Adem,Türkiye'de ve Karşılaştırmalı Hukuk'ta ,Telefon,Teleks,Faks ve Benzeri
Araçlarla Yapılan Özel Haberleşmenin Bir Ceza Yargılaması Önlemi Olarak
Denetlenmesi,,Prof. Dr. Türkan Rado'ya Armağan, İHFM C.IV Sayı:3 İstanbul ,1997

SEMİZ Hasan, Uluslararası Hukuk Bakımından Terör Suçlarında Kolluk
Yetkileri,(yükseklisans tezi) İstanbul, 2007

SIRABAŞI Volkan, Kişisel Verilerin Korunması, Bilişim ve Hukuk, Ankara Barosu
Uluslararası Hukuk Kurultayı, Ankara, 2008

SOYKAN Cavidan; Bireysel Gizlilik ve Kişisel Verilere Erişim Hakkı <<http://inet-tr.org.tr/inetconf11/bildiri/38.doc>> , 22.01.2008

SOYKAN Cavidan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Bilgi Edinme Hakkı: “Özel Hayatın Gizliliği, İfade Özgürlüğü”
<http://ihm.politics.ankara.edu.tr/Calisma_Metinleri/Soykan.pdf> 22.01.2008

ŞEN Ersan, Türk Hukuku’nda Telefon dinleme, Gizli Soruşturmacı, X Muhbir, Ankara 2009

ŞEN, Ersan, Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları 1996

ŞEN Osman Nihat, Adli Bilişim Bilimi ve Diğer Bilimlerle Olan İlişkisi,
01.05.2007, <http://www.bilgisayarpolisi.com/index.php?sayfa=makaleoku&kategori=11&id=121>

ŞİRİN Osman, Gizli Ceza Muhakemesi Tedbirleri (Gizli Koruma Tedbirleri)
<<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/145.doc>>

ŞİMŞEK Oğuz, 4422 sayılı çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele kanunu ve 4.madde “kayıt ve verilerin incelenmesi ve kişisel nitelikli verilerin korunması”, 27.12.2007
<<http://web.deu.edu.tr/ab7MAKALE/deu%20MAK/0012.htm>>

TAK J.P. Peter Avrupa Konseyi Üye Devletlerinde Kolluk- Savcılık İlişkilerine Genel Bakış, Avrupa’da ve Türkiye’de Kolluk ve Adalet İlişkileri, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2006

TAŞKIN Ş.Cankat, Arama Yönetmeliği Madde 27, Hukuk ve Adalet Dergisi, sayı 11 yaz 2007,

TETİK Erdoğan Kimlik Tespitinde Parmak İzi Arşivlerinin Gerekliği ve Ülkemizdeki Durumun Değerlendirilmesi Polis Dergisi sayı 41 Temmuz Ağustos Eylül -2004

TUNCEL/ KARAKAYA, 5681 sayılı PVSK Değişikliğinin Anayasa ve Ceza Muhakemesi İlkeleri Temelinde Değerlendirilmesi, Hukuk ve Adalet Dergisi, Sayı: 11 Yıl: 2007-Yaz

TURHAN Faruk, Almanya’da Terörle Mücadele İçin Ceza Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler, Hukuki Perspektif Dergisi sayı: 5 Aralık 2005,

UÇKAN Özgür, Bilgi Ekonomisi, Bilgi Toplumu, Mahremiyet ve Güvenlik, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı Bilişim ve Hukuk, 2006

ÜNVER Yener, Federal Almanya’da Terör ve Organize Suçluluk İle İlgili Düzenlemeler, Nurullah Kunter’e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1998

WÜRTEMBERGER Thomas, “Tehlike Kavramı” ve Alman Uygulaması Ekseninde Kolluk Hukuku, Tercüme Eden: Prof. Dr. Feridun Yenisey, Ankara 2008

YARSUVAT Duygun, DNA Bankasına Eleştirel Bakış,
<<http://www.biyotetik.org.tr/haftanin/DNA.htm>> 24.01.2008

YENİSEY Feridun, Uygulanan ve Olması Gereken Ceza Muhakemesi Hukuku Hazırlık Soruşturması ve Polis, İstanbul 1993

YENİSEY Feridun, Polis Meslek Mevzuatı Polis Okulları Ders Kitabı sf.326 1997 Ankara

YENİSEY Feridun, Adalet ve Kolluk İlişkilerinin Ceza Muhakemesi Kanunu Açısından Değerlendirilmesi, Avrupa’da ve Türkiye’de Kolluk ve Adalet İlişkileri, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2006

YENİSEY Feridun Tehlikeyi Önleyici Polis” ve “Adli Polis”

<<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndxLvl=5>> 24.02.2009

YENİSEY Feridun, Alman Hukuku İle Mukayeseli Olarak Polisin Genel Hallerdeki ve Terör Halindeki Yetkileri

< <http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndxLvl=5>>24.02.2009

YENİSEY Feridun, 5681 Sayılı PVSK (Durdurma)

<<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndxLvl=5>>05.12.2007

YENİSEY Feridun, Yeni Bir Kolluk Kanunu Nasıl Olmalıdır?

<<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndxLvl=5>>30.11.2007

YENİSEY Feridun, Faili Tekrar Tanımaya Yarayan Önleme ve Koruma Tedbirleri (3)Kimlik Tespit Etme, Parmak İzi ve Fotoğraf Kaydı

<<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndxLvl=5>> 24.02.2009

YENİSEY Feridun, Faili Tekrar Tanımaya Yarayan Önleme ve Koruma Tedbirleri (2)Kimlik Sorma<<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndxLvl=5>>24.02.2009

YENİSEY Feridun, Baviera Polis Kanunu&Avusturya Yeni İstihbarat Kanunu

YENİSEY/ ALTUNÇ İletişimin Denetlenmesi Hakkında, Mart 2007 >

<<http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndxLvl=5>>24.02.2009

YENİSEY Feridun, Yayınlanmamış Kitabı

YENİSEY Feridun, Avusturya İstihbarat Kanunu Türkçe Çevirisi

YILMAZ Mehmet, Karşılaştırmalı Hukukta Telefon Dinleme Hukuk Yüksek Lisans Tezi 2007

YURTCAN Erdener, PVSK Değişikliğine Dair Birkaç Not, Güncel Hukuk, Ağustos 2007/8,44

ZEYBEK Cengiz, Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Polisin Durdurma Yetkisi, <http://www.caginpolisi.com.tr/70/33-34-35-36.htm>

ZEYBEK Cengiz, Polis Vazife Ve Salahiyet Kanundaki Değişiklikler Ve Önleyici Polislik Yaklaşımı, Türk İdare Dergisi,

http://www.icisleri.gov.tr/_icisleri/TurkIdareDergisi/UploadedFiles/27-44.cengiz%20zeybek.doc